

Instytut Nauk
o Polityce
i Administracji

KUL¹⁹¹⁸
KATOLICKI
UNIWERSYTET
LUBELSKI
JANA PAWŁA II

FORUM

Studenckie Zeszyty Naukowe

nr 3 / 2021

OPIEKUN NAUKOWY
dr Aleksandra Kuczyńska-Zonik

RECENZENCI
dr Aneta Bąk-Pitucha
dr Łukasz Lewkowicz
dr Łukasz Wojciechowski

ZESPÓŁ REDAKCYJNY
Anna Ablamuniec
Yuliia Vezhbítska

ISSN 2392-3555

Instytut Nauk o Polityce i Administracji
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Lublin 2021

2

Spis treści

Słowo wstępne.....4

Artykuły

Paulina Marciak: *Międzynarodowa przestępczość zorganizowana jako zagrożenie dla czasów współczesnych*.....5

Małgorzata Powęzka: *Nowe ramy współpracy pomiędzy Wielką Brytanią a Unią Europejską po Brexicie*.....29

Weronika Opala: *Analiza przywództwa Baracka Obamy*.....48

Mateusz Szczepaniak: *Istota i specyfika bezpieczeństwa energetycznego Polski*.....65

Damian Czapik: *Działania prewencyjne Policji w mediach społecznościowych na przykładzie Facebook'a*.....82

Przemysław Gorzka: *Zagadnienie słabej władzy w myśli politycznej konserwatystów w okresie III RP*.....107

Sprawozdania

Agata Łukaszuk, Piotr Sebzda: *Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. „Zadania podejmowane przez służby mundurowe w związku z pandemią COVID-19”*.....125

Paweł Mazurek, Paweł Rymarowicz: *Sprawozdanie ze spotkań eksperckich Koła Naukowego Stosunków Międzynarodowych KUL organizowanych w ramach „Cyklu Azjatyckiego KNSM”*.....128

Słowo wstępne

Po kilku latach przerwy mamy ogromną przyjemność zaprezentować trzeci numer *FORUM*, czyli studenckich zeszytów naukowych Instytutu Nauk o Polityce i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Stanowi on zbiór sześciu artykułów przygotowanych przez studentów i absolwentów naszego Instytutu, jak i młodych badaczy reprezentujących inne ośrodki naukowe. Ponadto w numerze zawarto dwa sprawozdania z wydarzeń zorganizowanych z inicjatywy kół naukowych Instytutu.

Redakcja

Paulina Marciak¹

Międzynarodowa przestępczość zorganizowana jako zagrożenie dla czasów współczesnych

Streszczenie: Tematyka jaka została podjęta w tej pracy dotyczy międzynarodowej przestępczości zorganizowanej jako problemu dla czasów współczesnych. Aby lepiej zobrazować problem w artykule przedstawiona została krótka historia zjawiska wraz z formami jakie może przybierać. Przestępczość zorganizowana jest bardzo poważnym problemem dla każdego państwa, ponieważ jest to zjawisko globalne, czyli istniejące we wszystkich krajach na świecie. Może dotyczyć tak naprawdę każdej płaszczyzny, czyli np. przestępczość przeciwko człowiekowi (np. handel dziećmi) czy przestępczość przeciwko gospodarce państwa (np. pranie brudnych pieniędzy). W pracy zostały przeanalizowane główne czynniki jakie warunkują rozwój przestępczości. Należy zwrócić uwagę, że jest ich bardzo dużo, jednak najważniejszym jest bezrobocie i chęć polepszenia swojej sytuacji finansowej. Wielu ludzi całkiem przypadkiem trafia do gangu, niektórzy są zmuszani do procederu, inni zajmują się tym z własnej woli. W artykule poruszony został również temat przeciwdziałania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. Organy ścigania oraz organizacje międzynarodowe starają się zapobiegać zjawisku, co nie jest łatwe. Nadal nie jest znana rzeczywista liczba przestępstw. W pracy wykorzystane zostały odpowiednie techniki badawcze, w tym analiza treści, studium przypadku, badanie dokumentów, porównanie oraz syntezę zgromadzonych danych. Do analizy przedstawionego zagadnienia wykorzystane zostaną literatura przedmiotu oraz inne źródła jako podstawa pracy. Metodami badawczymi jakie zostały wykorzystane to interpretacja przepisów, które pochodzą z wybranych aktów prawnych, czy analiza literatury przedmiotu.

¹ Absolwentka studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, e-mail: paulina.marciak@o2.pl.

Słowa kluczowe: przestępczość zorganizowana, mafia, pieniądze, handel ludźmi

1 Historia i pojęcie przestępczości zorganizowanej

Zorganizowana przestępczość określana jest mianem „zjawiska społecznego, powstałego jako efekt nielegalnej działalności zorganizowanych ugrupowań przestępczych”. Jak podaje Z. Gądzik, owe zjawisko dokonuje przynajmniej trzech sprawców, którzy to dzielą się określonymi zadaniami i współpracują, aby osiągnąć zamierzony cel. „Może ono polegać na wykorzystaniu zawodowym struktury przestępczej, stosowaniu przemocy, groźby lub wymuszenia, wpływaniu na politykę, środki masowego przekazu, administrację publiczną, wymiar sprawiedliwości albo gospodarkę”². W słowniku Karpowicza z 1902 r. możemy odnaleźć pierwszą wzmiankę odnoszącą się do działalności o charakterze przestępczym, określanej działalnością mafijną. W tym miejscu należy zacytować słowa autora, który określił ją jako „stowarzyszenie rozbójników i przemytników”. Jednym z pierwszych osób, które zajmowały się zagadnieniem bezpieczeństwa w Polsce był J. Żółtaszka, z jego inicjatywy powstała tzw. koncepcja pól zagrożeń Józefa Żółtaszka. Mówiła ona o „powstawaniu przestępczości zorganizowanej w miejscach, w których krzyżują się pola zagrożeń mające charakter fizyczny oraz psychologiczny”. W latach 1952-1989 nie badano zjawiska przestępczości zorganizowanej, było ono spychane na drugi plan. Natomiast w latach 90. XX wieku, zaczęto bardziej przyglądać się problemom³. E. Sutherland uznawany jest za pierwszego człowieka, który zaczął używać pojęcia „przestępczość zorganizowana”. Według niego owe zjawisko jest w pewnym sensie grupą, w której panuje określona hierarchia. Na czele każdej z nich stoi przywódca, któremu

² Z.B. Gądzik, *Przestępstwo prania brudnych pieniędzy jako przejaw działań zorganizowanych grup przestępczych* [w:] *Oblicza współczesnej przestępczości zorganizowanej*, K. Laskowska (red.), s. 43.

³ S. Wasielewski, *Przestępczość zorganizowana w Polsce po 1989 r. – Pruszków i Wołomin*, Świat Idei i Polityki ISSN 1643-8442 DOI: 10.15804/siip201816 2018, tom 17, s. 311.

inni członkowie muszą się podporządkować, aby osiągnąć zamierzony cel⁴.

Definicję przestępczości zorganizowanej można określić w kategorii prawnej i pozaprawnej. Na definicję zjawiska w aspekcie prawnym wpływ ma nieustanna ewolucja owego problemu oraz postęp technologiczny. Im bardziej dana grupa przestępcza jest rozwinięta technologicznie, tym więcej może osiągnąć. Grupy przestępcze cechuje łatwość dostosowywania się do zmieniającej się sytuacji w dążeniu do osiągnięcia założonych celów. Mówi się nawet o tym, że działalność mafii uwarunkowana jest rozwojem technologicznym. W polskim prawodawstwie po raz pierwszy określenia „przestępczość zorganizowana” użyto w art. 5 Ustawy o ochronie obrotu gospodarczego z 12 października 1994 r. Wymieniono tam takie działania zabronione, jak „zakaz obrotu pieniędzmi zdobytymi podczas działań przestępczości zorganizowanej oraz pochodzących z handlu narkotykami, fałszowanie pieniędzy, okupy i handel bronią”. Jeśli chodzi o definicję pozaprawną to mafijne działania można określić jako bezprawne funkcjonowanie zorganizowanych struktur o charakterze przestępczym. Robią to za pomocą użycia siły, zastraszania oraz łapownictwa. Mogą one przybierać formy kryminalną i gospodarczą. Celem wielu mafii są działania zmierzające do wprowadzenia do legalnego obrotu pieniędzy lub innych wartości majątkowych uzyskanych z nielegalnych źródeł bądź służących do finansowania nielegalnej działalności. Ważnymi znakami, wyróżniającymi te działania są: funkcjonowanie z nastawieniem na zysk, żądza władzy, konkretny termin zakończenia działania lub jego brak. Cechami charakterystycznymi są także: hierarchiczność, jasne zasady, użycie siły, popełnianie różnorodnych czynów zabronionych, rozszerzenie działalności na inne kraje czy wywieranie presji na rządzie⁵.

Jak wskazuje historia, zjawisko przestępczości zorganizowanej wywodzi się z Sycylii (Włochy) i datuje się na początek XIX w. Jednak niektórzy uważają, iż początki tegoż zjawiska przypadają na XIII w.

⁴ K. Gad, *Międzynarodowa przestępczość zorganizowana – wybrane aspekty*, „Zeszyty Naukowe SGSP” 2018, nr 66, tom 2, s. 148.

⁵ S. Wasielewski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 312-313.

„Wówczas za to zdarzenie uważano formy ochrony ludności feudalnej Europy broniącej się przed najezdami obcych wojsk”⁶. Należy wspomnieć, że głównym celem przestępczości zorganizowanej wywodzącej się z Sycylii była kooperacja każdej grupy jaka do niej należała. Kwestia zarobkowa zaczęła stawać się coraz ważniejsza pod koniec lat 50. XX w., kiedy to porwania ludzi, przemyt pojazdów czy działalność narkotykowa stały się najważniejszym źródłem pozyskiwania pieniędzy przez zorganizowane grupy przestępcze⁷. Poza grupami przestępczymi pochodzącymi z Sycylii powstawały także „organized crime” – mafię składającą się z włoskich imigrantów, działającą w amerykańskim Chicago. Efektem tego był początek działalności La Cosa Nostra, która wprowadziła działalność mafii na inny poziom. Przede wszystkim, w przeciwieństwie do mafii sycylijskich nieistotne stały się koligacje rodzinne, a nowymi członkami zostawali gangsterzy, którzy specjalizowali się w kradzieżach, a nawet morderstwach. Mafia w tym okresie upodobniła się do szybko rozwijającej się firmy, co ułatwiło kamuflaż. Dla Costa Nostra najważniejszy był zysk. Po wprowadzeniu prohibicji w USA w 1920 r., zakazany rynek produkcji oraz przemytu alkoholu przy pomocy przekupstwa czy prania brudnych pieniędzy stał się w krótkim czasie największym źródłem dochodu. Poza dwoma najbardziej znanymi z przestępczości zorganizowanej krajami, w innych też podjęto działania tworzenia gangów. Było to widoczne w sporych rozmiarów państwach, w których wystąpił problem z władzą państwową. Rosja była tego doskonałym przykładem. W efekcie utworzyły się trzy grupy, tworzące jedno: „na samym dole przestępcy jako ci, którzy będą wykonywać powierzone im zadania, mający duży kapitał finansowy oligarchowie i komuniści posiadający władzę”. Przez wieki bezprawie przeistoczyło się z małych tworów, którym zależało na narodzie, w grupy interesów. Obecne działania sięgają skali międzynarodowej, tworząc w związku z tym niebezpieczeństwo na wielu płaszczyznach⁸.

⁶ K. Gad, *Międzynarodowa przestępczość...*, s. 146.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, s. 146-147.

Zjawisko zorganizowanej przestępczości międzynarodowej było obecne np. we Włoszech, Japonii, Stanach Zjednoczonych, Birmie, Laos, Tajlandii, Turcji, Niemczech, Filipinach, Afganistanie, Indiach, Tajwanie, Pakistanie czy krajach Ameryki Południowej i Środowej⁹. W drugiej połowie XX w. Interpol i komisje wymiaru sprawiedliwości (w USA, Francji, Niemczech i Włoszech) zaczęły zastanawiać się nad specyfiką działalności grup mafijnych. Z początku aktywność mafii było problemem danego państwa, jednakże w krótkim czasie zjawisko zaczęło rozprzestrzeniać się, a członkowie poszczególnych grup zaczęły ze sobą kooperować, tworząc w ten sposób międzynarodowe grupy przestępcze, dobrze ze sobą powiązane i działające na dużą skalę¹⁰. W 1989 r. doszło do załamania się wschodniego bloku, a tym samym doszło do bardzo znaczących przemian nie tylko na płaszczyźnie gospodarczej, ale również polityczno-społecznej. Skutkiem transformacji systemowej był wzrost aktywności grup przestępczych¹¹.

1.2 Przyczyny zjawiska międzynarodowej przestępczości zorganizowanej

Zjawisko przestępczości zorganizowanej winniśmy zaliczyć do „czynników entropijnych w społeczności ludzkiej”, ponieważ mają one destrukcyjny wpływ na systemy społeczne i często w wysokim stopniu zakłócają ich spójność, przyczyniają się do destabilizacji, działają wbrew łaadowi społecznemu i to zarówno pod względem gospodarczym, prawnym, jak i moralnym¹². Jak zauważył A. Stelmach, jednym z czynników dzięki któremu wzrosła aktywność przestępczości zorganizowanej były braki w regułach prawnych. „W organach ścigania, odziedziczonym po poprzednim systemie, rozpoczęto przeprowadzanie weryfikacji, która spowodowała usunięcie z policji wielu

⁹ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/przestepczosc-zorganizowana;3963636.html> [20.12.20].

¹⁰ Ibidem.

¹¹ S. Wasielewski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 310.

¹² P. Łabuz, *Przestępczość zorganizowana w świetle Polskiego prawodawstwa*, s. 50.

funkcjonariuszy. Działania te doprowadziły do znacznego osłabienia kadr. Pozbyto się wielu specjalistów zajmujących się przestępczością zorganizowaną w PRL¹³. Kolejnym czynnikiem wpływającym na rozwój procederu było otwarcie granic, dołączenie Polski do Unii Europejskiej (UE). Dzięki temu przestępcy zyskali większe pole manewru, mogli poszerzać swoje kontakty z innymi grupami zajmującymi się owym zjawiskiem¹⁴. „Jednak Polska pozostaje krajem z przewagą emigracji nad imigracją”¹⁵.

Do rozpowszechnienia się procedery przyczyniło się między innymi przekształcenia własnościowe, rozwój systemu bankowego i giełdowego, zwiększenie wymiany towarowej z zagranicą, powstawanie wielu spółek i firm przy niespójności lub braku przepisów prawa. Już w 1990 r. zlecano morderstwa czy podpalenia, które miały podłoże porachunkowe. W 2004 r. kiedy Polska przystąpiła do UE nastąpił wzrost aktywności mafii. Wzrosła korupcja, gdyż funkcjonariusze celni zostali przekupywani przez osoby trudniące się w procederze. Po wstąpieniu do UE wzrosła przestępczość narkotykowa, przemysł wyrobów tytoniowych a także fałszowanie dokumentów¹⁶.

Innymi czynnikami jakie ułatwiają aktywność grupom przestępczym są przemiany gospodarcze i polityczno-społeczne w Europie Wschodniej i Europie Środkowej, wzmożenie migracji, otwarcie granic, brak kontroli, niski poziom przygotowania ze strony instytucji, które zajmują się przeciwdziałaniem procederu, a także fakt, iż ludzie stawiają na pierwszym miejscu wartości materialne a nie dobro drugiego człowieka.

¹³ A. Stelmach, *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w Polsce. Wyzwania policji*, Poznań 2007, s. 112.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ E. Urban, M. Piotrowicz, *Cudzoziemcy w Polsce – dyskryminacja i przestępczość*, Zakład Promocji Zdrowia i Szkolenia Podyplomowego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny w Warszawie, s. 195.

¹⁶ D. Karpiel, *Przestępczość zorganizowana*, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2017/7 ISSN 1689–9601, s. 10.

Do wzrostu zorganizowanej przestępczości przyczynia się również zapotrzebowanie na towary i usługi, które pochodzą z nielegalnego źródła. „DYNAMICZNEMU rozprzestrzenianiu się działalności zorganizowanych grup przestępczych sprzyja internacjonalizacja i globalizacja sieci przestępczości zorganizowanej”¹⁷. Dużym problemem jest faktyczna liczba popełnionych przestępstw. Składają się na to dwa powody. Mianowicie często ofiary nie zgłaszają, że doszło do takiej sytuacji, a po drugie ciężko określić czy dany czyn był działaniem grupy przestępczej czy jednej osoby¹⁸. Patologie społeczne również w mocny sposób przyczyniają się do wzrostu zjawiska. Możemy do nich zaliczyć między innymi alkoholizm, narkomanię, prostytutkę, agresję, a także samobójstwa¹⁹.

Kolejnym kluczowym powodem dlaczego przestępczość zorganizowana nabrała tempa, był wzrost bezrobocia. Często młodzi ludzie z braku perspektyw rozpoczynali swoją przygodę ze światem przestępczym. Należy wspomnieć, że było to dla nich niezwykle opłacalne, ponieważ zyski uzyskane z procederu są ogromne²⁰. „Źródła przestępczości zorganizowanej, można stwierdzić, tkwią w osłabieniu więzi społecznych, zakłóceniu w stosunkach międzyludzkich, wzroście napięcia między potrzebami a możliwościami, zagrożeniu bezpieczeństwa jednostki, nasilaniu się sprzecznych interesów grup etnicznych, językowych, kulturowych, religijnych”²¹. Osoba, która podejmuje decyzje, aby zostać jednym z członków zorganizowanej grupy przestępczej, kieruje się przede wszystkim dwoma punktami widzenia:

- „kryterium moralne”, co oznacza swego rodzaju zapytanie, czy działanie jakie podejmie będzie dopuszczalne czy niedopuszczalne

¹⁷ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/przestepczosc-zorganizowana;3963636.html> [21.12.20].

¹⁸ A. Stelmach, *Zwalczanie przestępczości...*, s. 113.

¹⁹ P. Drzewiecki, *Zjawisko przestępczości nieletnich w Polsce*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, s. 80.

²⁰ A. Stelmach, *Zwalczanie przestępczości...*, s. 112-113.

²¹ P. Olbrycht, *Problematyka przestępczości zorganizowanej – jej socjologiczne źródła i społeczne uwarunkowania*, s. 24-25.

- „kryterium utylitarystyczno-pragmatyczne”, inaczej mówiąc czy podejmując dane kroki osiągnięte zostaną zamierzone korzyści.

Osoby, które wstępują do świata przestępczości zorganizowanej uważają, że dostają szansę na lepsze życie i należy tę szansę wykorzystać. Okazuje się że z krajów tzw. biednych wywodzą się „szeregowi” członkowie grup przestępczych i są traktowani jako baza społeczna organizacji, natomiast przywództwo i kierownictwo znajduje się w krajach bogatych, gdyż wymaga odpowiedniej infrastruktury technicznej, logistyki i ludzi odpowiednio wykształconych. Dlatego też rekrutuje się przede wszystkim osoby, które chcą wyrwać się z biedy gdzie ludzie zajmują się produkcją narkotyków, ponieważ aż połowa ludności zajmuje się rolnictwem.

Czynnikiem jaki sprzyja rozwojowi mafii jest także poziom bezpieczeństwa danego państwa, ale również jego poziom rozwoju. Należy zaznaczyć, iż mimo że członkami grup przestępczych są ludzie w trudnej sytuacji to przestępstw dokonuje się na terenach stosunkowo bogatych, ponieważ uznaje się je za bardziej atrakcyjne i opłacalne.

W Polsce po 1989 r. dokonano wielu zmian społeczno-ustrojowych, co przyczyniło się do wzrostu aktywności grup przestępczych, które to rozpoczęły działalność na większą skalę, tym samym popełniając wiele nieznanych dotąd czynów karalnych, co przyczyniło się do obniżenia poziomów bezpieczeństwa państwa²². Kwestią łączącą wszystkich przestępców są pieniądze. Najczęściej zorganizowane organizacje przestępcze bazują na strachu, rzadziej zaś na koligacjach. Są to struktury poukładane, nie otwierające się na zewnątrz, dzięki czemu mają wysoki procent skuteczności w czasie akcji. Takie grupy są zapatrzone w najnowsze dzieła techniki, co ułatwia skuteczne logistycznie planowanie działań. Hierarchiczność struktur powoduje, że wierność bossowi wynika z respektu oraz strachu przed ewentualnymi konsekwencjami²³.

Przestępczość zorganizowana jest ogromnym problemem, który dosięga praktycznie każdego państwa. Przykładem może być Polska,

²² Ibidem, s. 21-22.

²³ S. Wasielewski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 314.

której położenie geograficzne znacznie ułatwia przestępcom działalność, ponieważ leży w centrum Europy. Dodatkowy wpływ na rozwój tegoż zjawiska „ma wzrost kontaktów międzynarodowych oraz stosunkowo liberalne prawo oraz niesprawność organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości”. Grupy przestępcze tworzą nie tylko obywatele danego państwa, ale także obcokrajowcy przebywający na tym terenie, często skład mafii jest mieszany. Przestępcy działają na terenie jednego państwa lub kilku. Często dochodzi do powiązań jednej grupy z drugą i więcej, dzięki temu tworzone są grupy o charakterze międzynarodowym. Dzięki temu sprawcy działają bardziej efektywnie, osiągają większe korzyści, nie są łatwe do wykrycia i ukarania. W Polsce proceder ten w dużym nasileniu występuje na obszarach miast, np. Warszawy, Trójmiasta, Krakowa, Poznania itp.²⁴.

W 2011 r. wymieniono aż pięć „głównych centrów logistycznych przestępczości zorganizowanej”, mianowicie:

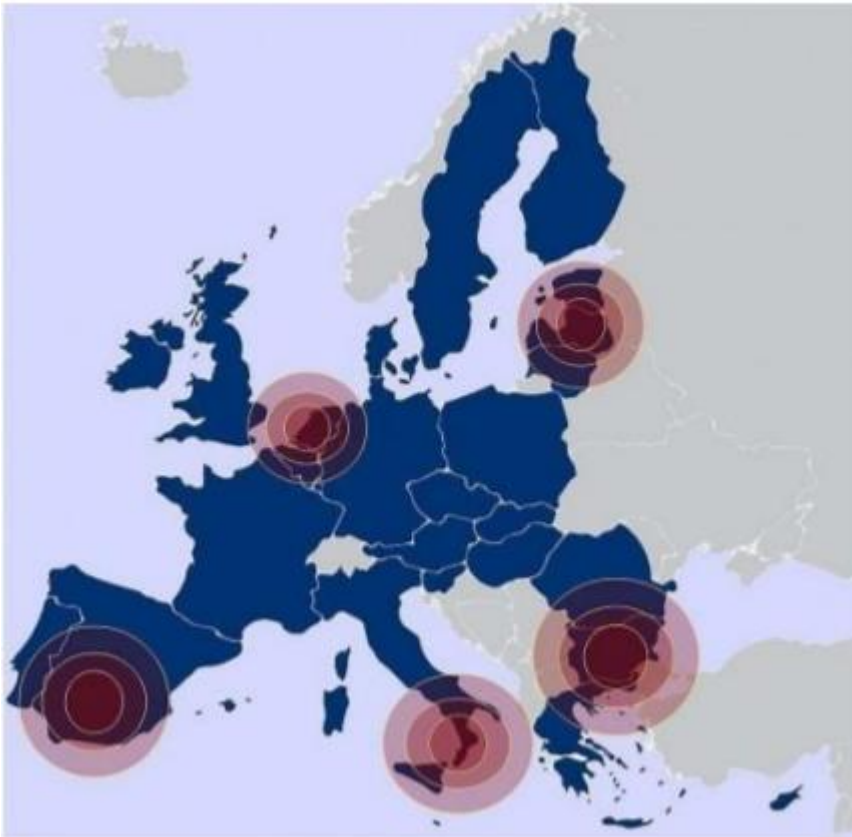
- północny wschód tj. państwa bałtyckie
- północny zachód tj. Królestwo Niderlandów (wcześniej Holandia) – Belgia
- południowy wschód, czyli Rumunia – Bułgaria
- południowy zachód tj. południowa Portugalia – Hiszpania
- południe, czyli południowe Włochy.

Niestety najbardziej rozwijającym się obszarem jest południowy wschód. Wynika to ze wzmożonej imigracji ludzi z Grecji, ale także z ujednoczeniem zorganizowanych grup przestępczych wzdłuż Morza Czarnego²⁵.

Rys. 1 Główne centra logistyczne zjawiska przestępczości zorganizowanej

²⁴ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/przestepczosc-zorganizowana;3963636.html> [21.12.20].

²⁵ P. Olbrycht, *Problematyka przestępczości...*, s. 19.

Źródło: P. Olbrycht, *Problematyka przestępczości zorganizowanej – jej socjologiczne źródła i społeczne uwarunkowania*, s. 19

Prawdą jest, że funkcjonowanie grup przestępczych o charakterze zorganizowanym, stał się, obok terroryzmu, najpoważniejszym niebezpieczeństwem dla porządku publicznego na początku trzeciego tysiąclecia naszej ery. Ważne w tym przypadku jest odpowiednie sformułowanie aktów prawnych, a także środków, za pomocą których, wykonywana jest kara. W przypadku, gdy proceder przybiera charakter międzynarodowy, zasadnym jest zestawienie wewnętrznych instytucji prawa w poszczególnych krajach. Oczywistym jest, że dzięki działalności instytucji UE oraz Strefie Schengen

i Europejskiemu Obszarowi Gospodarcemu, grupy zorganizowane coraz częściej rozszerzają swoją działalność na więcej niż jedno państwo²⁶. Zorganizowana przestępczość może przybierać różne formy. Od przestępczości narkotykowej, handlu ludźmi, nielegalny obrót substancjami psychoaktywnymi po sutenerstwo, przekupstwo, hazard czy pranie brudnych pieniędzy²⁷.

W naszym kraju wyodrębniamy następujące grupy przestępczości zorganizowanej, mianowicie mam tutaj na myśli kryminalną, ekonomiczną oraz narkotykową. Do pierwszej kategorii zaliczamy między innymi handel ludźmi, bronią, prostytutką, kradzieże itp. Przestępczość ekonomiczna swoim zasięgiem obejmuje przede wszystkim sektor gospodarczy. Ostatnią grupą jest przestępczość na tle narkotykowym do której należy np. handel środkami odurzającymi²⁸. „Handel ludźmi to obecnie jeden z głównych problemów współczesnej przestępczości”²⁹. Jest to proceder przynoszący kolosalne zyski – szacuje się, że są to kwoty w granicach 32 miliardów dolarów. Niemniej jednak należy w tym miejscu podkreślić, iż owe zjawisko jest obecne w każdym państwie, a więc jest zjawiskiem globalnym. Jak podają statystyki na 1000 ludzi przypada około 1,8 niewolnika, a w Azji i Pacyfiku to aż 31,30. Należy zwrócić uwagę na jedną istotną kwestię. Mianowicie mam na myśli szlaki przerzutu osób. Często biegną one przez Europę. Interpol wymienił trzy takie szlaki:

- szlak centralny (wiedzie przez Ukrainę, Rosję do Austrii albo Niemiec i może biec przez Czechy lub Polskę)

²⁶ E.M. Guzik-Makaruk, *Kryminalizacja związków przestępczych w kodeksie karnym RFN*, [w:] *Oblicza współczesnej przestępczości zorganizowanej*, K. Laskowska (red.), s. 65.

²⁷ Z.B. Gądzik, *Przestępstwo prania...*, s. 44.

²⁸ S. Wasielewski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 313.

²⁹ I. Malinowska, W. Szczepański, *Handel ludźmi na początku XXI wieku*, *Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 1, tom 5*, s. 187.

³⁰ K. Sołta, *Przeciwdziałanie handlowi ludźmi w prawie międzynarodowym*, Warszawa 2015, s. 6.

- szlak północny (prowadzony jest z Petersburga przez Bałtyk do Niemiec oraz państw Skandynawskich)
- szlak bałkański (często jest wykorzystywany przez osoby, które uciekają z państw byłej Jugosławii).

Do głównych punktów przerzutowych należą takie miasta jak Stambuł (Turcja), Praga (Czechy), Moskwa (Rosja) czy Belgrad (Serbia). Stambuł uznawany jest za jeden z największych ośrodków handlu podrobionymi i skradzionymi dokumentami. Przez Stambuł docierają do Europy m.in. osoby z Bliskiego i Środkowego Wschodu. Interpol wymienia również morskie szlaki przerzutu ludzi, biegną one z Libanu lub Turcji do takich państw jak Grecja czy Włochy³¹.

Handel ludźmi dotyczy także dzieci. A więc, powołując się na Protokół fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie Handlu Dziećmi, Dziecięcej Prostyucji i Dziecięcej Pornografii „handel dziećmi oznacza jakiegokolwiek działanie lub transakcje, w drodze której dziecko przekazywane jest przez jakąkolwiek osobę lub grupę osób innej osobie lub grupie osób za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek inną rekompensatą. Niestety tak samo jak w przypadku każdego działania przestępczego dane są niepełne, chociaż szacuje się, że ich liczba jest bliska 126 mln. Dzieci najczęściej są obywatelami krajów Europy Wschodniej lub Europy Południowo-Wschodniej i ich krajami docelowymi są przede wszystkim państwa zachodnie takie jak Holandia, Niemcy czy Belgia. Ofiary przeznaczone są między innymi do świadczenia usług seksualnych, w tym filmów pornograficznych, a także żebractwa czy adopcji, które nie jest legalne. Najbardziej pożądane są dzieci, które mają niewiele lat, ponieważ można łatwo nimi manipulować. Oprócz najmłodszych dzieci porywa się także takie, których wiek waha się między 6 a 16 rokiem życia. Jeżeli doszłoby do sytuacji, że niepełnoletnia dziewczynka zachodzi w niechcianą ciążę, to po urodzeniu dziecko zostaje ono sprzedawane³².

Dużym problemem jest handel ludzkimi organami, który jest jednym z rodzajów handlu ludźmi i także ma charakter

³¹ Ibidem, s. 22.

³² Ibidem, s. 32-33.

międzynarodowy. Państwami europejskimi, które są w kręgu zainteresowań przestępców są:

- Ukraina
- Mołdawia
- Bułgaria
- Gruzja
- Rumunia.

Zjawisko handlu organami ludzkimi przeprowadzany jest przez grupę osób. Należy do niej oprócz personelu medycznego także władze administracyjne oraz urzędnicy³³. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż w Polsce zorganizowane grupy przestępcze pod koniec XX w. zajmowały się głównie wyłudzeniem haraczy. Dość powszechnym zjawiskiem stawały się porwania dla okupu. Była to przede wszystkim domena przedstawicieli grup etnicznych, mieszkających na terenie Polski. Dotyczyły one głównie dobrze sytuowanych przedsiębiorców. Miało to stanowić zapewnienie zapłaty wykupu. Następnym rodzajem działalności był proceder kradzieży drogich aut. Dochodziło tu do zawłaszczania pojazdów, niekiedy także punktem na mapie w drodze do miejsca docelowego. Z reguły trafiały one na Wschód, a stamtąd do wszystkich krańców świata. Co ciekawe, szmuglerzy przejeżdżając przez Polskę, często tracili swoje łupy. Równie często dochodziło do włamań do sklepów jubilerskich w krajach zachodnich, we współpracy z tamtejszymi mafiami, przede wszystkim – niemieckimi. Skala zjawiska była na tyle duża, że sprawą zajęły się Europol oraz Eurojust (Europejska Jednostka Współpracy Sądowej). Obecnie, działalność polskich mafii nakierowana jest na produkcję falsyfikatów, handel ludźmi oraz działalność uderzającą w kulturę. Trzeba podkreślić, że każda taka działalność jest w stanie zagrozić stabilności państwa oraz niesie za sobą spore straty³⁴. Działalność przestępcza na tle finansowym jest procesem bardziej rozbudowanym niż przestępczość kryminalna, ponieważ musi w niej uczestniczyć większa liczba osób, które kształtują nietuzinkowe zależności. Z kolei przestępstwa na tle podatkowym mają na celu

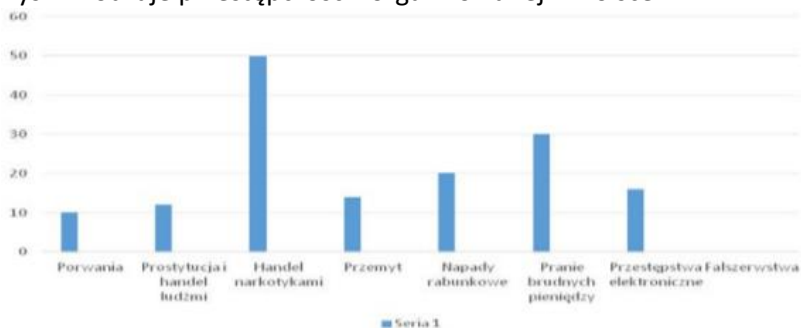
³³ S.M. Buczyński, P. Snopek, *Aspekty kryminologiczne nielegalnego obrotu narządami, tkankami oraz komórkami ludzkimi*, s. 231-232.

³⁴ S. Wasielewski, *op.cit.*, s. 313.

umiejętne ominięcie przepisów prawa tak, aby nie trzeba było płacić danin na rzecz państwa. Oprócz tego dochodzi do wyłudzeń VAT-owskich. Inne działy gospodarki, które mogą odczuć działalność grup przestępczych to „bankowość, rynek paliwowy, towary akcyzowe – alkohol i papierosy oraz ubezpieczenia”. Przy istnieniu takiej działalności nie można zapomnieć o procederze prania brudnych pieniędzy. Są to finanse, które zostały nabyte w sposób nielegalny i wprowadza się je w obrót.

Po otwarciu granic, problem narkotyków się tylko zwiększył ponieważ wiele szlaków narkobiznesu przechodzić zaczęło przez teren Polski. Wtedy to w sporych ilościach pojawiły się marihuana, haszysz, amfetamina, ekstazy czy kokaina³⁵. Handlem narkotykami zajmują się grupy przestępcze, które dostarczają środki odurzające przede wszystkim osobom uzależnionym³⁶.

Rys. 2 Rodzaje przestępczości zorganizowanej w Polsce

Źródło: M. Piękoś, *Przestępczość zorganizowana we współczesnym świecie na podstawie Polski - wyniki badań własnych*, s. 10

Jak możemy zauważyć powyżej, największym zainteresowaniem wśród grup przestępczych cieszy się handel narkotykami³⁷. Należy zwrócić uwagę, że niektóre obszary Polski

³⁵ Ibidem, s. 315-317.

³⁶ K. Laskowska, *Nielegalny handel narkotykami w Polsce*, s. 56-57.

³⁷ M. Piękoś, *Przestępczość zorganizowana we współczesnym świecie na podstawie Polski - wyniki badań własnych*, s. 10.

cechują się większym natężeniem popełnianych przestępstw niż pozostałe. Jak się okazuje w województwach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie z Niemcami wykryto większą liczbę przestępstw. Powodem tego zjawiska jest przede wszystkim większe natężenie osób, które przekraczają granicę³⁸. Polskie mafie poszerzają swoje horyzonty o nowe obszary działalności, przede wszystkim o kraje z Europy Zachodniej czy USA. Bardzo niebezpieczną formą przestępczości jest nielegalna migracja, często także przemyt ludzi. Mafie specjalizują się również w handlu bronią i amunicją oraz samochodami, pochodzącymi z niewiadomego źródła.

Zjawisko, które opisuję w swojej pracy jest bardzo niebezpieczne, grupy przestępcze działają w państwach, gdzie czują się bezkarnie. System bezpieczeństwa jest zbyt słaby, aby móc podjąć efektywną pracę nad zminimalizowaniem lub całkowitym wyeliminowaniem tego problemu. Mimo, iż organizacje międzynarodowe i instrumenty rządowe próbują walczyć z procederem to nie jest to takie proste³⁹. Należy zaznaczyć, iż „skala potencjalnego zagrożenia dopiero się ujawnia, ale proces kształtowania się zorganizowanych struktur przestępczych jest ciągły i osiąga szybszy postęp organizacyjny i techniczny niż w organach ścigania”⁴⁰. „Zagrożenia bezpieczeństwa, w tym przestępczością, w istotny sposób wpływają na sytuację społeczną, a także na warunki życia i rozwoju, również gospodarczego. Poczucie bezpieczeństwa, brak zagrożenia przemocą i przestępczością warunkują właściwe relacje społeczne oraz wspomagają wzrost gospodarczy, a także rozwój zrównoważony”⁴¹.

³⁸ K. Kądziołka, *Przestrzenne zróżnicowanie, struktura i dynamika przestępczości w Polsce*, s. 224.

³⁹ D. Karpiel, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 19-21.

⁴⁰ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/przestepczosc-zorganizowana;3963636.html> [22.12.20].

⁴¹ B. Czarnecki, *Przestrzenne aspekty przestępczości. Metoda identyfikacji czynników zagrożeń w przestrzeni miejskiej*, Rozprawy Naukowe Nr 216 Biblioteka Architektury i Urbanistyki, Białystok 2011, s. 24.

Zjawisko zorganizowanej przestępczości niesie za sobą ogromne zagrożenie, szczególnie dla systemu bezpieczeństwa oraz demokracji⁴². Zwalczaniem tego problemu zajmuje się wiele organów oraz instytucji. W 2000 r. doszło do połączenia tych dwóch jednostek i powstało Centralne Biuro Śledcze. Złożone jest ono z trzech następujących wydziałów:

- Wydział narkotykowy (zajmujący się między innymi produkcją substancji psychoaktywnych)
- Wydział kryminalny (zajmujące się morderstwami, atakami bombowymi itp.)
- Wydział ekonomiczny (zajmujący się np. zjawiskiem prania brudnych pieniędzy)⁴³.

Policja uznawana jest za jedną z naczelných organów, które prowadzą walkę ze zjawiskiem przestępczości zorganizowanej⁴⁴. Policja prowadzi patrole i działania rozpoznawcze na obszarach, które są podatne na zagrożenie występowania zorganizowanej przestępczości. Oprócz tego do zadań tej formacji należy ściganie przestępców, obmyślanie i wykonywanie programów, dotyczących zapobiegania przestępczości, ale również zdobywanie i przetwarzanie przydatnych informacji odnośnie sprawców i popełnionych czynów zabronionych. W Polsce na przestrzeni lat Policja realizowała szereg programów walki z przestępczością np. „Razem bezpieczniej”. Działanie prowadzone są wspólnie przez administrację samorządową i rządową oraz Policją. Efekty przeciwdziałania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej przez funkcjonariuszy Policji można zauważyć

w publikowanych statystykach. Jak się okazuje w 2014 r. wykryto 915 081 czynów karalnych, a rok później zaobserwowano spadek o 9%. Należy zwrócić uwagę, że aby system przeciwdziałania przestępstwom był skuteczny, to Policja musi prowadzić aktywną współpracę z innymi państwami⁴⁵.

⁴² A. Marczyk, *Główne rodzaje przestępczości zorganizowanej*, s. 93.

⁴³ A. Stelmach, *Zwalczanie przestępczości...*, s. 122.

⁴⁴ Ibidem, s. 121-122.

⁴⁵ <http://wiecejestem.us.edu.pl/rola-instytucji-panstwowych-i-organizacji-w-zapobieganiu-przestepczosci> [09.05.2021].

Innymi jednostkami, które podejmują działania, aby wyeliminować proceder to np. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straż Graniczna, Biuro Wydziału Kryminalnego Komendy Głównej Policji, Agencja Wywiadu czy Żandarmeria Wojskowa. Oprócz tego walkę z przestępczością podjęło Centralne Biuro Antykorupcyjne, a także Generalny Inspektor Informacji Finansowej i Wywiad Skarbowy oraz Biuro do Spraw Przestępczości Zorganizowanej Prokuratury Krajowej⁴⁶.

Straż Graniczna prowadzi skuteczną współpracę z państwami sąsiednimi, przede wszystkim na granicach. Przestępcy praktycznie w większości przypadków dopuszczają się przekroczenia granicy w sposób zabroniony. Dlatego też Straż Graniczna podejmuje działanie we współpracy z EUROPOLEM. Obydwie jednostki prowadzą wymianę cennych informacji, dotyczących np. handlu ludźmi, przemytu narkotyków itp.

Funkcjonariusze Straży Granicznej kooperują również z Agencją Frontex na granicach powietrznych, wodnych i lądowych Unii Europejskiej. Działania nakierowane są w szczególności na obszar Morza Śródziemnego, ponieważ teren ten jest bardzo podatny na zainteresowanie międzynarodowych zorganizowanych grup przestępczych. Warto wspomnieć, że produkty akcyzowe pochodzące z krajów wschodnich trafiają na Zachód przez Polskę. A więc nasz kraj jest państwem tranzytowym co jest bardzo dużym problemem.

Dzięki dołączeniu Polski do Układu Schengen, funkcjonariusze SG rozpoczęły wspólną walkę z mafiami. Mają oni do dyspozycji bazę danych Systemu Informacyjnego Schengen tzw. SIS. Oprócz tego do życia powołano EUROSUR, czyli Europejski System Nadzór Granic. Celem utworzenia jednostki było wzmocnienie działalności nadzorczej nad granicami państwa, ale również zwiększenie efektywności przeciwdziałania i eliminowania zorganizowanych grup przestępczych. W ramach Europejskiego Systemu Nadzoru Granic działa Polskie Krajowe Centrum Koordynacyjne⁴⁷.

⁴⁶ S. Wasilewski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 317-318.

⁴⁷ M. Maciejewska, A. Piffer, *Rola Straży Granicznej w zakresie zwalczania międzynarodowego terroryzmu i przestępczości zorganizowanej*, s. 24-25.

W 2003 r. w życie weszła Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. W tym samym roku w życie wszedł Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. Rok później do obiegu wszedł Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. Następnie, w 2005 r. w życie wszedł Protokół przeciwko nielegalnemu wytwarzaniu i obrotowi bronią palną, jej częściami i komponentami oraz amunicją, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej⁴⁸. Wcześniej wspomniana Konwencja ONZ oraz trzy Protokoły dodatkowe stworzyły warunki do skutecznego przeciwdziałania zjawisku zorganizowanej przestępczości i współpracy państw na wysokim poziomie⁴⁹.

Naczelnym dokumentem, który w szeroki sposób odnosi się do przeciwdziałania zjawiska zorganizowanej przestępczości jest Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2000 r. przeciwko ponadnarodowej przestępczości zorganizowanej. Regulacja ta została ratyfikowana w 2001 r. przez Polskę⁵⁰.

UE także stara się skutecznie przeciwdziałać międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, między innymi na podstawie Traktatu z Maastricht czy Traktatu Amsterdamskiego⁵¹. W 2021 r. została nakreślona strategia UEj w dziedzinie przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej. „Główne założenia strategii to poprawa ścigania przestępstw i usprawnienie współpracy sądowej, likwidacja struktur przestępczości zorganizowanej i zajęcie się wysoce priorytetowymi

⁴⁸ Z. Galicki, *Międzynarodowa przestępczość zorganizowana – prawnomiędzynarodowe instrumenty zwalczania i zapobiegania*, s. 117-119.

⁴⁹ Ibidem, s. 120.

⁵⁰ J. Brzezińska, *Grupa i związek przestępny jako przejawy przestępczości zorganizowanej*, s. 159-160.

⁵¹ Z. Galicki, *Międzynarodowa przestępczość...*, s. 129-130.

rodzajami przestępczości, eliminacja zysków pochodzących z działalności przestępczej i zapewnienie nowoczesnej reakcji w obliczu rozwijających się technologii. Zorganizowane grupy przestępcze nadal powstają i nieustannie ewoluują. Udowodniło to na przykład ich szybkie dostosowanie się do pandemii koronawirusa – wzrosła liczba podrabianych produktów medycznych, a działalność przestępcza w internecie nasiliła się. Zorganizowane grupy przestępcze działające w Europie są zaangażowane w różne rodzaje działalności przestępczej, z których najczęstsze to handel narkotykami, zorganizowana przestępczość przeciwko mieniu, oszustwa, przemyt migrantów oraz handel ludźmi. W 2019 r. dochody z działalności przestępczej na głównych rynkach przestępczych odpowiadały 1 proc. PKB Unii, czyli osiągnęły poziom 139 mld EUR. W strategii przedstawiono narzędzia i środki, które umożliwić mają w ciągu najbliższych 5 lat zakłócenie modeli biznesowych i eliminację struktur organizacji przestępczych dopuszczających się przestępstw transgranicznych, zarówno w internecie, jak i poza nim⁵².

W 1886 r. zostało stworzone Międzynarodowe Stowarzyszenie Kryminalistów, zaś w 1923 r. powołano do życia Międzynarodową Komisję Policji Kryminalnej. Do roku 1939 aż 34 państwa przystąpiły do organizacji. Celem nadrzędnym powstania instytucji było przede wszystkim zapobieganie przestępstw związanych z fałszowaniem pieniędzy. Wraz z zakończeniem II wojny światowej organizacja powróciła do działalności. W 1956 r. uległa zmianie jej nazwa. Mianowicie, nosi nazwę Międzynarodowa Organizacja Policji Kryminalnej (Interpol)⁵³. Ma on za zadanie prowadzić działania, mające na celu zlikwidowanie zorganizowanej przestępczości poprzez kooperację służb policyjnych. Na chwilę obecną w jej skład wchodzi prawie 190 państw⁵⁴. Oprócz Interpolu przeciwdziałaniem

⁵² Komisja Europejska - *Komunikat prasowy, Walka z przestępczością zorganizowaną: nowa 5-letnia strategia na rzecz pobudzenia współpracy w UE i lepszego wykorzystania narzędzi cyfrowych w dochodzeniach*, s. 17.

⁵³ A. Stelmach, *Zwalczanie przestępczości...*, s. 119.

⁵⁴ <https://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7811,Statut-Miedzynarodowej-Organizacji-Policji-Kryminalnej.html> [12.05.2021].

zorganizowanej przestępczości zajmuje się Eurojust, Europol i OLAF⁵⁵.

Eurojust ma za zadanie rozpoczynanie bezpośrednich działań śledczych odnoszących się do czynów karalnych lub występowanie z wnioskiem, w którym działania te podejmują organy danego państwa zobligowane do takich przedsięwzięć oraz sprawdzanie czy czynności, które zostały podjęte są wystarczające. Oprócz tego Eurojust powinien kooperować z Europejską Siecią Sądową⁵⁶, a także służyć pomocą w „rozwiązywaniu konfliktów jurysdykcji”. Zajmuje się również tworzeniem prawnych instrumentów. Aby sprawniej i efektywniej prowadzić działania Eurojust organizuje przedsięwzięcia w formie spotkań i tworzy „centra koordynacyjne”. Zwalczanie przestępczości zorganizowanej powinno dotyczyć co najmniej dwóch państw należących do Unii Europejskiej⁵⁷.

Do pracy w Agencji Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (EUROPOL) zatrudnianych jest prawie sto osób („analityków kryminalnych”), którzy są bardzo dobrze przygotowani do działania. W Europolu tworzone są analizy, które odnoszą się do zorganizowanej przestępczości oraz aktach o podłożu terrorystycznym. Dzięki temu praca tej organizacji jest niesamowicie efektywna⁵⁸. Do zadań OLAF należy formowanie działań dotyczących eliminowania nadużyć finansowych, tworzenia systemu zaufania społeczeństwa do instytucji Unii Europejskiej poprzez działalność dochodzeniowo-śledczą, a także działania dochodzeniowe w sprawie poważnych naruszeń i korupcji.

Należy zwrócić szczególną uwagę na dochodzeniowe etapy jakie są wykonywane przez instytucję. Na początku OLAF dostaje ważne informacje dotyczące możliwych oszustw finansowych, ocenia sytuację, przeprowadza wywiady w trzech aspektach: dochodzenie wewnętrzne i zewnętrzne oraz „spraw dotyczących koordynacji”. Ostatnim etapem jest wskazanie zadań jakie powinny zostać wykonane przez instytucje

⁵⁵ S. Wasilewski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 318.

⁵⁶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej art. 85. (Dz.U.2004.90.864/2).

⁵⁷ https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurojust_pl [14.05.2021].

⁵⁸ https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_pl [14.05.2021].

Unii Europejskiej. OLAF nadzoruje takie działania⁵⁹. „Podstawę współpracy między państwami stanowią umowy dwu- i wielostronne oraz w ramach organizacji międzynarodowych, głównie pod auspicjami ONZ i Rady Europy. Ważną rolę do odegrania mają Interpol i Europol. Niektóre państwa powołały do zwalczania przestępczości zorganizowanej specjalne jednostki”⁶⁰.

Według statystyk udostępnionych przez Eurostat na terenie UE zauważa się spadek liczby przestępstw związanych z między innymi narkotykami, handlem ludźmi, morderstwami czy kradzieżami. W 2008 r. wykryto 14,4 mln przestępstw, a w 2015 r. już tylko 12 mln. W Szwecji w 2008 r. i 2015 r. zauważono największy odsetek popełnionych przestępstw. W Rumunii w 2008 r. liczba przestępstw była najniższa, a w 2015 r. sytuacja ta zaszła na Cyprze. Największy spadek zjawiska miał miejsce w Estonii, Portugalii i Cyprze⁶¹.

Zakończenie

Reasumując, zjawisko przestępczości zorganizowanej odbywa się na wielu płaszczyznach. Uderza nie tylko w gospodarkę państwa, ale przede wszystkim dotyka człowieka. Oprócz ogromnych strat majątkowych jakie niesie za sobą opisywany problem, to również pozbawia on godności ludzi, które padły ofiarą handlarzy ludźmi. Grupy przestępcze cechują się chytrą, przebiegłością oraz brakiem poczucia ludzkiej krzywdy.

Niestety, problematyka przestępczości zorganizowanej jest bardzo złożona, trudno więc całkowicie ją wyeliminować. Wpływ na to ma przede wszystkim ewolucja zjawiska, międzynarodowy charakter problemu, a także nie do końca skuteczne metody przeciwdziałania. Jednak należy w tym miejscu wspomnieć, iż organy ścigania oraz inne organizacje mające za zadanie przeciwdziałać zjawisku starają się jak

⁵⁹ https://ec.europa.eu/anti-fraud/about-us/mission_pl [14.05.2021].

⁶⁰ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/przestepczosc-zorganizowana;3963636.html> [19.05.2021].

⁶¹ I. Bąk, K. Cheba, *Przestępczość w krajach członkowskich Unii Europejskiej: analiza statystyczna*, s. 60.

najefektywniej zwalczać międzynarodową przestępczość zorganizowaną, ponieważ jest ona ogromnym zagrożeniem dla wielu sektorów, ale również dla jednostki. Nie znamy dokładnych statystyk popełnionych przestępstw, ponieważ grupy trudniące się owym procederem wspaniale się kamuflują, kooperując z innymi mafiami.

Przeciwdziałanie międzynarodowej przestępczości zorganizowanej odbywa się na wielu płaszczyznach. Problem ten regulują liczne dokumenty np. Konwencje ONZ oraz Protokoły dodatkowe. Również wiele organizacji i instytucji podjęło ryzyko walki z grupami przestępczymi. Nie jest to niestety łatwe, ze względu na transgraniczny charakter zjawiska. Mafie skutecznie i na skalę globalną współpracują ze sobą. Posiadają ogromne możliwości techniczne, cechują się sprytem i dzięki temu ciężko wykryć sprawców przestępstw. Strefa Schengen ułatwia w dużym stopniu działalność przestępców. Niestety, mimo ogromnego zaangażowania służb i organizacji nie jest znana dokładna liczba przestępstw.

Bibliografia:

Bąk I., Cheba K., *Przestępczość w krajach członkowskich Unii Europejskiej: analiza statystyczna*

Brzezińska J., *Grupa i związek przestępny jako przejawy przestępczości zorganizowanej*

Buczyński S. M., Snopek P., *Aspekty kryminologiczne nielegalnego obrotu narządami, tkankami oraz komórkami ludzkimi*

Czarnecki B., *Przestrzenne aspekty przestępczości. Metoda identyfikacji czynników zagrożeń w przestrzeni miejskiej*, Rozprawy Naukowe Nr 216 Biblioteka Architektury i Urbanistyki, Białystok 2011

Drzewiecki P., *Zjawisko przestępczości nieletnich w Polsce*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Gad K., *Międzynarodowa przestępczość zorganizowana – wybrane aspekty*, Zeszyty Naukowe SGSP 2018, Nr 66 (TOM 2)/2/2018

Galicki Z., *Międzynarodowa przestępczość zorganizowana – prawnomiędzynarodowe instrumenty zwalczania i zapobiegania*

Gądzik Z.B., *Przestępstwo prania brudnych pieniędzy jako przejaw działań zorganizowanych grup przestępczych*, w: *Oblicza współczesnej przestępczości zorganizowanej*, K. Laskowska (red.)

Guzik-Makaruk E.M., *Kryminalizacja związków przestępczych w kodeksie karnym RFN*, w: *Oblicza współczesnej przestępczości zorganizowanej*, K. Laskowska [red.]

Karpiel D., *Przestępczość zorganizowana*, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2017/7 ISSN 1689–9601

Kądziołka K., *Przestrzenne różnicowanie, struktura i dynamika przestępczości w Polsce*

Komisja Europejska - Komunikat prasowy, *Walka z przestępczością zorganizowaną: nowa 5-letnia strategia na rzecz pobudzenia współpracy w UE i lepszego wykorzystania narzędzi cyfrowych w dochodzeniach*

Laskowska K., *Nielegalny handel narkotykami w Polsce*

Łabuz P., *Przestępczość zorganizowana w świetle Polskiego prawodawstwa*

Maciejewska M., Piffer A., *Rola Straży Granicznej w zakresie zwalczania międzynarodowego terroryzmu i przestępczości zorganizowanej*

Malinowska I., Szczepański W., *Handel ludźmi na początku XXI wieku*, *Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 1 tom 5*

Marczyk A., *Główne rodzaje przestępczości zorganizowanej*

Olbrycht P., *Problematyka przestępczości zorganizowanej – jej socjologiczne źródła i społeczne uwarunkowania*

Piękoś M., *Przestępczość zorganizowana we współczesnym świecie na podstawie Polski - wyniki badań własnych*

Sońta K., *Przeciwdziałanie handlowi ludźmi w prawie międzynarodowym*, Warszawa 2015

Stelmach A., *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w Polsce. Wyzwania policji*, Poznań 2007

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej art. 85. (Dz.U.2004.90.864/2)

Urban E., Piotrowicz M., *Cudzoziemcy w Polsce – dyskryminacja i przestępczość*, Zakład Promocji Zdrowia i Szkolenia Podyplomowego,

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny
w Warszawie

Wasielowski S., *Przestępczość zorganizowana w Polsce po 1989 r. –
Pruszków i Wołomin*, Świat Idei i Polityki ISSN 1643-8442 DOI:
10.15804/siip201816 2018, tom 17

Źródła internetowe:

<http://wiecejestem.us.edu.pl/rola-instytucji-panstwowych-i-organizacji-w-zapobieganiu-przestepczosci>

<https://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7811,Statut-Miedzynarodowej-Organizacji-Policji-Kryminalnej.html>

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurojust_pl

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_pl

https://ec.europa.eu/anti-fraud/about-us/mission_pl

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/przestepczosc-zorganizowana;3963636.html>

Nowe ramy współpracy pomiędzy Wielką Brytanią a Unią Europejską po Brexicie

Streszczenie: Głównym celem artykułu jest dokonanie analizy umów zawieranych między Unią Europejską a Wielką Brytanią, w wyniku wystąpienia państwa brytyjskiego z organizacji 31 grudnia 2020 r. Na wstępie przedstawiony został pokrótce proces Brexitu, co stanowi punkt wyjścia do analizy umów brytyjsko-unijnych. Przybliżono kluczowe postanowienia dokumentów: Umowy o wystąpieniu, w tym również Protokołu w sprawie Irlandii i Irlandii Północnej, Umowy o handlu i współpracy, Umowy o bezpieczeństwie informacji, Umowy o współpracy w zakresie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej. Zwrócono uwagę na szeroki zakres zagadnień obejmujący aspekty gospodarcze, energetyczne, finansowe, czy też bezpieczeństwa, jako istotne czynniki określające kształt wzajemnych relacji po Brexicie. Opisano również postanowienia dokumentów, dotyczące zarządzania umowami, rozwiązywania sporów oraz możliwości ich wypowiedzenia przez strony.

Słowa kluczowe: Wielka Brytania, Zjednoczone Królestwo, Unia Europejska, Brexit

Wstęp

Brexit to termin opisujący proces opuszczania Unii Europejskiej (UE) przez Wielką Brytanię. Pojęcie powstało poprzez połączenie słów „British” – brytyjski oraz „exit” – wyjście. Decyzja Zjednoczonego Królestwa o rezygnacji z dalszego członkostwa w UE stanowi pierwszy taki przypadek w historii istnienia organizacji. Formalnie proces Brexitu rozpoczął się od referendum w sprawie członkostwa Wielkiej Brytanii

1 Absolwentka studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Absolwentka studiów magisterskich na kierunku stosunki międzynarodowe, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, e-mail: mpowezka40@gmail.com.

w UE². Głosowanie przeprowadzone 23 czerwca 2016 r., w którym uczestniczyli obywatele państwa brytyjskiego, zdecydowało o uruchomieniu działań prowadzących do opuszczenia UE. 51,9% osób biorących udział w referendum zagłosowało za Brexitem, a 48,1% opowiedziało się za pozostaniem w UE³. Wynik referendum stanowił zwycięstwo idei eurosceptycznych, narastających w Zjednoczonym Królestwie m. in. w wyniku kryzysu migracyjnego⁴ oraz kryzysu finansowego⁵, nad ideami integracyjnymi leżącymi u podstaw istnienia Unii, a wcześniej Wspólnot Europejskich. Referendum z 2016 r. uruchomiło długotrwały proces negocjacyjny pomiędzy stronami, mający na celu opracowanie postanowień Umowy o wystąpieniu.

2 Referendum z 2016 r. było drugim referendum w sprawie członkostwa w Unii Europejskiej. Pierwsze zostało przeprowadzone 5 czerwca 1975 roku i dotyczyło dalszego członkostwa we Wspólnotach Europejskich. Powodem były słabnące wyniki gospodarcze (rosnąca inflacja, bezrobocie, konflikt w Irlandii Północnej oraz wewnętrzne rozłamy w Partii Pracy). Większość społeczeństwa głosującego w referendum wybrało pozostanie w WE (67,23%). Za opuszczeniem WE zagłosowało wówczas 32,77%, M. Musiał- Karg , *Operacje Brexit. Brytyjskie referenda z 1975 i 2016 roku*, „Acta Politica Polonica” 2016, nr 3(37), <https://wnus.edu.pl/ap/pl/issue/145/article/1854/>, s. 8-9.

3 Results, 3.8.2021, https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results [5.8.2021].

4 Kryzys migracyjny w UE rozpoczął się w 2015 r. Spowodowany był ekspansją Państwa Islamskiego oraz trwającymi konfliktami na Bliskim Wschodzie i w Afryce, jak również poszukiwaniem korzystnych warunków życiowych przez uchodźców z wymienionych obszarów. Kryzys migracyjny ujawnił słabości systemu migracyjnego UE i wywołał obawy wśród ośrodków decyzyjnych i obywateli o bezpieczeństwo państw członkowskich. Kryzys uznawany jest za główny czynnik decydujący o przeprowadzeniu referendum w sprawie Brexitu, P. McMahon, *Causes of Brexit Vote*, 24.7.2021, <http://brexitlegal.ie/category/withdrawal/causes-of-brexit-vote/> [6.8.2021].

5 Globalny kryzys finansowy rozpoczął się w latach 2007-2008. Wywołany był przez kryzys finansowy na rynku pożyczek hipotecznych w Stanach Zjednoczonych i uderzył przede wszystkim w Stany Zjednoczone oraz Wielką Brytanię. Kryzys finansowy wpłynął także negatywnie na Unię Europejską wywołując kryzys w strefie euro. Za początek kryzysu strefy euro uznaje się rok 2009, Ibidem.

Negocjacje rozpoczęte w czerwcu 2017 r., hamowane przez odmienne wizje współpracy pobrexitowej, zakończyły się ostatecznie w październiku 2019 r. Wielka Brytania oficjalnie opuściła UE 31 grudnia 2020 r. o godzinie 23:00, po zakończeniu okresu przejściowego trwającego od 31 stycznia 2020 r.⁶.

Celem artykułu jest analiza umów zawieranych pomiędzy Wielką Brytanią a UE dotyczących współpracy po opuszczeniu UE przez Zjednoczone Królestwo. Umowy uzgodnione przez strony to Umowa o wystąpieniu (w tym Protokół w sprawie Irlandii i Irlandii Północnej), Umowa o handlu i współpracy, Umowa o bezpieczeństwie informacji, Umowa o współpracy w zakresie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej. Omówiono istotne postanowienia dokumentów, stanowiących postawy współpracy między stronami.

Metodą, którą zastosowano w artykule jest metoda analizy decyzyjnej, mająca na celu rozpatrzenie sytuacji z perspektywy ośrodka decyzyjnego, w tym przypadku z perspektywy Zjednoczonego Królestwa i UE, jako stron omawianych dokumentów. W oparciu o wymienione powyżej umowy, dokonano przeglądu postanowień istotnych dla kształtu przyszłych relacji brytyjsko-unijnych. Źródła wykorzystane podczas analizy to akty prawne, artykuły naukowe, artykuły prasowe, a także wiarygodne witryny internetowe.

6 Umowa o wystąpieniu została ostatecznie renegocjowana oraz zatwierdzona przez Wielką Brytanię i Unię Europejską w trakcie szczytu UE w dniach 17-18 października 2019 r. Wydłużony okres pomiędzy zatwierdzeniem Umowy, a okresem przejściowym wynikał z konieczności odroczenia terminu Brexitu z powodu poprawki Letwina. Poprawka dotyczyła wstrzymania zgody parlamentarnej dla umowy premiera Zjednoczonego Królestwa do czasu uchwalenia przepisów wprowadzających postanowienia Umowy. Zbyt mało czasu między zakończeniem szczytu (18 października) a terminem zatwierdzenia Umowy o wystąpieniu (do północy 19 października) spowodowało konieczność przedłużenia procesu, a więc przedłużenie terminu Brexitu do 31 grudnia 2020r., *Brexit Timeline. Current and Future Consequences of Brexit*, 2.8.2021, <https://www.greaterbirminghamchambers.com/brexit-support/brexit-timeline/> [5.8.2021].

1 Umowa o wystąpieniu

Umowa o wystąpieniu, a właściwie Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej weszła w życie 1 lutego 2020 r. Dokument stanowi punkt wyjścia do regulacji dalszych stosunków między Wielką Brytanią a UE. Składa się ze 185 artykułów i sześciu części dotyczących: postanowień wspólnych, praw obywatelskich, wystąpienia, okresu przejściowego, postanowień finansowych oraz postanowień instytucjonalnych i końcowych. W Umowie zawarte są także trzy protokoły – Protokół w sprawie Irlandii i Irlandii Północnej, Protokół w sprawie stref suwerennych Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii oraz Irlandii Północnej na Cyprze i Protokół w sprawie Gibraltaru. Ponadto, dokument zawiera dziewięć załączników odnoszących się do przepisów, o których mowa w poszczególnych częściach dokumentu, w tym załącznik dotyczący koordynacji zabezpieczenia społecznego, załącznik dotyczący Euratomu, regulamin wspólnego komitetu i specjalnych komitetów, regulamin rozstrzygania sporów i kodeks postępowania członków organów arbitrażowych⁷.

Należy skupić się na najistotniejszych kwestiach z punktu widzenia relacji UE-Zjednoczone Królestwo. W części poświęconej zasadom okresu przejściowego, zagwarantowano stałe przestrzeganie prawa unijnego przez państwo brytyjskie w trakcie jego trwania. Zaznaczono, że Zjednoczone Królestwo będzie traktowane nadal jako państwo członkowskie UE, aczkolwiek nie będzie brać udziału w procesie decyzyjnym realizowanym przez instytucje UE. Przyjęto też możliwość wydłużenia okresu przejściowego, zwłaszcza w przypadku niezgodnienia postanowień odnoszących się do miękkiej granicy. Ustalono ponadto, że podczas trwania okresu przejściowego strony będą negocjować umowę o handlu i współpracy. Wzajemne gwarancje dotyczące kwestii wystąpienia objęły systematyzację kwestii ułatwiających wystąpienie, w tym m. in. ochronę praw własności

7 Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej z dnia 17 października 2019 r., Dz. U. UE 2019/C 384 I/01.

intelektualnej, rozwiązanie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, zobowiązania do utrzymania ciągłości procedur w postępowaniach administracyjnych, sądowych i celnych⁸.

Sekcja odnosząca się do praw obywateli zawiera kwestie dotyczące ochrony statusu i praw, w tym prawa do pobytu, obywateli Wielkiej Brytanii oraz UE na mocy unijnego prawa. Ochroną zostali objęci również członkowie rodzin obywateli. Zachowanie statusu zostało zapewnione na mocy prawa UE o swobodnym przemieszczaniu się osób, o ile obywatele przeprowadzili się przed zakończeniem okresu przejściowego określonego w Umowie o wystąpieniu, a więc przed 1 stycznia 2021 r. Gwarancje zawarte w omawianej części umowy dotyczą także prawa do zatrudnienia, zabezpieczenia społecznego, czy też równego traktowania. Poza tym, zawarto wytyczne odnoszące się do procedury wydawania dokumentów pobytowych, przy czym zaznaczono, że nie mogą być one uciążliwe. W umowie znalazły się również zapisy dotyczące powołania organu nadzorującego przestrzeganie praw obywateli, działającego w sposób niezależny. Co istotne, wspomniany organ miał zostać wyposażony w uprawnienia tożsame z uprawnieniami posiadanymi przez Komisję Europejską⁹.

Część dotycząca rozliczenia finansowego obejmowała kwestie regulacji zobowiązań finansowych zawartych między UE a Wielką Brytanią w okresie członkostwa. Ustalono, że w okresie przejściowym Zjednoczone Królestwo będzie stale uczestniczyć w budżecie unijnym, jak również będzie wpłacać składki do budżetu. Zarządzanie Umową o wystąpieniu oparto na dwóch elementach – rozwiązywaniu sporów oraz nadzorze. Zgodnie z dokumentem, rozwiązywanie sporów pomiędzy stronami miało polegać na konsultacjach. Dopiero w przypadku nieskuteczności tego rozwiązania, po trzech miesiącach obie strony mogą postulować o wyznaczenie organu arbitrażowego, którego werdykt będzie miał charakter wiążący. Przewidziano także sankcje za niezastosowanie się do postanowień obejmujące m. in. kary finansowe. W zakresie interpretacji prawa, organ arbitrażowy ma

8 Ibidem.

9 Ibidem.

obowiązek skierować sprawę do Trybunału Sprawiedliwości UE, który wówczas wyda orzeczenie. W odniesieniu do mechanizmu nadzoru, ustalono że odpowiedzialność nad wdrażaniem oraz realizacją postanowień umowy spocznie na Wspólnym Komitecie Zjednoczonego Królestwa i Unii Europejskiej. Działanie Komitetu oparto na porozumieniu stron oraz ustalono, że organ będzie prowadził współpracę z komisjami wyspecjalizowanymi w określonych obszarach, w tym komisją ds. rozliczeń finansowych oraz praw obywatelskich¹⁰.

Do Umowy o wystąpieniu dołączono Deklarację polityczną określającą ramy przyszłych stosunków między Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem, złożoną z pięciu części: postanowienia wstępne, partnerstwo gospodarcze, partnerstwo w dziedzinie bezpieczeństwa, uzgodnienia instytucjonalne i uzgodnienia horyzontalne oraz następne etapy. W dokumencie określono ramy przyszłych relacji brytyjsko-unijnych przy założeniu, że Deklaracja nie będzie miała wiążącego charakteru i będzie mogła ulec zmianom po ratyfikacji Umowy o wystąpieniu. Powiązania występujące pomiędzy wymienionymi powyżej dokumentami zawierają gwarancje wynegocjowania wiążącej deklaracji politycznej. Wielkiej Brytanii pozostawiono możliwość zmiany zakresu przyszłego partnerstwa w trakcie okresu przejściowego. Oznacza to, że Zjednoczone Królestwo otrzymało możliwość renegocjacji bardziej korzystnej umowy w przyszłości. Deklaracja zawiera propozycję przyjęcia umowy o wolnym handlu między stronami. Zawarte w dokumencie wytyczne dotyczą przede wszystkim braku ceł, ograniczeń ilościowych i opłat handlowych, współpracy w kwestii ceł i podatku VAT, uznania przez strony programów zaufanych handlowców. Zobowiązano się do podjęcia działań dla utrzymania stabilności finansowej, uczciwej konkurencji i integralności rynkowej, likwidacji wszelkich barier w zakresie handlu środkami elektronicznymi, jak również gwarancje równości praw w obszarze dostępu do usług telekomunikacyjnych oraz sieci publicznych. Propozycje współpracy pomiędzy Wielką Brytanią a Unią Europejską zawarte w Deklaracji politycznej służyły

10 Ibidem.

zagwarantowaniu autonomiczności postanowień UE oraz jednocześnie zapewnieniu Zjednoczonemu Królestwu suwerenności¹¹.

Negocjacje dotyczące Protokołu w sprawie Irlandii i Irlandii Północnej można uznać za najbardziej problematyczny etap negocjacji brytyjsko-unijnych. Skupiano się na poszukiwaniu rozwiązań, które pozwoliłyby uniknąć twardej granicy między Irlandią Północną a Irlandią. Ostatecznie przyjęte rozwiązania dotyczą szerokiego spektrum zagadnień m. in. dostosowywania do przepisów UE, zakresu terytorialnego stosowania umów o wolnym handlu, kontroli, ceł, podatku VAT, pomocy państwa. W zakresie harmonizacji przepisów, ustalono że należy dostosować Irlandię Północną do przepisów celnych UE oraz dotyczących jednolitego rynku, głównie jeśli chodzi o przepływ towarów. Rozwiązanie to pozwala na uniknięcie twardej granicy. Przepisy Wspólnej Taryfy Celnej oraz Kodeksu Celnego UE, jak również określony zakres jednolitego rynku, mają być stosowane w Zjednoczonym Królestwie względem Irlandii Północnej. Równocześnie jednak, Irlandia Północna ma funkcjonować jako część brytyjskiego obszaru celnego. W kwestii ceł ustalono, że Zjednoczone Królestwo ma nakładać cła UE na towary wwożone ze Zjednoczonego Królestwa do Irlandii Północnej, o ile nie są one zagrożone przemieszczeniem do UE¹². Cła te nie zostaną przekazane do UE, będą zatrzymywane w Wielkiej Brytanii. Jeżeli umowy o wolnym handlu zawierane przez Zjednoczone Królestwo w przyszłości nie będą stanowiły naruszenia protokołu, wówczas ich zakres terytorialny może mieć zastosowanie do Irlandii Północnej. Podobnie sytuacja prezentuje

11 *Deklaracja polityczna określająca ramy przyszłych stosunków między Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem z dnia 12 listopada 2019 r.*, Dz. U. UE 2019/C 384 I/02.

12 W Protokole w sprawie Irlandii i Irlandii Północnej wprowadzono domniemanie, że towary dostarczane do Irlandii Północnej z innych części Wielkiej Brytanii oraz z państw trzecich są towarami zagrożonymi przedostaniem się do UE. Wyjątek stanowią jedynie towary, które nie ulegną komercyjnemu przetwarzaniu w Irlandii Północnej oraz spełniają wytyczne ustanowione przez Wspólny Komitet – organ powołany w celu realizacji protokołu, *Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa...* .

się w odniesieniu do podatku VAT. Wielką Brytanię, w odniesieniu do Irlandii Północnej, ma obowiązywać unijne prawo podatku VAT. Pobór oraz wrażenie prawa powierzono HM Revenue&Customs¹³, zaś dochody z podatku nie mają być przekazywane UE, ale zatrzymane przez Zjednoczone Królestwo. Postanowiono także, że na granicy między Irlandią Północną a Wielką Brytanią wdrożone zostaną wymagania oparte o przepisy prawa unijnego, natomiast w indywidualnych przypadkach, na żądanie przedstawicieli UE, konieczne jest przedsięwzięcie środków kontrolnych. Ustalono także, że po czterech latach od czasu obowiązywania protokołu, Zgromadzenie Irlandii Północnej może zdecydować o przedłużeniu okresu realizacji dokumentu. W przypadku przeprowadzenia głosowania i przedłużenia stosowania protokołu, kolejne głosowanie odbędzie się po ośmiu latach¹⁴.

2 Umowa o handlu i współpracy

Umowa o handlu i współpracy (pełna nazwa: Umowa o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony) weszła w życie 1 maja 2021 r., natomiast wcześniej była już stosowana tymczasowo od stycznia 2021 roku. Dokument złożony jest z preambuły, siedmiu części dotyczących postanowień wspólnych i instytucjonalnych, handlu, transportu, rybołówstwa i innych uzgodnień, współpracy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, współpracy tematycznej, udziału w programach unii, należytego zarządzania finansami oraz postanowień finansowych, rozstrzygania sporów oraz

13 HM Revenue & Customs – brytyjski departament pozaministerialny, organ podatkowy, celny i płatniczy mający na celu zbieranie funduszy na brytyjskie usługi publiczne, a także udzielający pomocy rodzinom i jednostkom, dzięki ukierunkowanemu wsparciu finansowemu, HM Revenue&Customs, <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs> [7.8.2021].

14 *Deklaracja...*

postanowień horyzontalnych, postanowień końcowych, trzech protokołów – Protokołu w sprawie współpracy administracyjnej i zwalczania oszustw w dziedzinie podatku od wartości dodanej oraz w sprawie wzajemnej pomocy przy odzyskiwaniu wierzytelności dotyczących podatków i ceł, Protokołu w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, Protokołu o wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych, 49 załączników odnoszących się do poszczególnych części umowy, załącznika do Protokołu w sprawie współpracy administracyjnej i zwalczania oszustw w dziedzinie podatku od wartości dodanej oraz w sprawie wzajemnej pomocy przy odzyskiwaniu wierzytelności dotyczących podatków i ceł, ośmiu załączników do Protokołu w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego¹⁵.

Umowa o handlu i współpracy stanowi, że po realizacji wymogów technicznych oraz reguł pochodzenia towaru, nie będą istniały żadne cła oraz kontyngenty we wzajemnej wymianie handlowej. Pojawia się jednak niejasność w kontekście ustalania pochodzenia towaru. Zarówno UE, jak i Wielka Brytania powołują się w tym celu na ustalony schemat zaufanego sprzedawcy. W celu oceny zdolności danego sprzedawcy, konieczne będzie jego dostosowanie się to norm określonych przez obie strony, co może powodować wzrost kosztów, a także wydłużenie czasu oczekiwania. Wprowadzono kontrole towarów importowanych do Irlandii Północnej wraz z wymaganiami posiadania deklaracji przewozowych, fiskalnych oraz dotyczących bezpieczeństwa. W zakresie usług finansowych, umowa zawiera deklarację stron, w której zobowiązują się one do przyjęcia protokołu potwierdzającego równoważne znaczenie wzajemnych gwarancji. e względu na duże znaczenie usług finansowych w gospodarce Zjednoczonego Królestwa, powstrzymało się od konkretnych ustaleń na tym polu. Państwo brytyjskie jest jednym z kluczowych rynków finansowych w skali globalnej. Dyrektywy unijne nie obowiązują już

15 *Umowa o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony, z dnia 30 kwietnia 2021 r.*, Dz. U. UE L 149/10.

Wielkiej Brytanii, co powoduje wzrost opodatkowania określonych transakcji, zaś spory podatkowe nie mogą być rozwiązywane przez Konwencję arbitrażową¹⁶.

Strony zobowiązały się także do działania w szerokim spektrum zagadnień istotnych dla ochrony środowiska naturalnego, w tym w zakresie przeciwstawiania się zmianom klimatycznym oraz uzgodnieniom cen emisji dwutlenku węgla. Należy jednak zaznaczyć, że choć w umowie znalazły się gwarancje bezpieczeństwa dostaw, nie ustalono mechanizmu spajającego ceny węgla w UE i Zjednoczonym Królestwie. Jako, że Wielka Brytania wraz z opuszczeniem UE, opuściła także Wspólnotę Energii Atomowej EURATOM, ustalono porozumienie w zakresie bezpiecznego transferu technologii jądrowych oraz materiałów jądrowych. W kwestii rybołówstwa ustalono, że kwota połowowa UE zostanie obniżona o 25% i przekazana Wielkiej Brytanii. Postanowienie to zaczęto realizować stopniowo w okresie przejściowym. Ograniczenia lub zmniejszenie dostępu do zbiorników wodnych bez dokonania uprzednio ustaleń skutkuje nałożeniem ceł. Zanim produkty rybne pochodzące z państwa brytyjskiego zostaną dopuszczone na rynek Unii Europejskiej, konieczne będzie przeprowadzenia kontroli sanitarnych oraz weterynaryjnych¹⁷.

W kontekście relacji UE-Wielka Brytania, istotne są także kwestie bezpieczeństwa. Zjednoczone Królestwo straciło możliwości dostępu do niektórych policyjnych baz danych, w tym europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestru karnego, europejskiego nakazu aresztowania oraz systemu informacyjnego Schengen. Postanowienia w kwestii bezpieczeństwa skupiają się głównie na współpracy sądowej, a także uczestnictwie w procesie egzekwowania prawa w wyniku uczestnictwa państwa brytyjskiego w interpretowaniu unijnego prawa. Wielka Brytania ma być także odpowiedzialna za ochronę oraz przekazywanie danych dotyczących m. in. osób zaginionych, pasażerów, osób poszukiwanych, odcisków palców, danych rejestracyjnych i DNA. Współpraca w zakresie

16 Ibidem.

17 Ibidem.

bezpieczeństwa między stronami ma odbywać się również w ramach Europolu i Eurojustu, w szczególności w odniesieniu do prania pieniędzy oraz przeciwdziałaniu terroryzmowi. W Umowie o handlu i współpracy nie zostały poruszone kwestie polityki zagranicznej, czy też obronności¹⁸.

W zakresie transportu, uznano że przewoźnicy otrzymają pełnię praw tranzytowych bez jakichkolwiek ograniczeń. Równocześnie strony zadeklarowały się, że nie będą podejmować działań w celu zmniejszenia standardów dotyczących m. in. bezpieczeństwa drogowego i konkurencyjności, co mogłoby doprowadzić do osłabienia drugiej strony. Zobowiązano się także do dalszej kooperacji w kwestii bezpieczeństwa lotniczego, w tym administrowania ruchem lotniczym. Wielka Brytania jednak straciła dostęp do unijnego rynku lotniczego i nie może na podstawie licencji brytyjskiej obsługiwać lotów pomiędzy określonymi miejscami docelowymi na terenie Unii Europejskiej¹⁹.

Istotną kwestię z punktu widzenia Wielkiej Brytanii i UE stanowi sposób zarządzania umową oraz rozwiązywania sporów. W zakresie zarządzania powołano Radę Partnerstwa UK-UE. Zadania tego organu to nadzór nad funkcjonowaniem umowy oraz wyznaczanie kierunku strategicznego dokumentu. Decyzje przyjmowane na szczeblu Rady Partnerstwa będą wiążące, a także podejmowane poprzez jednomyślność stron. Rada Partnerstwa będzie odpowiedzialna za kwestie wdrożeniowe, uzupełniające oraz interpretacyjne, ma także przyjmować zalecenia co do realizacji umowy. Rozstrzygnięcie sporów pomiędzy stronami ma przebiegać w czterech etapach. Pierwszym z nich są konsultacje²⁰, mające miejsce w przypadku, gdy jedna ze stron uskarża się na naruszenie umowy przez drugą stronę. Brak porozumienia skutkuje powołaniem trybunału arbitrażowego²¹.

18 Ibidem.

19 Ibidem.

20 Konsultacje mają trwać 30 dni, mogą być przedłużone poprzez zawarcie umowy, Ibidem.

21 Trybunał arbitrażowy musi wydać orzeczenie w ciągu 130 dni, ale okres ten może ulec wydłużeniu do 160 dni. Wcześniej jednak, po upływie 100 dni (możliwość wydłużenia do 130 dni) konieczne jest przygotowanie raportu

Trybunał wydaje prawnie wiążące rozstrzygnięcie. Jeśli organ uzna, że nastąpiło naruszenie umowy, wówczas strona odpowiedzialna za jej naruszenie ma 30 dni na wskazanie środków zgodności. Jeżeli nadal pojawia się niezgodność, strona składająca skargę może oczekiwać odszkodowania, a nawet zawiesić postanowienia wynikające z Umowy o wolnym handlu. W sytuacji, gdy strona zastosuje się do orzeczenia trybunału, zawieszenie zastosowane przez stronę skarżącą musi być wycofane²². Zaznaczono także, że będą przestrzegane zasady równej konkurencji, które nie mogą być zakłócone przez strony. Przewidziano wprowadzenie środków ochronnych, zaradczych i równoważących. Wypowiedzenie umowy odbywa się poprzez pisemne powiadomienie przekazane drugiej stronie w drodze dyplomatycznej²³.

3 Umowa o bezpieczeństwie informacji

Umowa między Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w sprawie procedur bezpieczeństwa przy wymianie i ochronie informacji niejawnych, zwana Umową o bezpieczeństwie informacji weszła w życie 1 maja 2021 r. Dokument składa się z 21 artykułów. W umowie strony zobowiązują się do umocnienia bezpieczeństwa wzajemnego poprzez proces wymiany i dostarczania informacji niejawnych, deklarując ochronę otrzymanych od drugiej strony informacji. Zaznaczono przy tym, że żadna ze stron nie ma obowiązku wymiany, bądź dostarczania informacji niejawnych drugiej stronie. Umowa o bezpieczeństwie informacji zawiera również zapisy, w których zarówno UE, jak i Wielka Brytania deklarują

częściowego. Istnieje możliwość przyspieszenia trybu orzekania, po uprzednim wniosku jednej ze stron o pilne postępowanie. Skutkuje to skróceniem czasu wydania orzeczenia o połowę, *Ibidem*.

22 Opisany mechanizm posiada pewne wyjątki w umowie. Nie stosuje się go do części dokumentu odnoszącej się do egzekwowania prawa i współpracy sądowej w sprawach karnych (ma własny mechanizm) i części odnoszącej się do współpracy tematycznej. Wyjątki stanowią również określone przepisy obejmujące równe szanse oraz handel, *Ibidem*.

23 *Ibidem*.

posiadanie odpowiednich systemów zabezpieczeń spełniających normy bezpieczeństwa, stosowanych do ochrony informacji. Wspomniane normy bezpieczeństwa mają opierać się na własnych przepisach ustawowych i wykonawczych stron²⁴.

Wymieniane oraz dostarczane informacje niejawne nie mogą ulec odtajnieniu bez uzyskania pisemnej zgody strony, która je przekazała. Zakazane jest także ujawnianie ich osobom trzecim oraz wykorzystywanie do innych celów niż te założone przez autora informacji. W obu przypadkach wymagana jest zgoda pisemna. Informacje mogą być przekazane państwu trzecim jedynie w przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa. Warunkiem jest także umowa o bezpieczeństwie informacji zawarta pomiędzy UE a państwem trzecim. Osoba fizyczna może uzyskać dostęp do informacji niejawnych, jeżeli posiada poświadczenie bezpieczeństwa, albo upoważnienie. Aby poświadczenie mogło być wydane, należy uprzednio przeprowadzić rozpoznanie, dające odpowiedź na pytanie czy dana osoba może posiadać dostęp do informacji niejawnych. W tym celu analizowane są takie czynniki, jak lojalność oraz wiarygodność osoby. Konieczne jest także zabezpieczenie obiektów, w których informacje są przechowywane. Informacje przesyłane drogą elektroniczną muszą zostać zaszyfrowane²⁵.

Organami odpowiedzialnymi za konsultacje w kwestii bezpieczeństwa oraz monitorowanie realizacji postanowień umowy są Dyrekcja Bezpieczeństwa i Ochrony Sekretariatu Generalnego Rady, Dyrekcja Bezpieczeństwa Dyrekcji Generalnej ds. Zasobów Ludzkich i Bezpieczeństwa Komisji Europejskiej i Dyrekcja Bezpieczeństwa i Infrastruktury Europejska Służba Działań Zewnętrznych. Pierwszy z wymienionych organów odpowiada także za poinformowanie organu bezpieczeństwa drugiej strony, jeśli pojawiło się podejrzenie ujawnienia, bądź utraty informacji. Pozostałe dwa wymienione organy

24 *Umowa między Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w sprawie procedur bezpieczeństwa dotyczących wymiany i ochrony informacji niejawnych, z dnia 30 kwietnia 2021 r.*, Dz. U. UE L 149/2540.

25 *Ibidem*.

decydują o tym jakie procedury muszą zostać podjęte w momencie wystąpienia naruszeń. Wszelkie spory strony zobowiązały się rozstrzygać poprzez konsultacje. Muszą także przekazywać sobie wzajemnie informacje na temat wszystkich zmian w przepisach wykonawczych oraz ustawowych, które mogłyby wywrzeć wpływ na informacje niejawne. Dopuszczalne są zmiany w dokumencie, jednak wyłącznie na wniosek strony i po uzyskaniu obopólnej zgody wyrażonej pisemnie. Umowa traci ważność w momencie rozwiązania Umowy o handlu i współpracy, ale nie może to wpłynąć na podjęte już zobowiązania w ramach Umowy o bezpieczeństwie informacji²⁶.

4 Umowa o współpracy w zakresie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej

Umowa między Rządem Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej a Europejską Wspólnotą Energii Atomowej o współpracy w sprawie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej, nazywana w skrócie Umową o współpracy w zakresie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej, weszła w życie 1 maja 2021 r. Złożona jest z 25 artykułów oraz załącznika dotyczącego utylizacji materiałów jądrowych. Dokument powstał w celu wyznaczenia ram współpracy pomiędzy Wielką Brytanią a UE w kwestii pokojowego wykorzystywania energii jądrowej. Współpraca między stronami ma prowadzić także do uzyskiwania wzajemnych korzyści bez jakichkolwiek strat wobec kompetencji stron. Podkreślono również, że współpraca może przebiegać wyłącznie dla celów pokojowych. Nie można wykorzystywać wzajemnej współpracy jako narzędzia do celów wojskowych, a także do badań lub tworzenia broni jądrowej²⁷.

Zakres współpracy ujęty w umowie obejmuje szereg działań, w tym wymianę rozwiązań technologicznych, badania i rozwój

26 Ibidem.

27 *Umowa między rządem zjednoczonego królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej a Europejską Wspólnotą Energii Atomowej o współpracy w sprawie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej z dnia 30 kwietnia 2021 r.*, Dz. U. UE L 150/1.

technologii, zakup sprzętu i urządzeń oraz dostęp do nich, dostarczanie materiałów jądrowych oraz niejądrowych, odpowiedzialne zagospodarowanie odpadami promieniotwórczymi, zapewnienie ochrony radiologicznej, monitoring środowiska pod kątem promieniotwórczości, ułatwienia we wzajemnej wymianie handlowej oraz ochronę fizyczną. W dokumencie uwzględniono również kooperację w zakresie wykorzystywania, rozwijania, produkowania, poszukiwania zasobów uranu oraz wykorzystywania promieniowania i radioizotopów w medycynie, przemyśle, rolnictwie i badaniach. Utrzymano dotychczasową współpracę UE-Wielka Brytania w zakresie systemu ECURIE, czyli systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach radiologicznych UE, co umożliwi szybkie poinformowanie drugiej strony o istniejących zagrożeniach radiologicznych, a co za tym idzie pozwoli na szybszą reakcję. Strony mogą ustalić także inne obszary współpracy, istotne z punktu widzenia Umowy o współpracy w zakresie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej. Wymaga to wcześniejszych konsultacji we Wspólnym Komitecie, a wszelkie ustalenia muszą zostać sporządzone pisemnie²⁸.

Umowa jest zależna od umów międzynarodowych dotyczących energii jądrowej oraz wyspecjalizowanych w tym zakresie organów²⁹. Gdyby jakakolwiek z umów międzynarodowych, którym podlega Umowa o współpracy w zakresie bezpiecznego i pokojowego

28 Ibidem.

29 Umowa, ze strony UE, opiera się na zabezpieczeniach Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA), Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej EURATOM, a także umowach międzynarodowych zawieranych w ramach MAEA: Umowa między państwami członkowskimi Wspólnoty posiadającymi broń niejądrową, Europejską Wspólnotą Energii Atomowej i Międzynarodową Agencją Energii Atomowej (IAEA INFCIRC/193), Umowa między Francją, Europejską Wspólnotą Energii Atomowej i Międzynarodową Agencją Energii Atomowej (IAEA INFCIRC/290) oraz protokołach dodatkowych (IAEA INFCIRC/193/Add.8 oraz IAEA INFCIRC/290/Add.1). Za zabezpieczenia w Zjednoczonym Królestwie odpowiedzialne są: krajowy system zabezpieczeń wdrożony przez właściwy w tym celu organ państwa i zabezpieczenia Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej zgodne z umową o zabezpieczeniach MAEA-Zjednoczone Królestwo, Ibidem.

wykorzystania energii jądrowej została zawieszona, wówczas strony muszą zawrzeć umowę z Międzynarodową Agencją Energii Atomowej. Współpraca oparta na uznaniu znaczenia postanowień międzynarodowych, służy stałemu udoskonalaniu norm oraz konwencji odnoszących się do bezpieczeństwa o charakterze globalnym. Strony zobowiązały się do zwiększania poziomu bezpieczeństwa jądrowego, jednak przy założeniu, że nie będzie to stało w sprzeczności z międzynarodowymi prawnie wiążącymi normami bezpieczeństwa jądrowego. Umowa ma być wykonywana w sposób, która nie powoduje utrudnień, bądź ingerencji w działalność jądrową UE i Wielkiej Brytanii. Postanowień nie można wykorzystywać do uzyskiwania profitów handlowych na poziomie krajowym oraz międzynarodowym³⁰.

W ramach wykonywania umowy powołany został Wspólny Komitet. Do jego zadań należy m. in. wymiana informacji, koordynacja grup roboczych, doradztwo w zakresie technicznym, rozstrzyganie sporów i prowadzenie konsultacji, wspieranie technologii jądrowych i wykorzystywania radioizotopów w zastosowaniach innych niż energetyka. Spory wyjaśniane są w drodze prowadzonych konsultacji i negocjacji w ramach Wspólnego Komitetu, natomiast w przypadku utrzymującego się braku porozumienia, sprawa przedkładana jest trybunałowi arbitrażowemu złożonemu z arbitrów wybieranych przez strony³¹. Decyzje podjęte w ramach trybunału arbitrażowego są wiążące³².

Zawieszenie umowy, bądź jej wypowiedzenie (w części lub w całości) jest dopuszczalne w dwóch przypadkach – po pierwsze gdy strona lub państwo członkowskie UE dokonało naruszenia istotnych zobowiązań umowy lub w momencie detonacji urządzenia służącego do

30 Ibidem.

31 Obie strony mają wyznaczyć dwóch arbitrów, po jednym z każdej strony. Następnie, wybrani arbitrzy powołują trzeciego i ostatniego arbitra, który nie jest obywatelem żadnej ze stron i pełni funkcję przewodniczącego. Jeżeli arbiter nie został wyznaczony przez jedną ze stron w okresie 30 dni, wówczas powołuje go Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, na wniosek drugiej strony, Ibidem.

32 Ibidem.

wybuchu materiału jądrowego przez państwo członkowskie UE, które nie posiada broni jądrowej, albo przez Wielką Brytanię posiadającą broń jądrową. Proces wypowiedzenia i zawieszenia rozpoczyna pisemne zawiadomienie pokrzywdzonej strony, poprzedzone konsultacjami w ramach Wspólnego Komitetu. Najpierw podejmuje się działania zmierzające do polubownego rozwiązania sytuacji i ustalenia środków naprawczych. Jeżeli strona wywiązuje się ze zobowiązań wówczas można znieść proces zawieszenia umowy. Umowa o współpracy w zakresie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej ma obowiązywać przez 30 lat, a następnie ma być przedłużana³³ automatycznie za każdym razem o 10 lat³⁴.

Zakończenie

Przeprowadzona analiza kluczowych umów, z punktu widzenia relacji na linii Wielka Brytania-UE po Brexicie, pozwala stwierdzić, że wypracowane postanowienia są obiecujące i korzystnie rokują na przyszłość. Oczywiście, należy tutaj brać pod uwagę, że jest niemożliwym osiągnięcie takiego stopnia integracji między stronami, jaki istniał w okresie członkostwa Zjednoczonego Królestwa w UE. Wiele zależy również od tego czy strony będą dążyły do utrzymania bliskich relacji. Choć proces negocjacyjny, zwłaszcza jeśli chodzi o pierwszą pobrexitową umowę – Umowę o wystąpieniu, trwał dość długo stronom udało się osiągnąć porozumienie. Na uwagę zasługuje to, że mimo licznych i często negatywnych prognoz, udało się wypracować postanowienia pozwalające na uniknięcie twardej granicy między Irlandią Północną a Irlandią.

UE pozostała ważnym partnerem dla Wielkiej Brytanii i analogicznie, Zjednoczone Królestwo jest istotnym podmiotem z punktu widzenia UE. Wskazuje na to szerokie spektrum zagadnień będących przedmiotem umów, m. in. okres przejściowy i kwestie

33 Stosowanie umowy może zostać przerwane, jeśli jedna ze stron powiadomi drugą minimum 6 miesięcy przed upływem początkowego okresu 30 lat o zamiarze jej wypowiedzenia, *Ibidem*.

34 *Ibidem*.

wystąpieniowe, wolny handel, cła, transport, ochrona środowiska naturalnego, zarządzanie finansami. Istotne są również ustalenia w zakresie bezpieczeństwa. Usystematyzowanie kwestii takich jak bezpieczeństwo informacji oraz pokojowe wykorzystanie energii jądrowej również odgrywa istotną rolę we wzajemnych relacjach, a także zwraca uwagę na wzrost znaczenia tych zagadnień współcześnie. Niewątpliwie, minusem w kwestii bezpieczeństwa jest utrata nieograniczonego dostępu do baz informacji UE, co może zredukować zdolności do szybkiego reagowania stron w razie konieczności.

Obecnie, trudno jest ocenić jakie skutki wywrze Brexit, w tym zawierane pomiędzy Wielką Brytanią a UE umowy, na gospodarkę, społeczeństwo, czy też bezpieczeństwo. Przeprowadzanie analiz pod tym kątem wymaga upływu czasu oraz stałego monitorowania sytuacji. Zakres zagadnień jest na tyle szeroki, że precyzyjne określenie skutków wydaje się mało prawdopodobne. Ponadto, na proces Brexitu nałożyła się pandemia Covid-19, która wywołała spadki wskaźników gospodarczych na całym świecie, co stanowi sporą przeszkodę w przyszłych analizach. Sytuacja może być dynamiczna także w wyniku kolejnych postanowień zawieranych między stronami, zależnych od aktualnych zainteresowań globalnych podmiotów, stanu rzeczywistości międzynarodowej, a także skuteczności dotychczasowych umów w dłuższej perspektywie czasowej.

Bibliografia:

Brexit Timeline. Current and Future Consequences of Brexit, 2.8.2021, <https://www.greaterbirminghamchambers.com/brexit-support/brexit-timeline/>

Deklaracja polityczna określająca ramy przyszłych stosunków między Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem z dnia 12 listopada 2019 r., Dz. U. UE 2019/C 384 I/02

HM Revenue&Customs,

<https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs>

McMahon P. *Causes of Brexit Vote*, 24.07.2021,

<http://brexitlegal.ie/category/withdrawal/causes-of-brexit-vote/>

Musiał- Karg M., *Operacja Brexit. Brytyjskie referenda z 1975 i 2016 roku*, „Acta Politica Polonica” 2016, nr 3, tom 37, <https://wnus.edu.pl/ap/pl/issue/145/article/1854/>

Results, 3.8.2021,

https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results

Umowa między rządem zjednoczonego królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej a Europejską Wspólnotą Energii Atomowej o współpracy w sprawie bezpiecznego i pokojowego wykorzystania energii jądrowej z dnia 30 kwietnia 2021 r., Dz. U. UE L 150/1

Umowa między Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w sprawie procedur bezpieczeństwa dotyczących wymiany i ochrony informacji niejawnych, z dnia 30 kwietnia 2021 r., Dz. U. UE L 149/2540

Umowa o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony, z dnia 30 kwietnia 2021 r., Dz. U. UE L 149/10

Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej z dnia 17 października 2019 r., Dz. U. UE 2019/C 384 I/01.

Analiza przywództwa Baracka Obamy

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest jak najdokładniejsze przedstawienie sylwetki Baracka Obamy – 44. prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki, poczynając od definicji podstawowych pojęć związanych z tematyką pracy, poprzez analizę cech dobrego przywódcy i prezentację jego współczesnego modelu. Tekst skupia w sobie takie zagadnienia jak autoprezentacja, mowa werbalna i niewerbalna oraz wpływ wizerunku polityka na kampanię wyborczą. Po teoretycznym wprowadzeniu w tematykę przywództwa artykuł ukazuje sylwetkę Obamy zaczynając od przybliżenia jego życiorysu – sfery prywatnej i kariery zawodowej, cech wyglądu zewnętrznego, sposobu mówienia, zachowania podczas publicznych wystąpień. Ważnym elementem jest przede wszystkim analiza sposobu prowadzenia kampanii wyborczej, wizji państwa, sposobu dojścia do władzy i rządzenia. Analiza przywództwa Baracka Obamy została podsumowana przez samych Amerykanów, co w liczbach zostało przedstawione tuż przed końcówką części artykułu – osobistymi odczuciami autora i zakończeniem.

Słowa kluczowe: analiza, przywództwo, przywódca, prezydent, polityka, strategia, kampania wyborcza

Wprowadzenie

Tematem niniejszej pracy jest sposób sprawowania rządów byłego prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej – Baracka Obamy. Rozważania mają formę analizy jego osobistych cech jako lidera, wizji państwa, decyzji politycznych, sposobu dojścia do władzy oraz osobista ocena przywódcy. Na podstawie licznych artykułów, książek, publikacji oraz filmów dokumentalnych postaram się jak najdokładniej przybliżyć sylwetkę Obamy.

¹ Studentka studiów licencjackich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.

Analiza jest procesem polegającym na rozłożeniu pojęcia na czynniki pierwsze, w postaci: części, cech i relacji zachodzących pomiędzy poszczególnymi elementami zagadnienia. Może być również traktowana jako proces myślowy, w wyniku którego dokonuje się głębszego poznania problemu i wyciągnięcia wniosków².

Definicja przywództwa jest skomplikowana i złożona ze względu na swoją wieloaspektowość. Jedna z nich mówi o tym, że przywództwo to władztwo wynikające z działania autorytetu, wyrażonego perswazją względem podwładnych³. Opiera się na władzy, którą inni akceptują. Jest to zdolność wpływania na jednostki bądź grupy ludzi czego celem jest uzyskanie określonych efektów takich jak ustalanie kierunków działań, wypracowanie wizji przyszłości organizacji, w tym przypadku – państwa oraz bardziej emocjonalne relacje z ludźmi takie jak motywowanie, inspirowanie, a także wyzwalamie energii w społeczeństwie⁴. Inna definicja określa przywództwo jako władztwo wynikające z przymusu lub przemocy w postaci siły fizycznej lub samej groźby jej użycia⁵.

Pojęcie przywódcy ma ponadczasowy wymiar. Pierwsze wzmianki o nim pojawiły się już w starożytności, w tekście Starego i Nowego Testamentu, a także w dziełach chińskich klasyków z czasów VI w. p.n.e., w których była mowa o tym, że przywódca powinien wyznaczać standardy moralne oraz stosować kary i nagrody by nauczyć podwładnych odróżniać dobro od zła⁶. Starożytny, chiński generał Sun Tzu w „Sztuce wojny” przedstawia sylwetkę idealnego przywódcy, którego podstawową cechą charakteru jest stałość i umiejętność planowania, a co za tym idzie, tworzenie i stosowanie odpowiedniej strategii. Ważne jest, by lider nie był tyranem, gdyż może to skutkować

2 Encyklopedia PWN,

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/analiza;3869047.html> [23.06.2020].

3 A. Zaręba, *Przywódca podstawowe definicje i kategorie*, materiał wykładowy, *Przywództwo*, s. 2.

4 K. Prochownik, *Przywództwo*, 21.05.2020,

<https://mfiles.pl/pl/index.php/Przyw%C3%B3dztwo> [23.06.2020].

5 A. Zaręba, *Przywódca...*, s. 12.

6 K. Prochownik, *Przywództwo...* .

buntem jego wojowników. Musi być wsparciem dla swoich żołnierzy, być dla nich hojnym, lojalnym i zaangażowanym w prowadzone działania. Co ciekawe, podobną wizję przywódcy wysnuł kilkanaście wieków później, oświeceniowy, włoski filozof Niccolo Machiavelli, autor „Księcia”⁷.

Starożytni Grecy zaś uważali, że podstawowymi przymiotami przywódcy musi być sprawiedliwość, mądrość oraz umiejętność doradzania. Sam Platon uważał, że dobry przywódca musi specjalizować się w dobrym zarządzaniu⁸. Sokrates – starożytny, grecki filozof wyodrębnił 6 cech dobrego przywódcy na co składa się: dobieranie właściwych osób do danej pracy, karanie złych i nagradzanie dobrych, zdobywanie życzliwości podwładnych, przyciąganie sprzymierzeńców i pomocników, utrzymywanie tego, co się osiągnęło oraz zachowywanie tempa i intensywności pracy⁹. Z kolei w epoce renesansu mówiono, że stabilność, troska i stanowczość są niezbędne do utrzymania władzy i porządku, z czego wynika, że dobry przywódca to taki, względem którego czuje się respekt¹⁰. Wynika z tego, że cechy dobrego przywódcy określało na przestrzeni wieków wielu uczonych filozofów i strategów pochodzących z różnych szerokości geograficznych, różnych kultur i środowisk. Mimo różnic w pochodzeniu i wieku, w którym tworzyli, ich wizje idealnego przywódcy nie są zbyt rozbieżne. Mają wiele cech i elementów wspólnych co wskazuje na to, że cechy idealnego przywódcy od wieków są wartością uniwersalną.

Współczesny model przywódcy kreowany jest poprzez środki masowego przekazu. Media udostępniają informacje dotyczące najważniejszych wydarzeń, zwracają uwagę na cechy charakterystyczne polityka z naciskiem na ich negatywną stronę oraz relacjonują przemówienia polityka, które mają na celu uzasadnienie własnych

7 K. Jarocka, *Machiavelli, Sun Tzu i współczesne przywództwo*, 11.09.2020, <https://kjarocka.pl/kompetencje-menedzerskie/machiavelli-sun-tzu-i-wspolczesne-przywodztwo/> [23.06.2020].

8 K. Prochownik, *Przywódtwo...* .

9 K. Marzęda, *Osobowościowe uwarunkowania przywództwa politycznego*, Wydział Politologii UMCS 2002, s. 1.

10 K. Prochownik, *Przywódtwo...* .

decyzji wyborczych. Wizerunek współczesnego polityka nie jest jednoznacznie zdefiniowany. Występują 3 podstawowe składowe wizerunku w postaci wymiaru: kognitywnego, afektywnego i konatywnego. Pierwszy z nich obejmuje jakie wyborca posiada na temat kandydata informacje, drugi – emocje i odczucia jakie wzbudza polityk w wyborcy, trzeci zaś to proces podejmowania decyzji przez wyborcę. Inna koncepcja mówi o dwuaspektowości wizerunku. Składa się na nią rola polityczna odnosząca się do poziomu kwalifikacji i stylistyczna, w której skład wchodzi umiejętności komunikacyjne, cechy charakteru i wygląd zewnętrzny. Jeszcze inny sposób kształtowania wizerunku polityka składa się: aktualna sytuacja polityczna zachowania werbalne i niewerbalne przywódcy, cechy preferencyjne i oczekiwania wyborców¹¹.

Na wizerunek polityka wpływa sposób w jaki prowadzi swoją kampanię. Kampania bezpośrednia polegająca na spotkaniach z wyborcami, a kampania pośrednia prowadzona jest w formie ulotek, plakatów i billboardów. Autoprezentacja to pierwsze wrażenie jakie wywiera polityk na swoich wyborcach. Strój powinien być w stonowanych, eleganckich kolorach, nieodbiegający od akurat panujących trendów modowych. Podczas wywiadów, konferencji i debat telewizyjnych polityk powinien stosować make-up. Ważnym elementem jest sposób gestykulowania. W telewizji gesty powinny być kontrolowane, bez nadmiernych ruchów rękami. Mile widzianym gestem jest stosowanie „wieżyczki”, która podnosi wartość intelektualną polityka. Podczas spotkań bezpośrednich, gesty mogą być bardziej zdecydowane i ekspresyjne. Zmniejszanie barier między politykiem a wyborcą może być w postaci nawiązania kontaktu wzrokowego ze zgromadzonymi, wodzenie wzrokiem po całej grupie wyborców tak, aby czuli oni, że wypowiedź polityka jest kierowana do każdego z nich. Komunikacja werbalna również ma uporządkowane zasady jej stosowania. Wypowiedź polityka musi być dostosowana do grupy odbiorców. Temat przemówienia, prosty język, krótkie,

11 A. Zaręba, *Współczesny przywódca*, materiał wykładowy *Przywództwo*, s. 4-14.

a konkretne zdania. Ważne jest aby mówić to czego nie mówią inni politycy ale trzeba mieć na uwadze by wypowiedziana treść brzmiała wiarygodnie. W tym celu polityk musi zapoznać się ze środowiskiem, z którym będzie miał do czynienia. Chodzi tu o znajomość problemów danej dzielnicy czy regionu, znajomość infrastruktury terenu oraz znajomość danych statystycznych w różnych dziedzinach. Aby wzbudzić zainteresowanie wyborcy w kampanii stosuje się elementy biograficzne polityka. Sympatię w społeczeństwie wzbudza działalność charytatywna polityka, pomoc w czasie klęsk żywiołowych, zainteresowanie sytuacją materialną wyborców w celu niesienia pomocy finansowej, a także kreacja wizerunku jako długoletniego działacza na rzecz społeczności, dobrego obywatela, męża i ojca. Te elementy składają się na strategię wyborczą polityka¹².

1 Cechy osobiste Baracka Obamy

Przywódcą, który wniósł wiele zmian w politykę USA był Barack Hussein Obama – 44. prezydent Stanów Zjednoczonych, wywodzący się z Partii Demokratycznej, laureat Pokojowej Nagrody Nobla. Barack Obama urodził się 4 sierpnia 1961 r. w Honolulu na Hawajach. Jego ojciec Barack Obama senior był ekonomistą a matka Ann Dunham – specjalistką w dziedzinie antropologii. Rodzice rozwiedli się gdy Barack miał 2 lata. Początkowo mieszkał z mamą w Dżakarcie, jednak w wieku 10 lat powrócił na Hawaje pod opiekę dziadków i tam ukończył szkołę. Kolejnym etapem w jego życiu był wyjazd do Los Angeles oraz studia na Occidental College, które przerwał po 2 latach i przeniósł się na Columbia University w Nowym Jorku na kierunek politologia – stosunki międzynarodowe. Następnie ukończył drugi kierunek – prawo, na Uniwersytecie Harvarda. Po ukończeniu studiów pracował w organizacji zajmującej się obroną praw człowieka oraz wykładał prawo na University of Chicago Law School. Swoją drogę polityczną Obama rozpoczął w 1996 r. stając się członkiem senatu stanu Illinois.

12 A. Zaręba, *Kreacja wizerunku polityka praktyczne uwagi – podejście współczesne*, materiał wykładowy, *Przywództwo*, s. 3-30.

Po 8 latach urzędowania dostał nominację do Senatu Stanów Zjednoczonych. Na tym etapie kariery politycznej jego działania polegały na udzieleniu wsparcia ofiarom huraganu Katrina¹³, jednego z najbardziej niszczycielskich huraganów jakie kiedykolwiek przeszły nad USA oraz wsparciu przedsiębiorców zajmujących się produkcją energii za pomocą alternatywnych źródeł energii. Co więcej, ujawnił swoje poglądy dotyczące wojny w Iraku i dał do zrozumienia, że jest przeciwko prowadzeniu tego konfliktu¹⁴. Prywatnie Barack wziął ślub w 1991 r. z Michelle Robinson. Ich dwie córki to: Malia Ann oraz Natasha¹⁵.

Chcąc przedstawić w pełni sylwetkę byłego prezydenta USA, warto zacząć od cech zauważalnych podczas pierwszego kontaktu. Na samym początku widzimy Obamę jako wysokiego mężczyznę z wyprostowaną smukłą sylwetką. Mężczyzna zazwyczaj występuje w ciemnym garniturze, jasnej koszuli i ciemnym krawacie. W rozmowie z „Vanity Fair” przyznał, że nosi tylko szare i granatowe garnitury¹⁶. Tym samym możemy zauważyć, że wpasowuje się ze swoim stylem w ramy idealnego wyglądu przywódcy. Zapoznając się z wieloma fragmentami zapisów przemówień i konferencji Baracka Obamy na kanale internetowym You Tube, od razu można zauważyć, że Obama stosuje, oprócz komunikacji werbalnej, mowę niewerbalną. Gestykułuje dłońmi w sposób zrównoważony, nie podnosi rąk powyżej wysokości klatki piersiowej, gesty są łagodne lecz zdecydowane. Nie stosuje gestów dłoni mających podnieść poziom intelektualny wypowiedzi w formie wieżyczek. Nie musi. Mówiąc, ogarnia spojrzeniem całą salę zgromadzonych, wodząc wzrokiem od lewej do prawej strony. W ten

13 Twojapogoda.pl, *Huragan Katrina*, 28.06.2017, <https://www.twojapogoda.pl/encyklopedia-wpis/2017-06-28/huragan-katrina/> [23.06.2020].

14 Business Insider, *Barack Obama* <https://businessinsider.com/pl/barack-obama/>, [dostęp 23.06.2020].

15 Ibidem.

16 Elleman, *Barack Obama to mistrz prostych rozwiązań. Ubierz się jak były prezydent USA!*, 04.02.2020, <https://www.elleman.pl/arttykul/barack-obama-to-mistrz-prostych-rozwiazan-ubierz-sie-jak-byly-prezydent-usa-shopping> [24.06.2020].

sposób stara się nawiązać kontakt ze wszystkimi zgromadzonymi. Obama ma dar „snucia opowieści” o jedności, pokoju, potędze jaka jest w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Mówiąc o rodzinie, daje do zrozumienia wyborcom, że cała społeczność ma równe prawa, łączy ich więź, ponadto, nawiązując do swojego ojca przekazuje ludziom, że pochodząc z małej wioski, można zejść bardzo daleko i wiele w życiu osiągnąć. Stosuje przy tym krótkie, pełne konkretnych zdań i prosty, zrozumiały dla wszystkich język. W ten sposób wzbudza w wyborcach zaufanie i sympatię oraz jest dla nich motywatorem i wsparciem. Mówiąc o swojej historii, Obama utożsamia się z obywatelami USA, z ich problemami i trudnościami, chce im pokazać, że jest taki jak oni, że mogą na niego liczyć. Barackowi Obamie nie można odmówić wielkiego daru doskonałego mówcy. Ówczesny prezydent wygłaszając mowy, z pewnością potrafił zjednoczyć zgromadzoną społeczność i znaleźć nie porozumienia z większością obywateli¹⁷.

2 Kampania wyborcza i wizja państwa

Dobra autoprezentacja to wielki krok w stronę udanej kampanii wyborczej. W momencie gdy Obama uzyskał poparcie Partii Demokratycznej i zaczął ubiegać się o urząd prezydenta, USA było pogrążone w kryzysie finansowym. Fakt, że w 2008 r. Stany Zjednoczone straciły aż 2,6 mln miejsc pracy, stopa bezrobocia wynosiła 7,2%, a w czwartym kwartale tego samego roku, gospodarka USA skurczyła się aż o 6,8%. Ciosem dla tego kraju był również upadek słynnego banku Lehman Brothers liczącego sobie 160 lat tradycji¹⁸, oraz przejęcia AIG – jednego z największych towarzystw ubezpieczeniowych, przez państwo,

17 THNKR, *The speech that made Obama President*, <https://www.youtube.com/watch?v=OFPwDe22CoY> [24.06.2020].

18 I. Sudak, *10 wydarzeń, które zmieniły gospodarkę USA za czasów Baracka Obamy*, 06.11.2016, <https://wyborcza.pl/1,155290,20931832,10-wydarzen-ktore-zmieniły-gospodarkę-usa-za-czasów-baracka.html> [24.06.2020].

w celu uratowania go przed upadkiem, co byłoby jednoznaczne z jeszcze większym zachwianiem rynku finansowego¹⁹.

Obama, mimo tak dużego kryzysu, podjął trud walki z przeciwnościami losu i rozpoczął swoją kampanię, której głównym hasłem była długo przez Amerykanów wyczekiwana „Zmiana”. Już od pierwszych godzin walki o fotel prezydenta, Barack Hussein Obama został „prezydentem Internetu”. Jego kampania bardzo mocno szerzyła się w mediach społecznościowych i na stronach internetowych. Rzucające się w oczy logo z hasłem „Zmiana, w którą możemy uwierzyć” oraz „Tak, możemy” to zestawienie słów, z których każde niesie przekaz i wiele wartości²⁰. Co więcej, hasła te dotyczyły nie tylko polityki wewnętrznej ale także polityki zagranicznej. Można stwierdzić, że kampanię w formie tradycyjnej Obama rozpoczął już w 2007 r., kiedy to pełniąc funkcję senatora, podczas jednego z wystąpień powiedział, iż Ameryka jest ostatnią i zarazem największą nadzieją świata. Tamtego dnia przedstawił również 5 sposobów jakie wykorzysta, gdy zostanie prezydentem, by przywrócić dawną potęgę Ameryki. Zapowiedział zakończenie konfliktu zbrojnego w Iraku, stworzenie armii na miarę XXI wieku, zbudowanie globalnego sojuszu, inwestowanie w społeczności żyjące na niskim poziomie finansowym w celu poprawienia ich bytowania. Co więcej, dalsze wystąpienia owocowały w obietnice dotyczące walki z głodem na świecie, wykrywania i eliminacji broni masowego rażenia. Poruszył również kwestię środowiska – minimalizacja emisji gazów cieplarnianych oraz zapobieganie podnoszeniu się poziomu wód w oceanach. Zapowiedział również dialog pomiędzy skłóconymi Stanami Zjednoczonymi ze światem muzułmańskim, inicjatywę rozmów z wrogami kraju, dążenie do poprawy stosunków z Chinami oraz Rosją a także prowadzenie działań mających na celu zakończenie konfliktu na Bliskim Wschodzie. Aby tego

19 Forsal.pl, *Manualife Financial chce przejść AIG*, 22.09.2008, <https://forsal.pl/artykuly/37565,manualife-financial-chce-przejac-aig.html> [24.06.2020].

20 M. Słowik, *Owocni w książce o identyfikacji prezydenta! OBAMA – kulisy najlepszej kampanii świata*, <https://www.logofirmowe.pl/barack-obama-kampania-marketing-polityczny/> [24.06.2020].

dokonać, w swojej wizji Barack Obama zakładał wprowadzenie niemałych zmian na politycznej arenie międzynarodowej. Ameryka miała stać się supermocarstwem, państwem najważniejszym i najsilniejszym spośród całej reszty państw świata, ale dzielić odpowiedzialność i koszty operacji z innymi państwami, które będą miały również prawo do współdecydowania o podjęciu działań. Ta wizja zapewniła Barackowi Obamie nagrodę bardzo wysokiej rangi. 9 października 2009 r. otrzymał on Pokojową Nagrodę Nobla za niezwykle wysiłki na rzecz dyplomacji międzynarodowej i współpracy międzypaństwowej a także niezwykle zaangażowanie w pracę w ramach wizji świata bez broni nuklearnej i dążenie do jej realizacji²¹.

Obama w kampanii zapowiedział reformę ochrony zdrowia, ukierunkowanie gospodarki na niekonwencjonalne źródła energii, rewitalizację infrastruktury i zmniejszenie nierówności dochodów. Co więcej zapowiedział walkę z bezrobociem i utworzenie 10 mln nowych miejsc pracy²². W związku z tym, gdy już pełnił funkcję prezydenta, przekazał do Kongresu projekt ustawy mającej na celu obniżenie podatków od wynagrodzeń, wprowadzenie udogodnień podatkowych dla przedsiębiorców co miało skutkować zwiększeniem zatrudnienia i nieprzenoszeniem miejsc pracy za granicę, pomoc dla stanów i miast by te nie zwalniały pracowników sektora publicznego a także rozszerzenie zasiłków dla bezrobotnych²³. Dużym, na skalę światową, osiągnięciem Obamy było, zgodne z obietnicą wyborczą, zakończenie wojny w Iraku. Operacja pod nazwą „Trójząb Neptuna”, której celem był Osama Bin-Laden, przywódca Al-Kaidy, zakończyła się powodzeniem. Wtedy to z rąk komandosów z Navy SEALs zginął człowiek odpowiedzialny za zamachy terrorystyczne na World Trade Center

21 Z. Lewicki, *Polityka zagraniczna Stanów Zjednoczonych podczas pierwszej kadencji prezydenta Baracka Obamy*, UKSW Warszawa 2013, s. 179-180.

22 Polityka.pl, *Sylwetka: Barack Obama*, 27.05.2011, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1516140,1,sylwetka-barack-obama.read> [24.06.2020].

23 Forbes.pl, *Plan Obamy dot. Walki z bezrobociem już w Kongresie*, 12.09.2011, <https://www.forbes.pl/wiadomosci/plan-baracka-obamy-ktory-ma-zmniejszyc-bezrobocie-jest-juz-w-kongresie/c8fd456> [24.06.2020].

z 2001 r.²⁴. To wydarzenie miało duży wpływ na wizerunek prezydenta. Społeczeństwo amerykańskie mając w pamięci traumatyczne przeżycia z 11 września 2001 r., było wdzięczne Obamie za przeprowadzenie tej akcji co pokazywał 10-procentowy wzrost poparcia dla jego prezydentury²⁵.

Prezydent Obama podczas swojego urzędowania podpisał również ustawę o reformie systemu opieki zdrowotnej zwaną potocznie „Obamacare”. Program opierał się na przyznaniu amerykańkom ubezpieczeń zdrowotnych. Tak się stało, ale jedynie 2/3 obywateli otrzymało taką pomoc. Program nie został jednak pozytywnie odebrany przez społeczeństwo, ponieważ spowodował wzrost kosztów stawek zdrowotnych u ubezpieczycieli, którzy zostali zmuszeni do świadczenia usług wszystkim ciężko chorym oraz przedłużenia umów wszystkim, którzy zmieniali miejsce pracy. Co więcej, ustawa ta została preforsowana wyłącznie głosami demokratów, co zaogniło konflikt z partią republikańską. Obama, mówiąc w swojej kampanii o równości, miał na myśli próbę rozwiązania problemu rasizmu, który trwa w Stanach Zjednoczonych od sprowadzenia tam pierwszych niewolników z Czarnego Łądu. W tej kwestii prezydent poniósł sromotną porażkę. Biorąc pod uwagę fakt, że Obama był pierwszym czarnoskórym prezydentem Stanów Zjednoczonych, zdawać by się mogło, że zyska poparcie wyborców pochodzenia afrykańskiego. Tak się jednak nie stało, a to za sprawą tego, że skupił się na walce z Kongresem o program „Obamacare” i innych problemach kraju, odsuwając na bok problematykę nierówności rasowej²⁶.

Obama nie pominął jednak kwestii nierówności w kwestii osób LGBT+. Oświadczył, że zalegalizowanie małżeństw jedнопłciowych wzmocni Amerykę. W ramach prowadzonej polityki zagranicznej,

24 Rzeczpospolita.pl, *Operacja „Trójzqb Neptuna”*, 21.11.2019, <https://www.rp.pl/Rzecz-o-historii/311219964-Operacja-Trojzab-Neptuna.html> [24.06.2020].

25 Polityka.pl, *Sylwetka...* .

26 J. Bielecki, *Czy Barack Obama zawiódł Amerykanów?*, 19.01.2017, <https://www.rp.pl/Plus-Minus/310139892-Czy-Barack-Obama-zawiodl-Amerykanow.html> [24.06.2020].

dużym sukcesem Prezydenta Obamy było poprawienie i ustabilizowanie stosunków z Kubą. Było to jednoznaczne z polepszeniem się relacji Stanów Zjednoczonych z całą Ameryką Łacińską. Obama mówił wówczas, że jest to najlepsza zmiana w polityce USA od 50 lat²⁷.

Druga kadencja Obamy to czas dalszej, bezowocnej walki z problemem rasizmu w społeczeństwie amerykańskim oraz czas negocjowania i podpisywanie ważnych, międzynarodowych umów handlowych²⁸. Obama chcąc przyspieszyć w Ameryce globalizację i poprawić zarobki Amerykanów, zdecydował się na podpisanie porozumienia handlowego z Azją Południowo-Wschodnią, Partnerstwo Transpacyficzne oraz Traktat o Transatlantyckim Partnerstwie o Handlu i Inwestycjach, który ostatecznie nie został zawarty. W kwestii porozumienia o ograniczeniu emisji dwutlenku węgla zdołał jedynie przekonać Indie i Chiny. W ramach polityki zagranicznej, Barack Obama ponownie kładł nacisk na poprawę stosunków z największym państwem na świecie – Rosją, eliminację broni jądrowej oraz zamknięcie więzienia – obozu w Guantanamo²⁹.

3 Sposób dojścia do władzy Baracka Obamy

Obama swój profesjonalizm i opanowanie zawdzięcza na samym początku dziadkom ze strony matki, którzy posłali go do najlepszych szkół w okolicy, a następnie na jeden z najlepszych uniwersytetów Stanów Zjednoczonych – Uniwersytet Harvarda oraz kładli nacisk na pracę nad jego tożsamością. Nim Obama wybrał swoją życiową ścieżkę, błądził szukając odpowiedzi – jak sam pisze w swojej autobiograficznej książce „Odziedziczone marzenia spadek po moim ojcu” – w eksperymentach z marihuaną i kokainą.

Swoją karierę polityczną, młody Barack rozpoczął w Chicago, z pozycji roznosiciela partyjnych ulotek miejscowego urzędnika partyjnego i działacza społecznego. Obama został na ulicy zauważony

27 DW Polski, *5 osiągnięć Baracka Obamy*, 01.12.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=MaeDqKv7bqk> [24.06.2020].

28 I. Sudak, *10 wydarzeń...* .

29 J. Bielecki, *Czy Barack Obama...* .

przez dwóch żydowskich działaczy partii demokratycznej. Miał on budować struktury Partii Demokratycznej w „czarnym getcie” ponieważ ciemnoskóra społeczność na swój teren Żydów nie wpuszczała. W dalszej kolejności Obama został wysłany przez swoich partyjnych przewodników do Kościoła Trójcy wielebnego Wrighta, który swe przekonania religijne ukierunkował w stronę ciemnoskórego Chrystusa będącego drogą dla ciemnoskórych Amerykanów do społecznej i politycznej emancypacji. Brzmi to dość ekscentrycznie, ale prawda jest taka, że bez poparcia kościoła Świętej Trójcy, Obama nie mógł liczyć na głosy ciemnoskórej społeczności chicagowskiej. Obama oczywiście poddaje się nauce Wrighta, ale kończy się to w momencie gdy zostaje on senatorem i trafia do Waszyngtonu. Obama zaczyna współpracę z „białymi” co według wielebnego oznacza zerwanie współpracy i zaprzestanie poparcia dla, niegdyś, jego ulubieńca. Skutkowało to wygłoszeniem mowy przez zwierzchnika kościoła Świętej Trójcy podczas apogeum starcia Obamy z jego kontrkandydatką Hilary Clinton i deklarację zerwania stosunków z nim. Obama wystąpił ze zgromadzenia i przegrał kolejną turę prawyborów jednak ostatecznie zdobył nominację Partii Demokratów. Obama mimo kuszącej możliwości pozostania senatorem w Waszyngtonie, zdecydował się w demokratyczny sposób ubiegać o fotel prezydenta³⁰.

4 Ocena działalności Baracka Obamy

Działania byłego prezydenta najbardziej wiarygodnie mógł ocenić nie kto inny jak sami Amerykanie. To właśnie oni najbardziej odczuli politykę Obamy. W sondażu przeprowadzonym kilka dni przed objęciem władzy w Stanach Zjednoczonych przez Donalda Trumpa, zapytano społeczeństwo amerykańskie, jak ocenia rządy Obamy. Wyniki badania pokazały, że aż 60% obywateli USA pozytywnie ocenia działania prowadzone przez ustępującego prezydenta, około 65% uważa, że prezydentura Obamy była sukcesem, a 49% jest zdania, że sukces ten

30 C. Michalski, *Droga Obamy: przez pół świata do władzy*, 08.11.2008, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/82047,droga-obamy-przez-pol-swiata-do-wladzy.html> [25.06.2020].

był spowodowany jego cechami osobistymi. Badanie wykazało również, że Obama jest pozytywnie postrzegany w kwestii prowadzenia polityki zagranicznej, działalności na rzecz ochrony środowiska i klimatu. Obama zastał kraj pogrążony w głębokim kryzysie finansowym. Stosowane przez niego praktyki mające na celu poprawę stanu gospodarki Stanów Zjednoczonych Amerykanie ocenili pod względem kondycji tego sektora i tak 57% z nich jest pozytywnego zdania. Połowa społeczeństwa USA sytuację kraju ocenia jako dobrą. W kwestii stanu amerykańskiej gospodarki podzieleni są ekonomiści. Obamę oceniają przez pryzmat gigantycznego długu publicznego, który zaczął rosnać w szybszym tempie w momencie objęcia przez niego urzędu prezydenta. Z drugiej strony w trakcie 8-letniej kadencji prezydenta wywodzącego się z lewicowej Partii Demokratów, wzrost gospodarczy wzrósł o około 2%, bezrobocie spadło do niskiego poziomu zaledwie 4,7% a także nowopoprzybite miejsca pracy dało się liczyć w kilkunastu milionach. Podczas rządów Obamy również giełda na Wall Street poczyniła kroki w kierunku wydostania się z głębokiego kryzysu. Można stwierdzić, że Ameryka jest wzorem dla innych państw wysoko rozwiniętych w kwestii wychodzenia z kryzysu gospodarczego. W temacie opieki zdrowotnej Ameryka ma jeden z najdroższych na świecie systemów opieki medycznej. W kwestii wcześniej wspomnianej ustawy „Obamacare”, zdania również są podzielone. W prawdzie liczba osób nieposiadających ubezpieczenia zdrowotnego z 44 mln spadła do liczby 20 mln, program ten nie obniżył kosztów leczenia, pozostawił słaby dostęp do usług medycznych. Co więcej, pogorszył konkurencję na rynku, co skutkowało wyższymi kosztami usług medycznych³¹.

Osobiście uważam, że prezydentura Obamy niesie ze sobą wzloty i upadki. Biorąc pod uwagę fakt, że przyszło mu rządzić w czasach głębokiego kryzysu w jakim pogrążone były Stany Zjednoczone, jego starania o poprawę sytuacji w kraju oceniam pozytywnie. Walka

31 Newseria/zpr/rt, *Amerykanie dobrze oceniają prezydenturę Baracka Obamy. Gospodarka i opieka zdrowotna to największe wyzwania dla jego następcy*, 20.01.2017, <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/amerykanie-dobrze-ocenia-prezydenture-baracka-obamy-gospodarka-i-opieka-zdrowotna-to-najwieksze-wyzwania-dla-jego-nastepcy> [25.06.2020].

z terroryzmem, próba wprowadzenia zakazu produkcji, posiadania i tym bardziej użycia broni nuklearnej, działania na rzecz poprawy jakości środowiska w postaci ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz wizja zatrzymania podnoszenia się poziomu wód w oceanach to bardzo rozbudowane, skomplikowane i wymagające precyzji i dużej wiedzy projekty. Wizja Stanów Zjednoczonych, które będąc w trudnej sytuacji finansowej nie skupiają się na sobie ale na całym świecie, jest godna ukłonu w stronę Baracka Obamy. Uważam jednak, iż Obama zawiódł w kwestii problemu ochrony zdrowia. Zdrowie jest podstawową wartością każdego człowieka, każdy zasługuje na pomoc medyczną niezależnie od statusu społecznego czy zamożności. Projekt „Obamacare” zdawał się być czymś, co uspokoi obywateli USA, a okazał się bezużytecznym, niestarannym spełnieniem obietnicy wyborczej. Był programem niesprawiedliwym dla przedsiębiorstw i przerastającym finansowo ludzi, którzy musieli niezmiennie płacić za usługi medyczne, o ile udało im się uzyskać do takich dostęp. Z pewnością Barack Obama miał dar doskonałego mówcy, potrafił skraść serca i zaufanie wyborców, wzbudzić w nich emocje, zbudować więź. Swoimi cechami i urokiem osobistym zdobył nie jeden głos zarówno podczas wyborów w 2008 r. jak i w 2013 r.

Zakończenie

Barack Obama – 44. prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki swoje rządy rozpoczął w 2008 r. i przez okres dwóch kadencji dokładał wszelkich starań aby nie zawieść społeczności amerykańskiej, która mu zaufała. Obama to człowiek o wizerunku dobrego przywódcy. Pod względem cech osobistych, umiejętności doskonałej autoprezentacji, mowy ciała i uroku osobistego wpasowuje się idealnie w ramy dobrego przywódcy. Jeśli mowa o działaniach i osiągnięciach Baracka Obamy, nie można jednoznacznie stwierdzić czy jego prezydentura była udana czy też nie. Człowiek ten zawsze będzie miał swoich przeciwników jak i sprzymierzeńców. Wszystko zależy od poglądów każdej jednostki. Jedno jest pewne - Obama przeprowadził Stany Zjednoczone przez kryzys finansowy i poradził sobie z przeciwdziałaniem terroryzmowi.

Te dwa aspekty miały wpływ na gospodarkę i bezpieczeństwo praktycznie całego świata. Ówczesny prezydent uratował Stany Zjednoczone przed bankructwem jednak po upływie dwóch kadencji nie pozostawił kraju w o wiele lepszym stanie. Warto zaznaczyć, że Ameryka, będąc krajem dużym, zglobalizowanym i wysoko rozwiniętym, ze współpracą z wieloma partnerami handlowymi i potężną, dobrze wyszkoloną armią, ma wielu sojuszników jak i wrogów. Dlatego właśnie bardzo ważne jest aby Ameryka miała zrównoważonego, odpowiedzialnego przywódcę.

Bibliografia:

Bielecki J., *Czy Barack Obama zawiódł Amerykanów?*, 19.01.2017, <https://www.rp.pl/Plus-Minus/310139892-Czy-Barack-Obama-zawiodl-Amerykanow.html>

Business Insider, *Barack Obama* <https://businessinsider.com.pl/barack-obama>

DW Polski, *5 osiągnięć Baracka Obamy*, 01.12.2016,

<https://www.youtube.com/watch?v=MaeDqKv7bqk>

Elleman, *Barack Obama to mistrz prostych rozwiązań. Ubierz się jak były prezydent USA!*, 04.02.2020, <https://www.elleman.pl/arttykul/barack-obama-to-mistrz-prostych-rozwiazan-ubierz-sie-jak-byly-prezydent-usa-shopping>

Encyklopedia PWN, *Analiza*

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/analiza;3869047.html>

Forbes.pl, *Plan Obamy dot. Walki z bezrobociem już w Kongresie*, 12.09.2011, <https://www.forbes.pl/wiadomosci/plan-baracka-obamy-ktory-ma-zmniejszyc-bezrobocie-jest-juz-w-kongresie/c8fd456>

Forsal.pl, *Manualife Finansial chce przejąć AIG*, 22.09.2008, <https://forsal.pl/arttykuly/37565,manulife-financial-chce-przejac-aig.html>

Jarocka K., *Machiavelli, Sun Tzu i współczesne przywództwo*,

11.09.2020, [https://kjarocka.pl/kompetencje-](https://kjarocka.pl/kompetencje-menedzerskie/machiavelli-sun-tzu-i-wspolczesne-przywodztwo/)

[menedzerskie/machiavelli-sun-tzu-i-wspolczesne-przywodztwo/](https://kjarocka.pl/kompetencje-menedzerskie/machiavelli-sun-tzu-i-wspolczesne-przywodztwo/)

Lewicki Z., *Polityka zagraniczna Stanów Zjednoczonych podczas pierwszej kadencji prezydenta Baracka Obamy*, UKSW Warszawa 2013,

Marzęda K., *Osobowościowe uwarunkowania przywództwa politycznego*, Wydział Politologii UMCS 2002

Michalski C., *Droga Obamy: przez pół świata do władzy*, 08.11.2008, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/82047,droga-obamy-przez-pol-swiata-do-wladzy.html>

Newseria/zpr/rt, *Amerykanie dobrze oceniają prezydenturę Baracka Obamy. Gospodarka i opieka zdrowotna to największe wyzwania dla jego następcy*, 20.01.2017, <https://www.wirtualnemedi.pl/artykul/amerykanie-dobrze-ocenia-prezydenture-baracka-obamy-gospodarka-i-opieka-zdrowotna-to-najwieksze-wyzwania-dla-jego-nastepcy>

Polityka.pl, *Sylwetka: Barack Obama*, 27.05.2011, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1516140,1,sylwetka-barack-obama.read>

Prochownik K., *Przywództwo*, 21.05.2020, <https://mfiles.pl/pl/index.php/Przyw%C3%B3dztwo>

Rzeczpospolita.pl, *Opreracja „Trójkąt Neptuna”*, 21.11.2019, <https://www.rp.pl/Rzecz-o-historii/311219964-Operacja-Trojzab-Neptuna.html>

Słowik M., *Owocni w książce o identyfikacji prezydenta! OBAMA – kulisy najlepszej kampanii świata*, <https://www.logofirmowe.pl/barack-obama-kampania-marketing-polityczny/>

Sudak I., *10 wydarzeń, które zmieniły gospodarkę USA za czasów Baracka Obamy*, 06.11.2016, <https://wyborcza.pl/1,155290,20931832,10-wydarzen-ktore-zmienily-gospodarke-usa-za-czasow-baracka.html>

THNKR, *The speech that made Obama President*, <https://www.youtube.com/watch?v=OFPwDe22CoY> [online], [24.06.2020].

Twojapogoda.pl, *Huragan Katrina*, 28.06.2017, <https://www.twojapogoda.pl/encyklopedia-wpis/2017-06-28/huragan-katrina>

Zaręba A., *Kreacja wizerunku polityka praktyczne uwagi – podejście współczesne*, materiał wykładowy, *Przywództwo*

Zaręba A., *Przywódcą podstawowe definicje i kategorie*, materiał wykładowy, *Przywódcztwo*

Istota i specyfika bezpieczeństwa energetycznego Polski

Streszczenie: Energetyka stanowi podstawę wszelkiej działalności gospodarczej, a tym samym bazę rozwoju gospodarczego państw. Zyskała ona na znaczeniu wraz z nadejściem pierwszej rewolucji przemysłowej i od tamtego momentu zapotrzebowanie na energię z roku na rok gwałtownie wzrastało. W dzisiejszych czasach rzadkością jest funkcjonowanie ludzkości bez stałych dostaw energii. Polski sektor energetyczny stoi obecnie przed poważnymi wyzwaniami. Wysokie zapotrzebowanie na energię, nieadekwatny poziom rozwoju infrastruktury wytwórczej i transportowej paliw i energii, znaczne uzależnienie od zewnętrznych dostaw gazu ziemnego i niemal pełne od zewnętrznych dostaw ropy naftowej oraz zobowiązania w zakresie ochrony środowiska, w tym dotyczące klimatu, powodują konieczność podjęcia zdecydowanych działań zapobiegających pogorszeniu się sytuacji odbiorców paliw i energii. W artykule przedstawiono problem dotyczący istoty i specyfiki energetyki oraz źródeł surowców energetycznych., które występują na terenie Polski, co jest dość istotne w kontekście dzisiejszych przemian w dziedzinie energetyki, ponieważ mamy duże zasoby, od których będziemy musieli odchodzić, jak w przypadku węgla, kosztem zielonej energii. W artykule wykorzystane zostały następujące techniki badawcze: analiza treści, badanie dokumentów, porównanie i synteza zgromadzonych danych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, energia, bezpieczeństwo energetyczne, surowce

1 Istota i specyfika energetyki

„Energia stanowi jedno z podstawowych dóbr cywilizacyjnych. Trudno wyobrazić sobie sprawne funkcjonowanie gospodarki w sytuacji

¹ Absolwent studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, były Prezes Koła Naukowego Bezpieczeństwa Narodowego KUL, e-mail: mt.szczepaniak@wp.pl.

występowania problemów w zakresie zaopatrzenia w energię². Energetyka to dział nauki i techniki, a także gałąź przemysłu zajmująca się pozyskiwaniem, przetwarzaniem, gromadzeniem oraz użytkowaniem różnych form i nośników energii. Na przestrzeni lat formy oraz źródła się zmieniają, jednak cel pozostaje niezmienny i jest nim zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w państwie. Na temat tego, czym jest bezpieczeństwo, można opowiadać bardzo wiele. Wynika to z tego, że istnieje wiele definicji tego zagadnienia, jest ono pojęciem wieloznacznym³. Etymologia tego słowa wywodzi się z języka łacińskiego, gdzie bezpieczeństwo (*securitas*) złożone jest z dwóch elementów – *sine* (bez) oraz *cura* (strach, zmartwienie, obawa). Interpretować można je więc jako brak zmartwień. Nie jest to jednak definicja wystarczająca⁴. Na podobny problem możemy natrafić analizując słynną piramidę potrzeb Masłowa, w której znajduje się potrzeba bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo jest, oprócz fizjologicznej, podstawową ludzką potrzebą, która jest niezbędna do prawidłowego funkcjonowania człowieka. Nie jest ona jednak konkretnie określona, dla każdego człowieka oznacza coś innego, nawet jeśli postrzeganie jednostkowego zagadnienia jest zbliżone⁵.

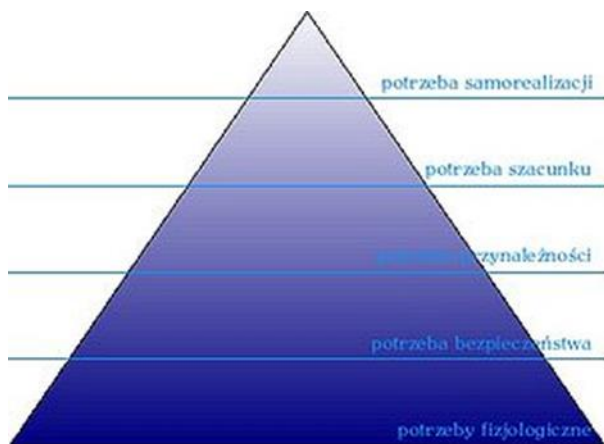
Rys. 1 Piramida Masłowa

² K. Tomaszewski, *Bezpieczeństwo energetyczne państwa* [w:] *Trzy wymiary współczesnego bezpieczeństwa*, S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2014, s. 202.

³ A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red.), *Bezpieczeństwo – Teoria, Badanie, Praktyka*, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2015, s. 5.

⁴ Ibidem.

⁵ https://mfiles.pl/pl/index.php/Piramida_Maslowa [28.12.2020 r.]

Źródło: https://mfiles.pl/pl/index.php/Piramida_Maslowa [12.11.2021]

Na obu powyższych przykładach możemy zobaczyć, iż najważniejszy w stosunku do tego pojęcia jest kontekst, ponieważ samo „bezpieczeństwo”, bez osadzenia go w określonych ramach niewiele mówi. Co ważne, bezpieczeństwo jako kategoria naukowa ma charakter obiektywny, a jako psychologiczna – subiektywny. Zatem, aby w pełni mówić o bezpieczeństwie energetycznym, musimy osadzić je w właściwych dla tego pojęcia terminach, właściwościach i definicjach, ale także szukać właściwej, jednostkowej miary. Możemy tu także wyciągnąć wniosek, że bezpieczeństwo kraju, w tym także energetyczne, jest z punktu widzenia państwa bardzo istotne⁶. Pozytywne podejście do zagadnienia bezpieczeństwa określa przedmiot zainteresowania oraz wskazuje kierunek jego rozwoju, negatywne zaś skupia się na zagrożeniach. Oba podejścia wzajemnie się określają i bez siebie nie są w stanie egzystować⁷. W tym momencie należy przejść do drugiej, kluczowej definicji. Energetyka to ogólnie rzecz biorąc, dział nauki i techniki, a także gałąź przemysłu zajmująca się pozyskiwaniem, przetwarzaniem, gromadzeniem oraz użytkowaniem różnych form i nośników energii. Użyteczne formy energii takie jak: energia

⁶ A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina, *Bezpieczeństwo...*, s. 11.

⁷ Ibidem.

mechaniczna, elektryczna czy ciepła, uzyskuje się w wyniku przetwarzania energii pierwotnych, głównie chemicznej paliw pierwotnych, jądrowej, wód, wnętrza Ziemi – energii geotermicznej, wiatru i Słońca. Co ciekawe, oznaczać może także „dział gospodarki obejmujący praktyczne wykorzystywanie energii”⁸. Przytoczone wyjaśnienia wskazują jednocześnie jak wiele sfer codziennego życia związanych jest z różnymi formami energii, a także jak ona sama wpływa na inne dziedziny życia i gałęzie gospodarki⁹.

Energetyka (Energia) dzieli się na dwa podstawowe rodzaje – konwencjonalną oraz niekonwencjonalną. Pierwsza polega na wytwarzaniu różnych rodzajów energii poprzez spalanie paliw, np. węgla kamiennego, węgla brunatnego, ropy czy gazu, a druga na pozyskiwaniu jej z alternatywnych źródeł, chociażby wiatru, słońca, wód geotermalnych czy torfu¹⁰. Dział Analiz i Opracowań Tematycznych Biura Analiz i Dokumentacji Senatu RP w swoim opracowaniu z 2010 r. dzieli odnawialne źródła energii (OZE) na:

- energię słoneczną
- energię wodną
- energię wiatrową
- energię z biomasy
- biogazownie
- energię geotermalną.

Osobnym działem pozostaje energetyka jądrowa, do której przyczyn rozwoju należy uznawać takie kwestie, jak:

- obawa przed uzależnieniem się od dostaw energii z zagranicy
- wzrastający stale popyt na energię elektryczną
- rosnące ceny ropy naftowej i gazu ziemnego
- troska o środowisko naturalne przez między innymi brak emisji dwutlenku węgla do atmosfery
- opanowanie technologii jądrowej
- brak konkurencji ze strony odnawialnych źródeł energii

⁸ <https://sjp.pwn.pl/slowniki/energetyka.html> [6.06.2021].

⁹ Ibidem.

¹⁰ <https://innpoland.pl/152877,rynek-energetyki-w-polsce-charakterystyka-rodzaje-zrodel-prognozy> [6.06.2021].

- rozwój przez energetykę jądrową wielu gałęzi gospodarki i nauki
- brak monopolizacji rynku dostaw paliwa jądrowego¹¹.

„Bezpieczeństwo energetyczne mieści się w obszarze zainteresowania przede wszystkim bezpieczeństwa ekonomicznego państwa, nie mniej jego problematyka jest tak szeroka, że dotyka takich obszarów jak: ochrona środowiska, polityka międzynarodowa i geopolityka. Ponadto odnosi się do istotnych technicznych zagadnień związanych chociażby z przesyłem, gromadzeniem i przechowywaniem źródeł energii. Interesujące są także zagadnienia związane z energooszczędnością”¹². „Najprostszym wskaźnikiem bezpieczeństwa energetycznego kraju jest samowystarczalność energetyczna, rozumiana jako stosunek ilości energii pozyskiwanej w kraju do ilości energii zużywanej. Do połowy lat 90. wskaźnik ten wynosił ok. 0,98, co zapewniało Polsce wysoki stopień ogólnego bezpieczeństwa energetycznego i suwerenności energetycznej. Od 1996 r. wartość tego wskaźnika maleje, co wynika ze wzrastającego udziału importowanej ropy i produktów naftowych oraz stabilnego zużycia gazu, przy znacznym spadku ilości zużywanego węgla”¹³. Zatem bezpieczeństwo energetyczne kraju wymaga od władz państwowych całościowego spojrzenia na tę kwestię, ponieważ konsumentami są wszyscy obywatele. Umożliwiać musi ono funkcjonowanie przynajmniej jednego przedsiębiorstwa energetycznego, jego dopasowanie do sposobu wytwarzania energii elektrycznej, technologicznych modyfikacji i innych wymogów, które niesie ze sobą polityka energetyczna. Oczywiście, jeśli środowisko dostawców jest zróżnicowane, funkcje te przejmują rynek i właściciele tych firm, ale państwo wciąż odpowiada za kierunek kraju w tej dziedzinie, na przykład umowy międzynarodowe regulujące dostawy surowców. Śmiało możemy stwierdzić, iż państwo odgrywa

¹¹ H. Kowgier, *Energetyka jądrowa we współczesnym świecie – szanse rozwoju i zagrożenia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania” 2014, nr 36, t. 2, s. 79-99.

¹² A. Czołka, P. Siemiątkowskiego, P. Tomaszewskiego, *Bezpieczeństwo energetyczne państwa*, Toruń 2018, s. 7.

¹³ W. Bojarski, *Bezpieczeństwo energetyczne*, „Czasopismo Wokół Energetyki” 2004, t. 7, nr 3.

istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej na teren państwa lub ich wydobycia. Pozostały zakres jego odpowiedzialności jest różny w zależności od władz.

W okolicach 1950 r., władza w wielu krajach zdołała przekonać swoich mieszkańców, iż tylko monopol państwa jest w stanie zapewnić stan bezpieczeństwa energetycznego. „Szczególnie ostro zjawisko to wystąpiło w krajach socjalistycznych, w tym w Polsce, gdzie rządy znacjonalizowały i zmonopolizowały sektor energetyczny, zgodnie z leninowską doktryną: „socjalizm to elektryfikacja i władza rad”. Energetyka zaczęła być traktowana jako sektor strategiczny, w którym aktywność instytucji innych niż państwowe nie była dopuszczana”¹⁴. Należy w tym miejscu wspomnieć, czym jest bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej. To „zdolność systemu elektroenergetycznego do zapewnienia bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej oraz równoważenia dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na tę energię”¹⁵.

Bezpieczeństwo dostaw energii warunkuje wiele kwestii, spośród których wymienić warto kilka najistotniejszych, takich jak:

Różnorodność (dywersyfikacja) zdolności wytwórczych – zrównoważone i dobrze zbalansowane systemy produkcji energii, obejmujące różnorodne technologie wytwarzania elektryczności wraz z odpowiednimi mocami wytwórczymi umożliwiają maksymalne wykorzystanie wszystkich zalet danej technologii. Pozwalają ponadto pozostawanie cen na zaakceptowanym poziomie oraz zapewniają ciągłość dostaw energii do konsumentów

Ceny – dostawa taniej (na akceptowalnym poziomie) energii dla konsumenta jest pochodną kosztów jej wytwarzania, przesyłu i dystrybucji. Przerwanie sieci dostaw może wpływać negatywnie na poziom cen i stwarzać trudności ekonomiczne dla państw, które są narażone na nadmierną zależność od jednego źródła zaopatrzenia.

¹⁴ J. Popczyk, *Energia rozproszona – od dominacji energetyki w gospodarce do zrównoważonego rozwoju, od paliw kopalnych do energii odnawialnej i efektywności energetycznej*, Warszawa 2011, s. 5.

¹⁵ Energoekspert, *Słownik pojęć energetycznych zastosowanych w opracowaniu*, Zielona Góra 2018, s. 3.

Utrzymujący się wzrost i krótkotrwałe gwałtowne wyżki cen ropy naftowej, gazu i elektryczności mogą wyzwać inflację i recesję.

Wymagany poziom inwestycji – dla zaspokojenia przewidywanego wzrostu zapotrzebowania na energię niezbędna jest realizacja znacznych inwestycji (produkcja, przesył). Możliwość realizacji takich inwestycji, szczególnie problematyczna w wielu państwach rozwijających się, będzie znaczącym czynnikiem wpływającym na bezpieczeństwo energetyczne w nadchodzących latach

Transport – energia musi być dostępna na żądanie i dlatego też łatwość i bezpieczeństwo, z jakimi paliwo i elektryczność będą transportowane, jest kluczowym czynnikiem zapewniającym bezpieczeństwo energetyczne. Koncentracja dostawców – zależność od ograniczonej liczby dostawców importowanego paliwa może spowodować wzrost zagrożenia i podnieść ryzyko wrogiego oddziaływania rynku paliw. W przypadku gdy dostawcy pochodzą z państw niestabilnych politycznie może wystąpić także rosące ryzyko zakłóceń w dostawach

Dostępność infrastruktury i wiedzy eksperckiej – do zbudowania różnorodnego miksu energetycznego państwa muszą mieć dostęp do zróżnicowanych źródeł energii. Wymaga to posiadania niezbędnej wiedzy i infrastruktury w obszarze różnych technologii produkcji oraz systemów przesyłu i dystrybucji, takich jak: rurociągi, porty, wzajemne połączenia energetyczne i linie przesyłowe

Sieć wzajemnych połączeń systemów energii – interkonektory systemów energii, szczególnie elektrycznej, także muszą być brane pod uwagę w analizie ryzyka energetycznego. Ograniczona liczba połączeń i wąski rynek dostawców powodują wzrost ryzyka zakłócenia dostaw energii, poprzez redukcję możliwych opcji zaspokajania potrzeb energetycznych

Zamienność paliw – różnorodność w zużyciu paliw może stanowić istotny czynnik podnoszący bezpieczeństwo energetyczne. Przekształcanie (konwersja) paliw typu: węgiel w gaz, gaz w paliwo ciekłe i gazyfikacja węgla ułatwiają zaspokajanie potrzeb nawet w przypadku gdy dostawy paliw konwencjonalnych mogą być zakłócone

Zagrożenia polityczne – system dostaw energii może być narażony na zakłócenia i dezorganizację wywołane przez różne i często sprzeczne interesy polityczne państw lub ataki terrorystyczne¹⁶.

Bezpieczeństwo energetyczne zawiera także:

Bezpieczeństwo długoterminowe („dotyczy głównie dostępności do zasobów energii pierwotnej oraz realizacji odpowiednich inwestycji w odpowiednim czasie i z odpowiednim wyprzedzeniem aby sprostać rosnącemu zapotrzebowaniu na energię wraz z rozwojem ekonomicznym i w zgodzie z polityką ochrony środowiska”¹⁷)

Bezpieczeństwo krótkoterminowe („koncentruje się na przeciwdziałaniu zakłóceniom dostaw energii pierwotnej oraz zdolności systemu energetycznego do reagowania na nagłe zmiany równowagi pomiędzy jej podażą i popytem”¹⁸).

Rolą przedsiębiorstwa energetycznego („podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie: wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji paliw albo energii lub obrotu nimi albo przesyłania dwutlenku węgla”) jest zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, bilansowania systemu - „działalności gospodarczej wykonywanej przez operatora systemu przesyłowego lub dystrybucyjnego w ramach świadczonych usług przesyłania lub dystrybucji, polegającej na równoważeniu zapotrzebowania na paliwa gazowe lub energię elektryczną z dostawami tych paliw lub energii”, efektywności energetycznej – „stosunku uzyskanej wielkości efektu użytkowego danego obiektu, urządzenia technicznego lub instalacji, w typowych warunkach ich użytkowania lub eksploatacji, do ilości zużycia energii przez ten obiekt, urządzenie techniczne lub instalację, albo w wyniku wykonanej usługi niezbędnej do uzyskania tego efektu”¹⁹.

Do najistotniejszych elementów oddziałujących na bezpieczeństwo energetyczne W. Bojarski zalicza:

¹⁶ Polski Atom, *Bezpieczeństwo energetyczne podstawą rozwoju społeczeństwa*, Ministerstwo Klimatu i Środowiska.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Energoekspert, *Słownik pojęć energetycznych...*, s. 3.

- wielkość zasobów nośników energetycznych znajdujących się na terenie danego kraju
- stopień zróżnicowania źródeł zaopatrzenia
- pochodzenie źródeł zaopatrzenia (krajowe, zagraniczne)
- ilość zmagazynowanych rezerw
- poziom rozwoju odnawialnych źródeł energii
- forma własności przedsiębiorstw sektora energetycznego i systemu zaopatrzenia
- stan systemu zaopatrzenia (moc przesyłowa, stan techniczny, niezawodność)
- poziom rozwoju środków transportu i infrastruktury
- jakość nadzoru państwa i wdrażania w życie decyzji rozwojowych i inwestycyjnych
- możliwość finansowania nowych technologii
- stabilność sytuacji wewnętrznej
- stabilność sytuacji międzynarodowej²⁰.

Tab. 1 Składowe bezpieczeństwa energetycznego

²⁰ W. Bojarski, *Bezpieczeństwo energetyczne...*

	Dostawy surowców energetycznych	Warunki ekonomiczne	Warunki polityczno-społeczne	Ochrona środowiska naturalnego
Bezpieczeństwo energetyczne	dywersyfikacja kierunków i dróg dostaw	ceny paliw i energii koszty produkcji energii	stan legislacji dot. funkcjonowania sektora energetycznego	poziom wykorzystania energii odnawialnej
	zależność importowa/samowystarczalność energetyczna	sytuacja ekonomiczna sektora energetycznego	otoczenie polityczne	zakres wykorzystania zasobów naturalnych
	poziom zapasów paliw	poziom zamożności odbiorców	stabilność gospodarcza	poziom skojarzonego wytwarzania energii
	wrażliwość systemów energetycznych na zakłócenia	wymagania inwestycyjne	lokalizacja źródeł i dróg zaopatrzenia	emisyjność
	stan techniczny sektora energetycznego (np. infrastruktura przesyłowa)			

Źródło: K. Tomaszewski, *Bezpieczeństwo energetyczne państwa* [w:] *Trzy wymiary współczesnego bezpieczeństwa*, Warszawa 2014, s. 206

2 Źródła surowców energetycznych

W dzisiejszych czasach posiadanie własnych zasobów energii warunkuje pozycję danego państwa w regionie lub na większym obszarze i pozwala na ukierunkowanie działań w ramach koncepcji o charakterze geopolitycznym²¹. Mianem surowców energetycznych określamy te, które „podczas spalania których uzyskiwana jest energia cieplna, w zależności od potrzeb przetwarzana na energię elektryczną i mechaniczną. Do surowców energetycznych zalicza się: węgiel kamienny i brunatny, torf, ropę naftową i gaz ziemny”²².

²¹ E. Kochanek, *Geopolityczne determinanty bezpieczeństwa energetycznego*, Uniwersytet Szczeciński, s. 103-104.

²² <https://infolupki.pgi.gov.pl/pl/surowce-energetyczne> [8.04.2021].

Tab. 2 Zestawienie geologicznych zasobów kopalin surowców energetycznych w Polsce (stan na koniec 2017 r.)

Kopalina	Ilość złóż		
	razem	zagospodarowane	
		ilość	2016=100%
Kopaliny energetyczne			
– gazowe	357	237	100
– ciekłe	86	64	100
– stałe	249	58	100
Gaz ziemny	295	207	100
Ropa naftowa	86	64	100
Węgle kamienne	158	50	100
Węgle brunatne	91	8	89

Źródło: *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2017 r.*, Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2018, s. 8

Sytuacja Polski jest w miarę ustabilizowana, ponieważ przestawiamy się na odnawialne źródła energii, mając jednocześnie tę świadomość, że w razie kryzysu na światowym rynku, z powrotem możemy przestawić się na energetykę pochodzącą z konwencjonalnych źródeł, z których jedynie ropa naftowa i gaz ziemny są na niewystarczającym na dłużej poziomie²³.

Ryc. 2 Mapa zagłębi węglowych w Polsce

²³ <https://www.cire.pl/item,182601,2,0,0,0,0,0,wspolczesne-uwartunkowania-bezpieczenstwa-energetycznego-polski.html> [28.12.2020]

Źródło: <https://pl.boell.org/pl/2016/06/20/polska-nie-tak-latwo-okreslic-zasoby> [20.05.2021]

Obecnie w Polsce czynnie działa 20 kopalni węgla kamiennego (stan na sierpień 2019):

1. „Jastrzębska Spółka Węglowa”

- Kopalnia Węgla Kamiennego Borynia-Zofiówka-Jastrzębie z połączonych KWK Borynia, KWK Zofiówka, KWK Jas-Mos
- KWK Budryk
- KWK Knurów-Szczygłowice z połączonych KWK Knurów, KWK Szczygłowice
- Kopalnia Węgla Kamiennego Pniówek

2. Polska Grupa Górnicza

- Zespólona KWK ROW z połączonych KWK Marcel, KWK Rydułtowy, KWK Jankowice
- KWK Chwałowice (największa kopalnia w Polsce)
- Zespólona KWK Ruda z połączonych KWK Halemba-Wirek, KWK Pokój, KWK Bielszowice
- KWK Piast-Ziemowit z połączonych KWK Piast i KWK Ziemowit
- KWK Sośnica

- Kopalnia Węgla Kamiennego Bolesław Śmiały
- KWK Wujek
- KWK Mysłowice-Wesoła z połączonych KWK Mysłowice, KWK Wesoła
- Kopalnia Węgla Kamiennego Murcki-Staszic z połączonych KWK Murcki, KWK Staszic
- 3. Tauron Wydobycie
 - Zakład Górniczy Nowe Brzeszcze
 - ZG Janina
 - ZG Sobieski
- 4. Przedsiębiorstwo Górnicze Silesia
 - KWK Silesia
- 5. Lubelski Węgiel Bogdanka S.A.
 - KWK Bogdanka
- 6. Węglkokoks
 - KWK Bobrek-Piekary
 - Zakład Górniczy Siltech Sp. z o.o.
 - Zakład Górniczy Eko- Plus Sp. z o.o.”²⁴
 - W Polsce działa pięć kopalń węgla brunatnego:
 - KWB „Adamów” (w stanie likwidacji)
 - KWB „Bełchatów”
 - KWB „Konin”
 - KWB „Turów”
 - KWB „Sieniawa”²⁵.

W Polsce mamy także dość spore zasoby gazu ziemnego. Wydobywa się go w wyniku odmetanowywania kopalni węgla kamiennego, jednak oprócz metod klasycznych, wykorzystuje się niekonwencjonalne sposoby. „Może to być metan ze złóż węgla, metan z tępków oraz gaz wydobywany izolowanych porów skalnych. Zasoby

²⁴ <https://www.wegiel24.info/kopalnie-węgla-w-polsce/> [8.04.2021].

²⁵ Z. Kasztelewicz, K. Koziół, *Wydajność i czas pracy koparek wielonaczyniowych w kopalniach węgla brunatnego w Polsce*, „Górnictwo i Geoinżynieria” 2007, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, s. 275.

takie szacuje się na 1,5–3 bln metrów sześciennych. W 2010 r. rozpoczęły się prace poszukiwawcze, które w perspektywie kilku lat dadzą odpowiedź czy takie złoża istnieją. Złoża konwencjonalne są szacowane na 98 mld metrów sześciennych. Na przełomie lat 2015/2016 wydobycie krajowe zaspokajało ok. 1/3 zapotrzebowania na gaz w Polsce. Pozostałe 2/3 pochodziły z importu, przede wszystkim z Rosji²⁶. „W Polsce gaz ziemny wydobywa się głównie na Podkarpaciu (Przemyśl, Husów, Sanok) i Zapadlisku Podkarpackim oraz w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym, w Wielkopolskim (Odolanów, Kościan, Grodzisk Wielkopolski, Międzychód) oraz w Lubuskim (Drezdenko). Pierwsze odwierty zakończyły się powodzeniem i w 2012 roku PGNiG uruchomiło 13 kopalni²⁷.”

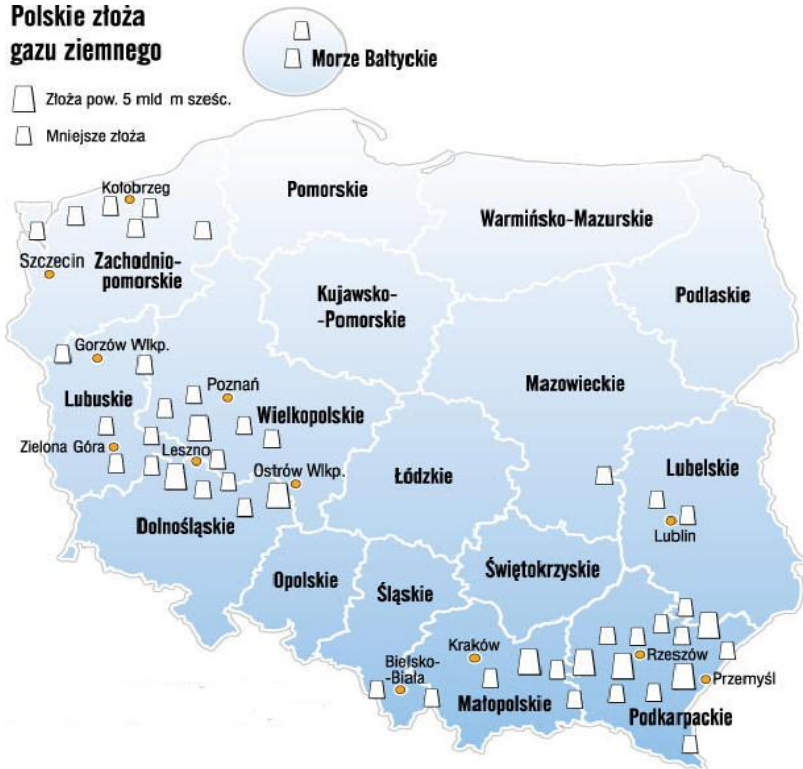
Ryc. 3 Rozmieszczenie złóż gazu w Polsce

²⁶ <http://student.agh.edu.pl/~wstepien/Char.html> [8.04.2021].

²⁷ Ibidem.

Polskie złoża gazu ziemnego

- Złoża pow. 5 mld m sześci.
- Mniejsze złoża

Źródło: <http://student.agh.edu.pl/~wstepien/Char.html> [8.04.2021]

Wnioski

Bardzo prawdopodobnym jest, że wspomnianych złóż gazu na terenie naszego kraju jest więcej, jednak w części z miejsc istnieje obawa przed wysiedleniami ludności z danego terenu. Podsumowując, istotną kwestią jest fakt spadku ilości produkcji energii elektrycznej z węgla w Polsce. Po raz pierwszy w historii, w 2020 r. miejsce węgla w miksie wytwórczym wynosiło mniej niż 70%. Powoli coraz większą rolę zaczynają w nim odgrywać źródła odnawialne, ale także gazowe. W roku pandemii krajowa produkcja spada szybciej niż zapotrzebowanie, a tę lukę wypełnia import energii. Polska pozostaje najdroższym rynkiem w regionie, dlatego tym bardziej warto doceniać

małe zakłady, które zajmują się dystrybucją energii. Podsumowując, sektor energetyczny to nie tylko największe koncerny, które stricte zajmują się powyższą tematyką, ale też zakłady, które prowadzą swoją działalność w innych sektorach, często niekojarzonych jednoznacznie z energią, mają swój wkład, mający na celu zapewnienie bezpieczeństwa w omawianym w pracy dziale.

Bibliografia:

Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2017 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2018

Bojarski W., *Bezpieczeństwo energetyczne*, „Czasopismo Wokół Energetyki” 2004, t. 7, nr 3

Czupryński A., Wiśniewski B., Zboina J. (red.), *Bezpieczeństwo – Teoria, Badanie, Praktyka*, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2015

Czwołka A., Siemiątkowskiego P., Tomaszewskiego P., *Bezpieczeństwo energetyczne państwa*, Toruń 2018

Energoekspert, *Słownik pojęć energetycznych zastosowanych w opracowaniu*, Zielona Góra 2018

Kasztelewicz Z., Koziół K., *Wydajność i czas pracy koparek wielonaczyniowych w kopalniach węgla brunatnego w Polsce*, „Górnictwo i Geoinżynieria” 2007, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie

Kochanek E., *Geopolityczne determinanty bezpieczeństwa energetycznego*, Uniwersytet Szczeciński

Kowgier H., *Energetyka jądrowa we współczesnym świecie – szanse rozwoju i zagrożenia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania” 2014, nr 36, t. 2, s. 79-99

Polski Atom, *Bezpieczeństwo energetyczne podstawą rozwoju społeczeństwa*, Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Popczyk J., *Energia rozproszona – od dominacji energetyki w gospodarce do zrównoważonego rozwoju, od paliw kopalnych do energii odnawialnej i efektywności energetycznej*, Warszawa 2011

Tomaszewski K., *Bezpieczeństwo energetyczne państwa* [w:] *Trzy wymiary współczesnego bezpieczeństwa*, S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2014, s. 202-2019

Źródła internetowe:

<https://www.cire.pl/item,182601,2,0,0,0,0,wspolczesne-uwarunkowania-bezpieczenstwa-energetycznego-polski.html>

<https://infolupki.pgi.gov.pl/pl/surowce-energetyczne>

<https://innpoland.pl/152877,rynek-energetyki-w-polsce-charakterystyka-rodzaje-zrodel-prognozy>

https://mfiles.pl/pl/index.php/Piramida_Maslowa

<https://pl.boell.org/pl/2016/06/20/polska-nie-tak-latwo-okreslic-zasoby>

<https://sjp.pwn.pl/slowniki/energetyka.html>

<http://student.agh.edu.pl/~wstepien/Char.html>

<https://www.wegiel24.info/kopalnie-wegla-w-polsce/>

Damian Czapik¹

Działania prewencyjne Policji w mediach społecznościowych na przykładzie Facebook'a²

Streszczenie: Celem artykułu jest prezentacja i analiza działań Policji, przede wszystkim działań prewencyjnych, w przestrzeni mediów społecznościowych, na przykładzie platformy Facebook. W tym celu zaprezentowano i przeanalizowano wyniki badań ilościowych i jakościowych dotyczących treści opublikowanych na fanpage'u Polska Policja oraz stronie Puławy 112. Badania przeprowadzono przez autora dotyczą okresu od 1 listopada do 31 grudnia 2020 roku, a następnie od 1 stycznia do 31 marca 2021 r.

Słowa kluczowe: media społecznościowe, działania prewencyjne, policja, prewencja, służby mundurowe

Wprowadzenie

Media masowe nie bez przyczyny określane są mianem czwartej władzy, gdyż determinują funkcjonowanie w wielu obszarach życia społecznego³. Dają one możliwości przekazywania określonych treści w szerokim zasięgu. Jednymi z najnowszych mediów są media społecznościowe. Ich rola w społeczeństwie wzrasta, a nowe pokolenia wykorzystują je w szerokim zakresie. Media społecznościowe są równie ważne dla służb mundurowych, mogą one stanowić zarówno wyzwanie, jak i perspektywę rozwoju. Przestrzeń w ramach tych mediów jest otwartą platformą umożliwiającą działania w ramach kompetencji służb mundurowych. Priorytetem każdej ze służb jest wykorzystywanie wszelkich możliwych środków do podnoszenia bądź utrzymania

¹ Student studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, e-mail: damian.czapik@wp.pl.

² Artykuł powstał w oparciu o pracę magisterską obronioną przez autora w czerwcu 2021 roku na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II.

³ A. Łukasik-Turecka, *Zmiana usytuowania radia w komunikowaniu politycznym*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2018, s. 25-27.

poziomu bezpieczeństwa. Niniejsza praca przedstawia działania służb mundurowych, przede wszystkim Policji, w przestrzeni mediów społecznościowych.

Wykorzystanie mediów społecznościowych w działaniach prewencyjnych Policji w Polsce to istotny i wart zbadania temat, tym bardziej, że trudno znaleźć publikacje opisujące tego typu działania służb mundurowych z wykorzystaniem Facebooka. Niniejsza praca może stanowić wstęp do dalszych badań w tym zakresie.

Przedmiotem badań były działania prewencyjne Policji w oparciu o media społecznościowe, w tym przede wszystkim o platformę Facebook. Głównym celem pracy była analiza działań Policji o charakterze prewencyjnym na portalu Facebook. Cel podrzędny pracy stanowiło zbadanie platformy Facebook pod kątem miejsca do pozyskiwania otwartych źródeł informacji. Główne pytanie badawcze brzmiało: Czy Policja w Polsce w pełni wykorzystuje platformę Facebook jako źródło prewencji? Główne pytanie badawcze zostało uzupełnione pytaniami uszczegóławiającymi. Jaka forma aktywności Policji dominuje na platformie Facebook? Czy zjawisko publikowania określonych treści odnosi się do sytuacji w kraju bądź świat państwowych? Czy aktywność Policji na Facebooku jest odbierana pozytywnie czy raczej negatywnie? W oparciu o główne pytanie badawcze sformułowałem hipotezę badawczą: Policja w wystarczającym stopniu wykorzystuje Facebook jako źródło prewencji w mediach społecznościowych. Metodą wykorzystaną w pracy była metoda analizy zawartości i treści. Wyniki badań przedstawione zostały w formie wykresów. Podejmując się zbierania danych, w pierwszej kolejności pozyskiwałem informacje z platformy Facebook, w szczególności ze strony oficjalnej Policji na tej platformie. Kolejnym krokiem było poszukiwanie podmiotów, które wspierają działania prewencyjne Policji w przestrzeni całego kraju oraz w środowiskach lokalnych. Przeprowadzono również analizę treści publikowanych przez podmioty wspierające działania Policji, jednakże nie będące w jej strukturach. W zakresie organizacji oraz obszaru badań skupiłem się na stronie publicznej Policji na Facebooku, stronach wojewódzkich Policji, a także, w ramach poszukiwań na stronach

wspierających działania tej służby mundurowej, w szczególności chodzi o strony udostępniające treści Policji bądź wspierające jej działania w ramach własnych treści.

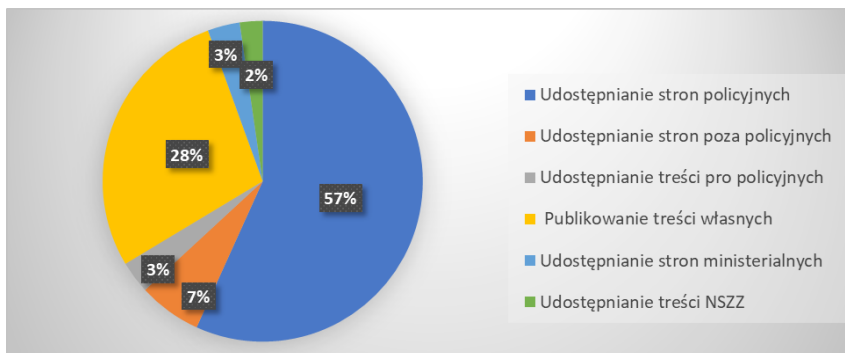
Warto podkreślić, że niniejsza publikacja stanowi wstęp do badań nad wykorzystaniem mediów społecznościowych w zakresie prewencji przez służby mundurowe, np. Policję. Ważną kwestią jest możliwy rozwój mediów społecznościowych w poszczególnych krajach. Funkcja tego rodzaju mediów może być ograniczana bądź rozwijana w zależności od potrzeb poszczególnych państw.

1 Analiza ilościowa

Podjmując się analizy treści zawartych na stronach social mediów przedstawionych w rozdziale, należy podać okres badawczy. Analiza obejmuje czas od 1 listopada do 31 grudnia 2020 r., a następnie termin od 1 stycznia do 31 marca 2021 r. Powodem podziału na dwa okresy jest przedstawienie ilościowe i jakościowe analizy treści publikowanych pod koniec roku oraz porównanie ich z danymi w nowym roku. Pragnę podkreślić, że próba przeprowadzenia badań i wejścia w treści strony „Polska Policja” od października 2020 r. i dotarcia do informacji z wcześniejszego okresu generowała błąd przesyłania danych. Mimo podejmowania wielokrotnych prób dotarcia do ww. okresu, dotarcie do tych danych nie było możliwe.

W analizowanym okresie, czyli od 1 listopada 2020 r. do 31 marca 2021 r. (łącznie 151 dni), zamieszczonych zostało 738 publikacji, co daje w przybliżeniu statystycznym prawie 5 postów dziennie.

Rys. 1 Treści opublikowane na stronie Policji na Facebooku w okresie od 1 listopada 2020 r. do 31 marca 2021 r.

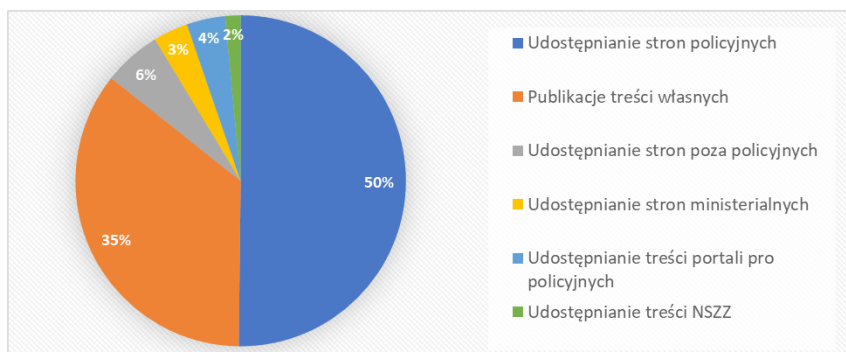

Źródło: Badania własne

Jak wynika z powyższego wykresu, w analizowanym okresie najczęściej udostępniono strony policyjne. Tego typu treści zamieszczono 419 razy, co stanowi 57 procent wszystkich publikacji. Na kolejnym miejscu znajduje się publikowanie treści własnych, które łącznie wynosiły 207 publikacji (28 procent). Kolejny zakres to udostępnianie stron pozapolicyjnych, co daje łącznie 47 publikacji (7 procent) z ww. okresu. Identyczną wartość procentową jak i liczbową posiadają podgrupy: udostępnianie treści propolicyjnych oraz udostępnianie stron ministerialnych (po 24 publikacje). Ostatnie miejsce z wyżej przedstawionego podziału zajmuje udostępnianie treści NSZZ Policjantów, łącznie 17 publikacji (2 procent).

Jak wspominałem wcześniej, analizowany okres podzieliłem na 2 części: na końcówkę roku 2020 oraz okres do marca 2021 r. Przedział ten jest celowy, ponieważ pokazuje czasowe zmiany tendencji publikowanych treści. Pierwszy zakres czasowy, czyli od 1 listopada do 31 grudnia 2020 r., zawiera 265 publikacji na stronie „Polska Policja” w platformie Facebook. Liczba ta została uzyskana w zaledwie 61 dni a więc średnia statystyczna ilości publikacji na dzień wynosiła ponad 4 posty.

Rys. 2 Treści opublikowane na stronie Policji na Facebooku w okresie od 1 listopada do 31 grudnia 2020 r.

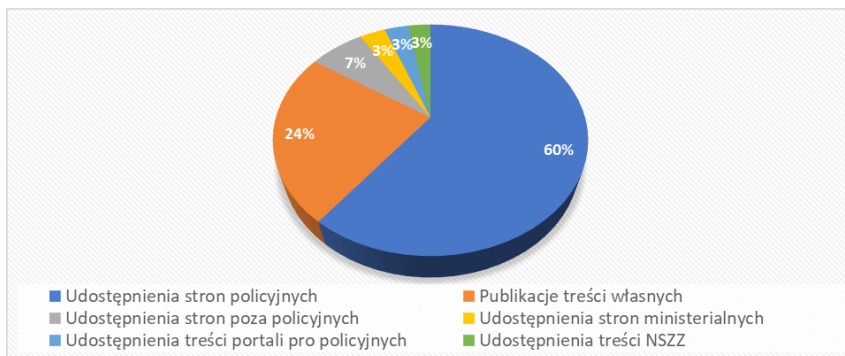

Źródło: Badania własne

Mówiąc o wartościach ilościowych przypisanych do ww. kategorii należy podkreślić, że ponad 50 procent wszystkich treści opublikowanych w ramach strony „Polska Policja” w omawianym okresie zawierało posty poszczególnych stron policyjnych – w wartościach liczbowych to aż 133 publikacje. Kolejnymi pod względem wartości są publikacje treści własnych. Liczyły one 94 publikacje, co stanowi aż 35 procent, choć w znacznej ilości były to wklejenia linków do stron zewnętrznych spoza portalu. Następną wartość przypisana jest do udostępnień stron poza policyjnych, czyli nie posiadających tożsamego charakteru. Grupa ta posiada 15 publikacji, co przekłada się na wartość 6 procent. Mniejszymi pod względem zbioru rodzajami publikacji są udostępnianie stron ministerialnych (9 publikacji), udostępnianie treści portali pro policyjnych (10 publikacji) oraz udostępnianie treści NSZZ Policjantów (4 publikacje).

Druga część okresu badawczego liczy 90 dni, a jego zakres obejmuje czas od 1 stycznia do 31 marca 2021 r. Powodem wyboru tego okresu jest m.in. duża aktywność na stronie. Treści opublikowane na stronie liczyły łącznie 473 posty, których podział na poszczególne rodzaje przedstawiony jest na poniższym wykresie.

Rys. 3 Treści o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym opublikowane na stronie Policji na Facebooku w okresie od 1 stycznia do 31 marca 2021 r.

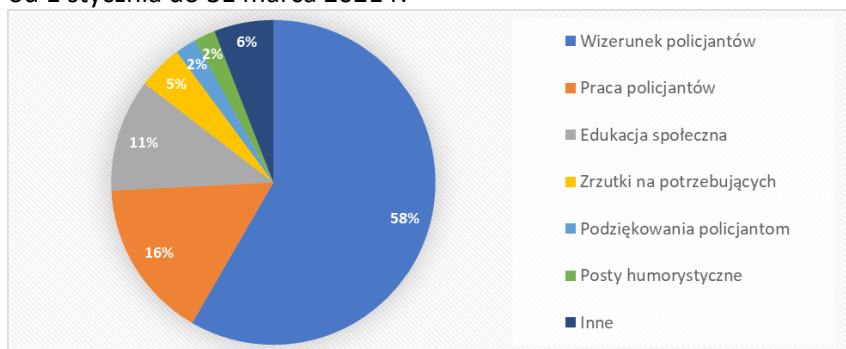
Źródło: Badania własne

Zamieszczony powyżej wykres prezentuje przybliżone wartości procentowe. Około 60 procent czyli 286 opublikowanych treści stanowią udostępnienia treści ze stron policyjnych niższych w hierarchii. Treści najczęściej publikowane w ramach tej grupy były udostępniane przez m.in. komendy wojewódzkie, komendy miejskie oraz wyższe szkoły policyjne. Zawartość tych treści w zupełnej większości opierała się na okazywaniu sukcesów w działaniach policjantów, a także akcji społecznych, w tym działań związanych z honorowym krwiodawstwem. Drugą najliczniejszą grupą publikacji były treści własne strony, zawierały one aż 113 publikacji. W ramach tej grupy zawartość merytoryczna opierała się w większości na publikowaniu informacji o działaniach. W większości przypadków dodawano linki zewnętrzne m.in. do stron Policji, w których był zamieszczany szerszy opis przedstawionej sytuacji. W tej grupie zawierają się wszystkie posty pisane wyłącznie przez stronę „Polska Policja” z możliwymi linkami do stron spoza platformy Facebook. Kolejną, jednakże już mniej liczną grupą, są udostępnienia stron pozapolicyjnych, liczących około 7 procent wszystkich udostępnianych treści, czyli 32 publikacje. W ramach tej grupy zbadano udostępnienia treści pozapolicyjnych jako podmiotów zewnętrznych. Warto podkreślić, że w tej grupie udostępniane były treści edukacyjne, a także dotyczące m.in. domu wsparcia dla Powstańców Warszawskich.

Ostatnie trzy grupy liczące około 3 procent to udostępnianie stron ministerialnych (15 publikacji), udostępnianie treści

propolicyjnych (14 publikacji) oraz udostępnianie treści Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów (13 publikacji). Publikacje pochodzące ze stron ministerialnych opierały się na udostępnianiu treści, które dotyczyły Policji jako formacji bądź ich przedstawicieli (Komendanta Głównego Policji). W ramach udostępnień treści propolicyjnych zawarto materiały z takich stron, jak *Psy Dają Głos*⁴, *Na Straży Munduru*⁵ oraz *Internetowe Forum Policyjne*⁶. Ostatnią, oddzielną grupą jest *NSZZ Policjantów*⁷, gdzie udostępniane treści pochodzą ze stron zarządu głównego oraz zarządu wojewódzkiego. W większości przypadków treści te dotyczyły wspomnień o policjantach, którzy zginęli na służbie, w celu uczczenia ich pamięci.

Rys. 4 Treści opublikowane na stronie Policji na Facebooku w okresie od 1 stycznia do 31 marca 2021 r.

Źródło: Badania własne

Przedstawiony na wykresie podział dotyczy okresu od 1 stycznia do 31 marca 2021 r., w ramach którego zostało udostępnionych 473

⁴ *Psy dają głos*, <https://www.facebook.com/psydajaglos> [1.04.2021].

⁵ *Na straży munduru*, <https://www.facebook.com/Na-Straży-Munduru-239755203391343/> [1.04.2021].

⁶ *Internetowe Forum Policyjne*, <https://www.facebook.com/internetoweforumpolicyjne> [1.04.2021].

⁷ *Zarząd Główny NSZZ Policjantów*, <https://www.facebook.com/zarzadglownynszzpolicjantow> [1.04.2021].

publikacje. Został on utworzony w celu prezentacji przekroju treści udostępnianych na stronie „Polska Policja”.

Największą grupą liczącą 276 publikacji (58 procent), są treści dotyczące budowania wizerunku formacji. W jej ramach wyróżnione są głównie osiągnięcia policjantów. Zwykle są to osiągnięcia służbowe, tj. ujęcie sprawcy przestępstw lub osoby poszukiwanej. Znajdują się tam również wizerunki funkcjonariuszy wyróżniających się w służbie, odznaczonych lub uhonorowywanych inną formą nagrody. Treści te zawierają również informacje na temat pomocy oferowanej przez policjantów społeczeństwu, wyróżnić można tu honorowe krwiodawstwo, a także wspieranie innych zadań społecznych przez funkcjonariuszy Policji. Działania te często dotyczą pomocy bezdomnym lub potrzebującym; najliczniejszą grupą odbiorców są dzieci i seniorzy. W ramach publikacji analizowanych w tej grupie znalazły się posty dotyczące rocznic śmierci policjantów poległych na służbie lub w czasie urlopu podczas ratowania życia bądź zdrowia obywateli.

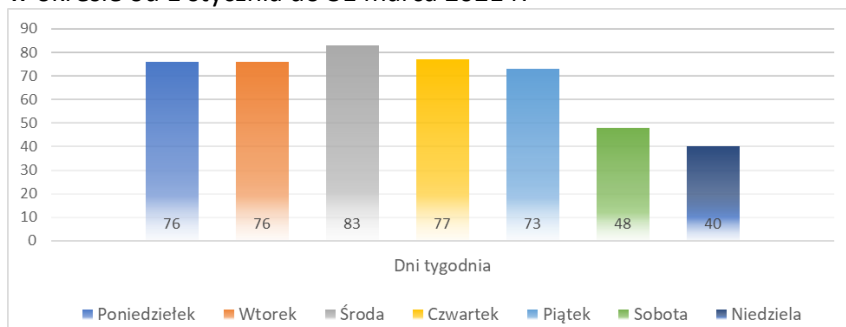
Kolejna, dość liczna grupa badanych treści poświęcona jest pracy policjantów. Złożyło się na nią 75 publikacji, co stanowi 16 procent wszystkich treści zawartych na stronie. W ramach tej grupy prezentowana jest praca policjantów nie mieszcząca się w ramach pierwszej grupy. Dość często treści te odnoszą się do codziennej pracy funkcjonariuszy oraz psów policyjnych. Do grupy tej zakwalifikowano również wywiady, prezentacje, zaproszenia na spotkania związane z pracą w Policji.

Kolejną grupę stanowią publikacje poświęcone społecznej edukacji. W toku analizy zakwalifikowano do niej 53 publikacje co stanowi 11 procent całości opublikowanych treści. Można w niej znaleźć publikacje związane z przestrzeganiem przed zagrożeniami lub akcjami edukacyjnymi występującymi pod nazwami m.in. STOP-FON, Zwolnij i żyj, Martwe pole oraz Senior online. Edukacja ta najczęściej odbywa się w dwóch formach: pierwsza z nich to filmiki edukacyjne, kolejna zaś to infografiki.

Następną grupę nazwano „Zrzutki na potrzebujących”, w jej ramach widnieje 21 publikacji odpowiadających 5 procentom całości treści. Znajdują się tu posty zawierające treści o zbiórce pieniędzy

na chore dzieci bądź chorych policjantów. Dwie kolejne grupy odznaczają się taką samą ilością publikacji każda z nich posiada po 10 postów, co stanowi około 2 procent całości. Przypisano im nazwy „Posty humorystyczne” oraz „Podziękowania”. Warto dodać, że w „Podziękowaniach” znajdują się listy bądź skany listów od dzieci lub instytucji, które uzyskały wsparcie od funkcjonariuszy Policji. Ostatnią grupę określono mianem „Inne”. Zawiera ona 28 publikacji, co stanowi 6 procent całości. W tej grupie znajdują się wszelkie inne treści publikowane na stronie, niemieszczące się w kryteriach poprzednich grup.

Rys. 5 Suma treści opublikowanych na stronie Policji na Facebooku w okresie od 1 stycznia do 31 marca 2021 r.

Źródło: Badania własne

W ramach analizy publikacji zbadano także częstotliwość publikacji, a przede wszystkim poszukiwano odpowiedzi na pytanie: Jak często w poszczególne dni tygodnia strona Polska Policja udostępnia treści? Badaniu poddano łącznie 473 posty. Z podjętej analizy wynika, że na przełomie trzech miesięcy najwięcej publikacji zamieszczono w środy, a najrzadziej treści były zamieszczane w niedziele. W poniedziałki suma wszystkich postów z okresu trzech miesięcy wyniosła 76 publikacji co daje wartość 16,1 procenta. Suma publikacji wtorkowych wyniosła również 16,1 procenta (zamieszczono 76 publikacji). Dniem, w którym zamieszczano największą liczbę publikacji jest środa 17,5 procenta, co stanowi 83 publikacje. W czwartek suma

zamieszczanych treści wynosi 77 publikacji, czyli 16,3 procenta. W piątek ilość publikacji była mniejsza i wyniosła 15,4 procenta (73 publikacje). Tendencja spadkowa utrzymała się także podczas weekendu, ilość publikowanych treści znacząco się obniżyła i wynosiła: w sobotę 10,1% (48 publikacji), a w niedzielę 8,5 procent (40 zamieszczeń).

Poza samymi treściami publikowanymi w ramach fanpage'a Polska Policja warto zauważyć działania w mediach lokalnych, w tym również na Facebooku. Interesujące dane można znaleźć na stronie Puławy 112.

Rys. 6 Suma treści opublikowanych na stronie Puławy 112 na Facebooku w okresie od 1 stycznia do 31 marca 2021 r.

Źródło: Badania własne

Wśród informacji ukazujących się na stronie w ww. przedziale czasowym aż 62 procent (48 publikacji) stanowią wiadomości, których źródłem jest Komenda Powiatowa Policji. Inne upubliczniane treści w liczbie 30 stanowią 38 procent całości. Suma wszystkich postów od 1 stycznia do 30 marca 2021 r. wynosi 78 – są to udostępnienia o różnorodnym charakterze.

Z powyższych treści wynika, że strona Polska Policja jest miejscem promocji działań tej służby mundurowej w środowisku

platformy Facebook. Strona ta zawiera obszerny przekrój aktywnych działań Policji i ma za zadanie budować wizerunek formacji jako otwartej, pomocnej oraz honorowej. Dodatkowo warto zaznaczyć, że strona ta funkcjonuje aktywnie, a jej charakter jest w większej części odbierany pozytywnie.

Strona Puławy 112 jest również obszernym źródłem dotyczącym działań lokalnych służb mundurowych oraz ratowniczych. Aktywność treści w ramach publikacji ogranicza się wyłącznie do działania służb mundurowych, głównie w rejonie powiatu, sporadycznie na przestrzeni województwa.

2 Analiza jakościowa

Działaniom polskiej Policji na Facebooku, obok funkcji informacyjnej należy również przypisać funkcję prewencyjną. W niniejszym podrozdziale podejmę się analizy treści publikowanych w ramach działań prewencyjnych na oficjalnym fanpage'u Komendy Głównej Policji na platformie Facebook, mieszczącej się pod linkiem [facebook.com/PolicjaPL](https://www.facebook.com/PolicjaPL) i nazwą Polska Policja. W kategorii stron fanpage ten przypisany jest do zakresu „organizacja rządowa”⁸. Strona istnieje od 14 maja 2010 r⁹. W podrozdziale zostaną poruszone dwa rodzaje działań prewencyjnych: jako kampanii lub akcji. Kampania z definicji określona jest „jako szereg zorganizowanych działań nastawionych na osiągnięcie celu”¹⁰, zaś słowo akcja jako „zorganizowane działanie podjęte w konkretnym celu”¹¹.

Strona w ramach swej działalności udostępnia treści o działaniach własnych jako Komendy Głównej Policji oraz całej polskiej

⁸ Polska Policja, @PolicjaPL, *Zainteresowanie*, https://www.facebook.com/PolicjaPL/about/?ref=page_internal [19.12.2020].

⁹ Utworzenie strony – Polska Policja, https://www.facebook.com/PolicjaPL/?ref=page_internal [19.12.2020].

¹⁰ Słownik PWN, *Kampania*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/kampania.html> [19.12.2020].

¹¹ Słownik PWN, *Akcja*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/akcja.html> [19.12.2020].

Policji. Treści te publikowane są w ramach postów własnych oraz udostępniania informacji¹² z fanpage'y komend wojewódzkich¹³, powiatowych¹⁴ a także akcji profilaktycznych, czy stron internetowych¹⁵ związanych ze służbą¹⁶. Zdarza się, że osoba prowadząca stronę udostępni bądź opublikuje grafikę¹⁷ humorystyczną bądź krótki filmik dotyczący służby, będący odskocznią od codziennych treści. W większości przypadków publikowane informacje dotyczą spraw związanych z Policją, w tym aktualnych działań, akcji społecznych, prewencyjnych i informacyjnych, wydarzeń, sukcesów i śmierci funkcjonariuszy.

Podjęmując się analizy treści publikowanych przez fanpage, rozpocząłem od działań najbardziej aktualnych do najstarszych, tj. rozpoczęcia akcji z ramienia Policji. Można stwierdzić, że większość informacji umieszczanych na fanpage'u są to posty dotyczące budowania własnego wizerunku Policji, jako formacji gotowej do wsparcia potrzebujących, dobrze funkcjonującej, a także otwartej na krytykę. Warto również dodać, że strona posiada własny regulamin,

¹² Policja Zachodniopomorska, *Udostępnienie*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3978214965532960>
[19.12.2020].

¹³ Policja lubelska, *Udostępnienie*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3975636445790812>
[19.12.2020].

¹⁴ Policja Żyrardów, *Udostępnienie*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3971406982880425>
[19.12.2020].

¹⁵ Post, *Policjantka pomagała ofierze wypadku*, policja.pl,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3975861035768353>
[19.12.2020].

¹⁶ Post, *Policjant skazany w I instancji wbrew nagraniu z monitoringu właśnie został uniewinniony*, policja.pl,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3976319832389140>
[19.12.2020].

¹⁷ Post, *Urodziny, dmuchanie, życzenia*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3869799843041140>
[19.12.2020].

w którym określa, jakie treści są niedozwolone w zakresie m.in. komentarzy¹⁸.

Rys. 7 Grafika w poście Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

Źródło:

<https://www.facebook.com/KomisjaNadzoruFinansowego/photos/a.129816947037035/3921990261152999/> [12.12.2021]

Na przełomie listopada i grudnia każdego roku w ramach promowania działań prewencyjnych, prowadzone są kampanie informacyjne realizowane przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF) oraz Policję jako partnera kampanii. W ramach informowania społecznego przygotowano przykłady oraz porady, jak nie zostać ofiarą cyberoszustw¹⁹. Jest to wyjście naprzeciw zwiększającej się liczbie oszustw dokonywanych z wykorzystaniem Internetu i próba zapobiegania im. W ramach kampanii wsparcie merytoryczne zapewnia Zespół Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego

¹⁸ *Dane kontaktowe i podstawowe informacje,*

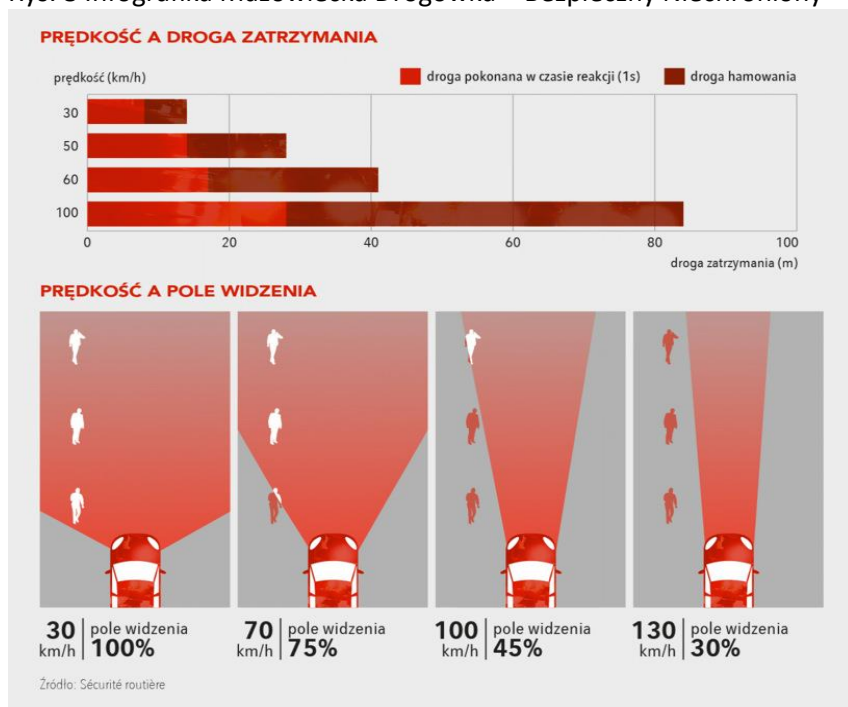
https://www.facebook.com/PolicjaPL/about/?ref=page_internal [2.05.2021].

¹⁹ Urząd Komisji Nadzoru Finansowego,

<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3975796295774827> [19.12.2020].

Polskiego Sektora Finansowego, działającego pod kuratelą Komisji Nadzoru Finansowego²⁰.

Rys. 8 Infografika Mazowiecka Drogówka – Bezpieczny Niechroniony

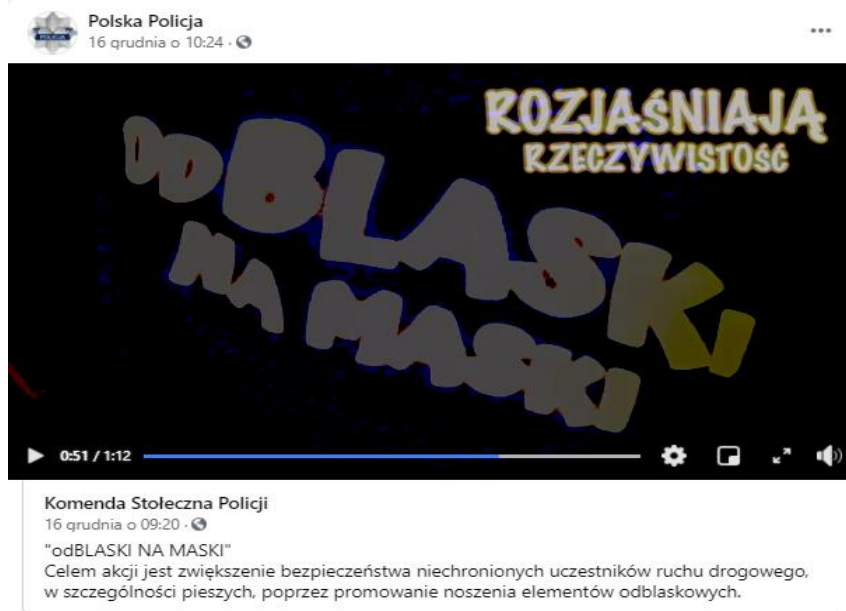
Źródło:

<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3909420142412443>
[12.12.2021]

²⁰ Zespół Reagowania na Incydeny Bezpieczeństwa Komputerowego polskiego sektora finansowego, https://www.knf.gov.pl/dla_ryнку/CSIRT_KNF [19.12.2020].

Działaniem o charakterze prewencyjnym jest m.in. udostępnianie²¹ na stronie Polska Policja z fanpage'a treści dotyczących działania programu profilaktycznego Wydziału Ruchu Drogowego w Radomiu nazwanego „B&N”, B jak Bezpieczny i N jak Nieuchronny²². Wskazuje to, że strona Policji nie ogranicza się wyłącznie do udostępniania określonych treści, publikowanych w ramach niższych struktur organizacyjnych, a zwraca uwagę na podstrony dotyczące programów profilaktycznych, zarówno w ramach działań prewencyjnych, jak i informacyjnych. Warto podkreślić, że informacja również stanowi prewencję, dzięki uświadamianiu konsekwencji podejmowanych działań, jak i możliwych zagrożeń.

Rys.9 Zrzut ekranu akcji „od blaski na maski”

²¹ Infografika Mazowiecka Drogówka – Bezpieczny Niechroniony, <https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3909420142412443> [19.12.2020].

²² Mazowiecka Drogówka - Bezpieczny Niechroniony, <https://www.facebook.com/bezpieczny.niechroniony/> [19.12.2020].

Źródło:

<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3970600879627702>
[12.12.2021]

Akcje prewencyjne są prezentowane również w formie filmików²³ i udostępniane przez stronę polskiej Policji. Przykładem takiego typu programu jest akcja „odblaski NA MASKI”, która jako kampania informacyjna uświadamia społecznie o problemach i zagrożeniach, wynikających z powodu słabej widoczności pieszych na drogach. Funkcją prewencyjną jest forma zapobiegawcza, związana z próbą eliminacji zagrożeń. Głównym organizatorem akcji z ramienia Policji jest Sekcja Profilaktyki Społecznej Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Stołecznej Policji.

Rys.10. Infografika: „stop hejtowi i mowie nienawiści”

Źródło:

<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3367548539932942>
[12.12.2021]

²³ Komenda Stołeczna Policji,

<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3970600879627702>
[19.12.2020].

Warte podkreślenia są również działania podejmowane przez biura ds. cyberprzestępczości jako struktur wewnętrznych Policji. Dzięki działalności takiego biura Komendy Stołecznej Policji został odnaleziony hejter grożący śmiercią funkcjonariuszowi Policji. Ta pojedyncza akcja prewencyjna przyniosła zamierzony skutek²⁴, którym było poinformowanie społeczeństwa (grupy odbiorców) poprzez stronę Polska Policja o konsekwencjach gróźb kierowanych w stronę funkcjonariuszy Policji. Działaniem prewencyjnym na grupę odbiorców stało się odnalezienie osoby grożącej i podjęcie czynności wyjaśniających, a w konsekwencji kroków prawnych²⁵.

Rys.11 Zrzut ekranu: kampania „Twoje światła Nasze bezpieczeństwo”

²⁴ Policja Polska, *Stop hejtowi i mowie nienawiści*, <https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3367548539932942> [19.12.2020].

²⁵ KWP Łódź, *Nie dla mowy nienawiści*, <https://policja.pl/pol/aktualnosci/188791,NIE-dla-mowy-nienawisci.html?fbclid=IwAR2uLT8JvCPZzefReb5KPPofBCmfdtwpdGxBXBJD8uxUOe8CH6tTsGsOhCDY> [19.12.2020].

Źródło: <https://www.facebook.com/watch/?v=812465626181072> [12.12.2021].

Ostatnią kampanią mającą charakter prewencyjny, którą chcę opisać, jest kampania „Twoje światła – Nasze bezpieczeństwo”²⁶. Działaniem informacyjnym kampanii jest zwrócenie uwagi na niebezpieczeństwa wynikające ze źle ustawionych świateł pojazdu. Instytucje i firmy uczestniczące w kampanii w ramach prewencji obligują się do zapewnienia punktów darmowej diagnostyki świateł²⁷.

Poza działaniami realizowanymi poprzez stronę Polska Policja należy zwrócić uwagę na działania tej instytucji w ramach innych stron. Ważną rolą w ramach działań prewencyjno-informacyjnych jest publikowanie wizerunków osób, które złamały prawo i są poszukiwane przez Policję z wykorzystaniem informacyjnych stron regionalnych. Takie działania mają zapewnić anonimowe wsparcie społeczne w identyfikacji osób, które zostały przyłapano na łamaniu prawa w ramach m.in. monitoringu²⁸. Podobne działania były podejmowane również podczas poszukiwania osób zaginionych²⁹. Zwykle wtedy udostępniane były treści z prośbami o informacje dotyczące zaginionych. Na przykładzie fanpage’a Puławy 112 przedstawię przykładowy post dotyczący takiej sprawy³⁰.

²⁶ Sprawdź bezpłatnie światła pojazdu,
<https://policja.pl/pol/aktualnosci/195748,Sprawdz-bezplatnie-swiatla-pojazdu.html?fbclid=IwAR1x12MW1UURxdNlisd8w00eal98UXVKr-C2GE4dBV1i1s1JrOIIE8kwxU> [19.12.2020].

²⁷ Twoje światła – Nasze bezpieczeństwo,
<https://www.facebook.com/121526247868537/videos/812465626181072/> [19.12.2020].

²⁸ *Kto ukradł okulary?*,
<https://www.facebook.com/pulawy112/posts/3188086924651864> [20.12.2020].

²⁹ *B. Kamiński Zaginął*,
<https://www.facebook.com/pulawy112/photos/2839982169462343> [20.12.2020].

³⁰ *Policjanci Wydziału Kryminalnego Komendy Powiatowej Policji w Puławach poszukują zaginionej*,

Rys. 12 Zrzut ekranu publikacji na stronie Puławy 112, wspierający działania policji

 Puławy 112
27 listopada o 16:39 · 🌐

Czy ktoś posiada informację mogące pomóc w ustaleniu sprawy kradzieży?

W jednym ze sklepów na ulicy Lubelskiej w Puławach doszło do kradzieży pilarki spalinowej o wartości ponad 3 tysiące złotych. Zdarzenie zostało zarejestrowane przez kamery monitoringu. Widać na nim jak mężczyzna wchodzi do sklepu, rozgląda się, po czym zdejmuje z półki pilarkę a następnie, nie płacąc za nią, opuszcza sklep. Osoby, które rozpoznają mężczyznę na zdjęciach, prosimy o kontakt z Komendą Powiatową Policji w Puławach pod nr tel. (47) 812 32 54 lub (47) 812 32 90. Policja zapewnia anonimowość.

 19

18 komentarzy 32 udostępnienia

<https://www.facebook.com/pulawy112/photos/2715855721874989>
[20.12.2020].

Źródło:

<https://www.facebook.com/pulawy112/posts/3344194035707818>

[12.12.2021]

Z zamieszczonej grafiki widać wyraźnie, że osoba przedstawiona na zdjęciach jest trudna do identyfikacji, dlatego zwrócenie się z prośbą o pomoc społeczeństwa w tej sprawie jest w pełni uzasadnione. Na stronie widnieją również wizerunki osób w pełni widoczne, bez zastąpionych części twarzy. Warto zauważyć, że takie działania są dość dobrze przyjmowane społecznie. Obserwuje się udostępnianie na prywatnych profilach postów w celu rozpowszechnienia informacji, ale także w wielu wypadkach budowania negacji społecznej dotyczącej danej osoby. Wymienione działania mają charakter prewencji. Poprzez informowanie w taki sposób społeczeństwa, odbiorcy zyskują świadomość, że dzięki publikacjom mogą zostać łatwiej rozpoznani. Strona ta przedstawia jedno z możliwych rozwiązań działań Policji w zakresie informacji społecznej, a przede wszystkim prewencji. Można powiedzieć, że jest doskonałym przykładem poszerzenia współpracy między ludnością cywilną a tą służbą mundurową.

Rys.13 Zrzut ekranu publikacji na stronie Puławy 112

Puławy 112

10 marca o 12:41

...

POD PRETEKSTEM SPRZEDAŻY ZIEMNIAKÓW OKRADEŁ STARSZĄ KOBIECIE - PUBLIKUJEMY PORTRET PAMIĘCIOWY

Do zdarzenia doszło w dniu 26 lutego br. na osiedlu Leśna w Puławach.

Do 84 letniej mieszkanki jednego z bloków, zapukał nieznaną jej mężczyzna, który zaoferował na sprzedaż ziemniaki.

Kobieta początkowo nie chciała ich kupić, ale przekonał ją, że są dobre i tanie więc postanowiła wziąć kilka kilogramów. W trakcie rozmowy, mężczyzna zapytał starszą panią czy mogłaby mu rozmienić 200 złotych.

84 latka weszła do mieszkania i z koperty na szafce wyjęła dwa banknoty po 100 złotych.

Wtedy mężczyzna wszedł za nią do mieszkania, ponaglał ją, aby znalazła siatkę na ziemniaki. Kobieta zaczęła szukać siatki, a gdy się odwróciła, fałszywego handlarza nie było już w domu.

Wraz z nim zniknęła koperta z pieniędzmi, w której było 1800 zł.

Z materiałów zebranych w sprawie wynika, że mężczyzna oferujący na sprzedaż ziemniaki był również u innej mieszkanki bloku, ale nie został wpuszczony do mieszkania.

Z kolei dwa dni wcześniej, na tym samym osiedlu oferował do sprzedaży jajka.

Jedna z kobiet, dokładnie zapamiętała jego wygląd i na tej podstawie w Laboratorium Kryminalistycznym KWP w Lublinie powstał portret pamięciowy.

Osoby, które widziały fałszywego handlarza opisały go jako mężczyznę w wieku 35-45 lat, o krepłej budowie ciała, z widocznym brzuchem, jedynocynowym ciemnym zarostem i ciemną oprawką oczu.

Mężczyzna miał około 165-170 cm wzrostu.

Ubrany był w ciemną kurtkę i ciemne spodnie, na głowie miał czarną, wełnianą czapkę.

Osoby, które rozpoznają mężczyznę z portretu pamięciowego,

proszone są o kontakt

z Komendą Powiatową Policji w Puławach pod nr tel. (47) 812 33 35 lub (47) 812 32 90.

Źródło informacji i foto: KPP w Puławach.

51

42 komentarze 292 udostępnienia

Lubię to!

Komentarz

Udostępnij

Źródło:

<https://www.facebook.com/pulawy112/posts/3613187828808436>

[12.12.2021]

Działania prewencyjne Policji na Facebooku na przykładzie strony Polska Policja wskazują, że Policja jako instytucja nie posiada jednego źródła nagłaśniania kampanii i akcji informacyjnych. Z przeprowadzonej analizy wynika, że fanpage Komendy Głównej Policji jest najwyższym usytuowanym w hierarchii stron policyjnych na Facebooku. Strona ta jest bardziej formą przekazu informacji z podległych struktur organizacyjnych, niż twórcą własnych treści. Powodem takim są prawdopodobnie osiągnięte zasięgi strony. Może się ona poszczycić ponad 371 tysiącami polubień oraz 389 tysiącami obserwatorów (stan na 12.03.2021r.), co w porównaniu do innych stron policyjnych jest dużym osiągnięciem. Jednakże warto przedstawić także inne działania Policji w ramach portalu społecznego Facebook. Na przykładzie strony Puławy112 widoczne jest poszerzenie działań informacyjnych, w tym prewencyjnych. Działania takie mają na celu ułatwienie ujęcia złodziei i niezaprzeczalnie stanowią wsparcie dla działań Policji.

Zakończenie

Podsumowując, działania w ramach mediów społecznościowych Policji są ważną funkcją wspierania innych źródeł przekazu zmierzających do kreowania wizerunku oraz nagłaśniania działań tej służby. Efekty tych działań muszą być zadowalające, jeżeli akcje są kontynuowane. Działania podejmowane przez tę służbę mundurową są zróżnicowane oraz aktywnie realizowane.

Celem niniejszej pracy była analiza działań Policji o charakterze prewencyjnym na Facebooku. W pracy dokonano analizy zawartości i treści przekazów, które były zamieszczane przez struktury Policji na Facebooku, co pozwoliło na zaprezentowanie, w jakiej formie realizowana jest prewencja przez tę służbę mundurową. Warto podkreślić, że wyniki badań wskazują na wielowymiarowość działań

Policji w zakresie zapewniania bezpieczeństwa przy wykorzystaniu również social mediów. Cel dotyczący analizy oraz interpretacji Facebooka pod kątem miejsca informacji otwartych, również został osiągnięty. Hipoteza przedstawiona w oparciu o główne pytanie badawcze, zakładająca, że Policja w wystarczającym stopniu wykorzystuje Facebook jako źródło prewencji w mediach społecznościowych została zweryfikowana pozytywnie.

Wyniki badań przedstawione w niniejszej pracy mogą stanowić inspirację do dalszych badań nad rolą informacji oraz rodzajami prewencji w mediach społecznościowych. Ilość rozszerzających się zagrożeń i wyzwań dla służb mundurowych wynika z ewolucji mediów oraz świadomości społecznej dotyczącej roli informacji we współczesnym świecie. Praca ta może stanowić także propozycję sugerowanych działań dla służb w zakresie Facebooka.

Bibliografia:

B. Kamiński Zagiął,

<https://www.facebook.com/pulawy112/photos/2839982169462343>

Dane kontaktowe i podstawowe informacje,

https://www.facebook.com/PolicjaPL/about/?ref=page_internal

Infografika Mazowiecka Drogówka – Bezpieczny Niechroniony,

<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3909420142412443>

Internetowe Forum Policyjne,

<https://www.facebook.com/internetoweforumpolicyjne>

Komenda Stołeczna Policji,

<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3970600879627702>

Kto ukradł okulary?,

<https://www.facebook.com/pulawy112/posts/3188086924651864>

KWP Łódź, *Nie dla mowy nienawiści,*

[https://policja.pl/pol/aktualnosci/188791,NIE-dla-mowy-](https://policja.pl/pol/aktualnosci/188791,NIE-dla-mowy-nienawisci.html?fbclid=IwAR2uLT8JvCPZzefReb5KPofBCmfdtwpdGxBX)

[nienawisci.html?fbclid=IwAR2uLT8JvCPZzefReb5KPofBCmfdtwpdGxBXbJD8uxUOe8CH6tTsGsOhCDY](https://policja.pl/pol/aktualnosci/188791,NIE-dla-mowy-nienawisci.html?fbclid=IwAR2uLT8JvCPZzefReb5KPofBCmfdtwpdGxBXbJD8uxUOe8CH6tTsGsOhCDY)

Łukasik-Turecka A., *Zmiana usytuowania radia w komunikowaniu politycznym*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2018, s. 25-27.

Mazowiecka Drogówka – Bezpieczny Niechroniony,
<https://www.facebook.com/bezpieczny.niechroniony/>
Na straży munduru, <https://www.facebook.com/Na-Straży-Munduru-239755203391343/>
Policja lubelska, *Udostępnienie*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3975636445790812>
Policja Polska, *Stop hejtowi i mowie nienawiści*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3367548539932942>
Policja Zachodniopomorska, *Udostępnienie*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3978214965532960>
Policja Żyrardów, *Udostępnienie*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3971406982880425>
Policjanci Wydziału Kryminalnego Komendy Powiatowej Policji w Puławach poszukują zaginionej,
<https://www.facebook.com/pulawy112/photos/2715855721874989>
Polska Policja, @PolicjaPL, *Zainteresowanie*,
https://www.facebook.com/PolicjaPL/about/?ref=page_internal
Post, *Policjant skazany w I instancji wbrew nagraniu z monitoringu właśnie został uniewinniony*, [policja.pl](https://www.policja.pl),
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3976319832389140>
Post, *Policjantka pomagająca ofierze wypadku*, [policja.pl](https://www.policja.pl),
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3975861035768353>
Post, *Urodziny, dmuchanie, życzenia*,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3869799843041140>
Psy dają głos, <https://www.facebook.com/psydajaglos>
Słownik PWN, *Akcja*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/akcja.html>
Słownik PWN, *Kampania*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/kampania.html>
Sprawdź bezpłatnie światła pojazdu,
<https://policja.pl/pol/aktualnosci/195748,Sprawdz-bezplatnie-swiatla-pojazdu.html?fbclid=IwAR1x12MW1UURxdNlisd8w00ea198UXVKr-C2GE4dBV1i1s1JrIOlIE8kwxU>
Twoje światła – Nasze bezpieczeństwo,
<https://www.facebook.com/121526247868537/videos/812465626181072/>

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego,
<https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/3975796295774827>
Utworzenie strony – Polska Policja,
https://www.facebook.com/PolicjaPL/?ref=page_internal
Zarząd Główny NSZZ Policjantów,
<https://www.facebook.com/zarzadglownynszzpolicjantow> Zespół
Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego polskiego
sektora finansowego, https://www.knf.gov.pl/dla_ryнку/CSIRT_KNF

**Zagadnienie słabej władzy w myśli politycznej konserwatystów
w okresie III RP**

Streszczenie: Przedmiotem rozważań w tym artykule będzie zagadnienie słabej władzy w myśli politycznej konserwatystów w okresie III RP. Okres po 1989 r. to czas, w którym Rzeczypospolitej Polskiej doszło do znaczących przemian ustrojowych, gospodarczych i społecznych. W RP po przemianach, które miały miejsce w 1989 nie stwierdzono znaczącego ożywienia środowisk konserwatywnych. Jedną z przyczyn tego stanu był brak szerszego zaplecza społecznego, słabości jego przedstawicielstwa politycznego, a także indolencji koncepcyjnej, która ulegała wyczerpaniu w ramach frakcyjnego pragmatyzmu. Pierwsza połowa lat dziewięćdziesiątych XX w. to okres znaczących rozczarowań w środowisku konserwatystów. Ich źródłem był przede wszystkim przyjęty przez ówczesne władze model przeprowadzania reform ustrojowych i to, że w 1993 r. siły prawicowe przegrały wybory parlamentarne. Za przejaw słabej władzy przedstawiciele środowisk konserwatywnych uznają problemy z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości. Ich zdaniem problemem współczesnej Polski jest to, że organy władzy wykonawczej nie mają dostatecznych narzędzi do sprawowania efektywnej władzy, co negatywnie oddziałuje na siłę państwa.

Słowa kluczowe: Władza, konserwatyzm, egzekutywa, sądownictwo, pluralizm

1 Polski konserwatyzm w ujęciu historycznym

Przedmiotem rozważań w tym artykule będzie zagadnienie słabej władzy w myśli politycznej konserwatystów w okresie III RP. Okres po 1989 r. to czas, w którym Rzeczypospolitej Polskiej doszło do znaczących

¹ Student IV roku na kierunku Nauki o Polityce, Uniwersytet Warmińsko - Mazurski w Olsztynie, e-mail: przemyslaw.gorzka@uwm.edu.pl.

przemian ustrojowych, gospodarczych i społecznych. Nie zawsze podejmowane przez władze działania były pozytywnie oceniane przez przedstawicieli różnych nurtów. Krytyka dotyczyła m.in. kwestii, które były powiązane z funkcjonowaniem władzy wykonawczej, czy sądownictwem. Przywołane aspekty stanowią w opinii niektórych środowisk przejaw „słabej władzy”. W ramach tego artykułu dokona się analizy literatury oraz materiałów źródłowych (np. manifestów/programów ugrupowań konserwatywnych), traktujących o problemach władzy w III RP. Podjęte działania pozwolą udowodnić tezę, zgodnie z którą środowiska konserwatywne za źródło słabej władzy uznają nieodpowiednie uregulowanie statusu władzy wykonawczej.

Do powstania konserwatyizmu doszło na przełomie XVIII i XIX w. W okresach poprzedzających to wydarzenie trudno natrafić na spójną koncepcję, która w pełni odpowiadałaby założeniom konserwatyizmu. Takie stwierdzenie nie wyklucza jednak tego, że w czasach starożytnych, czy w Średniowieczu nie było możliwe spotkanie z postawami konserwatywnymi. Idea konserwatyizmu była swego rodzaju odpowiedzią na Oświecenie, a także wydarzenia rewolucyjne. Występowały wśród badaczy przedmiotu poglądy, zgodnie z którymi konserwatyzm stanowił przejaw krytycznej reakcji na indywidualistyczne, racjonalistyczne, utylitarystyczne i naturalistyczne doktryny, które wykształciły się w XVIII w. Do najważniejszych teoretyków konserwatyizmu zaliczyć można E. Burke, A. de Tocqueville, R. Kirka oraz R. Scrutona².

Zwolennicy konserwatyizmu dużą wagę przykładają do działań, które mają służyć obronie porządku społeczno-gospodarczego, a także zachowywania i trwania tradycyjnych wartości. Egzemplifikacją takich wartości są m.in.: religia, naród, państwo, rodzina, hierarchia, autorytet, własność prywatna. Konserwatystom zależy na tym, by podejmowane działania w wymiarze politycznym służyły w głównej mierze obronie

² K. Jasiński, *Główne idee konserwatyizmu*, „Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych” 2015, nr XXVII, s. 268.

starego porządku. Konserwatyści są zwolennikami ewolucyjnych zmian społecznych³.

Profesor B. Szlachta pisząc na temat konserwatyzmu stwierdza, iż dla konserwatystów, czyli osób które wykazują dużą niechęć wobec konstruktywizmu i proceduralizmu, istotny okazuje się być postulat baczności na okoliczności oraz konsekwentnego postępowania zgodnie z rozumem politycznym. Taka postawa odznacza się działaniami, w których ma miejsce porzucenie abstrakcyjnych idei i ochrona własnej tożsamości⁴.

W RP po przemianach, które miały miejsce w 1989 r. nie stwierdzono znaczącego ożywienia środowisk konserwatywnych. Jedną z przyczyn tego stanu był brak szerszego zaplecza społecznego, słabości jego przedstawicielstwa politycznego, a także indolencji koncepcyjnej, która ulegała wyczerpaniu w ramach frakcyjnego pragmatyzmu⁵. Obserwacja współczesnej sceny politycznej potwierdza opinie głoszone przez m.in. R. Tokarczyka. W RP brakuje ugrupowań konserwatywnych, które w pełni realizowałyby koncepcje konserwatywne. Dość liczna okazuje się być natomiast grupa działaczy politycznych, którzy chętnie odwołują się do haseł konserwatywnych. Na polskiej scenie politycznej aktywne są również ugrupowania, które w swych programach politycznych podkreślają istotne znaczenie tradycji konserwatyzmu. Jednak praktyka polityczna w wielu przypadkach dowodzi, że odwołania do konserwatyzmu są często jedynie narzędziem wykorzystywanym na użytek bieżącej polityki. Pomimo tych słabości, środowiska konserwatywne starają się angażować w dyskusje na temat ustroju państwa i szeroko pojmowanej zagadnienia „władzy”.

„Silna władza” to ważny element dyskursu poświęconego ustrojowi państwa prowadzonego przez środowiska konserwatywne. W okresie, gdy Polska była pod zaborami wskazywano, że „silna władza” ma stanowić wyznacznik nowego ładu w niepodległym państwie.

³ A. Wielomski, *Konserwatyzm. Główne idee, nurty i postacie*, Warszawa 2007, s. 13.

⁴ B. Szlachta, *Konserwatyzm: z dziejów tradycji myślenia o polityce*, Kraków-Warszawa 1998, s. 18.

⁵ R. Tokarczyk, *Współczesne doktryny polityczne*, Warszawa 2010, s. 155.

Przedstawiciele konserwatyizmu postrzegali postulat „silnej władzy” jako środek zapobiegawczy sytuacjom, które doprowadziły do utraty niepodległości i de facto upadku I RP. Stanowisko takie prezentowali m.in. zwolennicy konserwatyizmu skupieni wokół Hotelu Lambert. Podkreślano wówczas potrzebę stworzenia silnej oraz sprawnej władzy. Postulat taki wybrzmiewał w pracach krakowskich konserwatystów. Stańcy z kolei poddali ostrej krytyce tradycję *liberum konspiro*, traktowanej jako bezpośrednią kontynuację *liberum veto*. Te elementy ustroju w ich mniemaniu były przejawem „słabej władzy” i doprowadziły do upadku I RP. Takie poglądy na temat ustroju RP pojawiły się w monografii M. Bobrzyńskiego, „Dzieje Polski w zarysie”⁶.

Polski konserwatyizm nawiązując do osiągnięć zachodniej myśli zachowawczej przedstawiał w dyskusjach na temat przyszłego ustroju dość oryginalne stanowisko. W czasach II Rzeczypospolitej konserwatyizm opowiadał się za działaniami, które miały sprzyjać budowie silnej władzy. W tym przypadku oznaczało to duży nacisk na przyznawanie większych uprawnień organom władzy wykonawczej i sądowniczej. Wszystko to miało odbywać się kosztem władzy ustawodawczej. Taki sposób postrzegania przyszłego ustroju skutkowało m.in. konfliktami z osobami, które opowiadały się za tym, by w systemie władz państwowych dominowała władza ustawodawcza. Reprezentanci szkoły krakowskiej mieli istotny wpływ na kształtowanie szkoły ustrojowego myślenia, w której podstawowym celem okazywało się być dążenie do poszukiwania realnych, bo nieopierających się na teoretycznych schematach, sposobach budowy ustroju, który wzmacniałby autorytet władzy i równocześnie nie prowadziłby do ograniczenia swobód obywatelskich. Znaczący wkład w rozwój tej myśli mieli J. Bobrzyński, S. Estreicher, W.L. Jaworski, A. Piasecki⁷.

Prymat myślenia państwowego to w podejściu konserwatystów podstawa odpowiedzialności za narody, które są związane z Rzeczypospolitą więzami historycznymi, oraz państwowymi. Szczególnie znaczenie dla tak kształtującej się myśli miała konserwatywna krytyka

⁶ K.M. Ujazdowski, *Żywotność konserwatyizmu Idee polityczne Adolfa Bocheńskiego*, Warszawa 2005, s. 17.

⁷ Ibidem, s. 18.

nacjonalizmu jako przykładu działania prowadzącego do zawężania polskich aspiracji państwowych do obszaru etnicznie polskiego i względu na misję Polski na Wschodzie.

2 Konserwatyzm a zasady ustroju państwowego

Po zakończeniu okresu PRL, RP weszła w okres transformacji, która dotknęła wielu sfer życia obywateli. Ze względu na przedmiot rozważań tego artykułu najistotniejsze będzie odniesienie się do kwestii dotyczących ustroju państwowego. Środowiska konserwatywne zwracały uwagę wielokrotnie uwagę na to, że przemiany ustrojowe, które dokonały się po 1989 r. nie sprzyjały budowie silnej władzy. Podkreślali oni, iż zamiast realnej przemiany, skutkującej ustanowieniem silnej władzy, doszło w Polsce w dekadzie lat dziewięćdziesiątych XX w. do „nieświadomej, bezwolnej i apatycznej rewolucji”, która cechowała się niepewnymi krokami, doraźnymi działaniami i jedynie częściowymi próbami rekonstrukcji⁸.

Pierwsza połowa lat dziewięćdziesiątych XX w. to okres znaczących rozczarowań w środowisku konserwatystów. Ich źródłem był przede wszystkim przyjęty przez ówczesne władze model przeprowadzania reform ustrojowych i to, że w 1993 r. siły prawicowe przegrały wybory parlamentarne. W toczącej się wówczas debacie dominował pesymizm, wskazywano na kryzys legitymizacyjny państwa. W publicystyce prawicowej pojawiły się stwierdzenia, w których III RP to „PRL-bis”, „RPRL”⁹.

W kolejnych latach nawiązanie do „rekonstrukcji sposobu sprawowania władzy” pojawiło się w publicystyce K.M. Ujazdowskiego. Jego zdaniem konserwatyści w swym programie reform ustrojowych dążyli do tego aby odtworzyć instytucje, które już wcześniej funkcjonowały w Polsce. W ramach tych działań wskazywano na potrzebę odbudowy sprawnej władzy państwowej zarówno w skali ogólnopolskiej, jak i na szczeblu samorządowym. Ujazdowski

⁸ R. Matyja, *Konserwatyzm po komunizmie*, Warszawa 2009, s. 197.

⁹ Ibidem, s. 201.

podkreślał, że w następstwie przemian ustrojowych III RP odziedziczyła właściwą dla modelu sowieckiego instytucję rządu, który był pozbawiony „podmiotowości” i stanowił federację resortów. Było to pochodną modelu władzy, w którym realne struktury rządzenia były skumulowane w partii komunistycznej. Taka sytuacja nie sprzyjała budowaniu silnej władzy, wobec czego konieczne okazywało się być przeprowadzenie reformy, która pozwoliłaby stworzyć silne centrum, które tworzyłby premier, posiadający efektywne narzędzia sprawowania władzy¹⁰.

J.M. Rokita pisząc na temat słabości władzy również zwraca uwagę na brak silnej pozycji ustrojowej premiera. W jego ocenie problemem okazuje się być to, że konstrukcja urzędu to swoista anomalia. Zdaniem tego autora jest to „gombrowiczowska anomalia niedojrzałości, lepiej: częściowego tylko spełnienia. Głowa ta nosi bowiem charakter półkanclerski”. Rokita uważał, że silna władza wykonawcza to czynnik pozwalający ocalić demokrację przynajmniej na czas następnego stulecia. Jego zdaniem dla przyszłości państwa polskiego bardzo istotnego znaczenia nabierało zwycięstwo w batalii o rząd¹¹.

Transformacja ustrojowa w obozie konserwatywno-narodowym stanowiło źródło lęków i obaw, przedstawiciele tych ugrupowań nie ufali kierunkowi przemian, który został zapoczątkowany w 1989 r. Owa niechęć zdaniem E. Maj, w środowiskach skrajnie konserwatywnych uwarunkowana była przez kilkoma czynnikami. Przede wszystkim akcentowano niepolskie pochodzenie elit politycznych wyłonionych po 1989 r., oskarżano je o filosemickie postawy, czy też organizację spisku „rózowo – czerwonego”¹². Można było także usłyszeć głosy, że do władzy w państwie polskim doszły siły polityczne, którym zależało

¹⁰ K. M. Ujazdowski, *Sprawy rządu*, „Kwartalnik Konserwatywny” 1997, nr 1, s. 13.

¹¹ J. Rokita, *Batalia o rząd [w:] O naprawę III Rzeczypospolitej*, A. Nelicki (red.), Warszawa 1998, s. 172.

¹² E. Maj, *Myśl narodowa i nacjonalistyczna [w:] Myśl polityczna w Polsce po 1989 roku: wybrane nurty ideowe*, E. Maj, A. Wójcik (red.), Lublin 2008, s. 128.

na realizacji komunistycznej utopii, podważającej rolę narodu oraz polskiego państwa narodowego¹³.

Ugrupowania narodowe uważały, że przyznanie kompetencji obywatelom do wybierania np. prezydenta, czy posłów do Sejmu RP było sprzeczne z wizją państwa narodowego. Istnienie państwa obywatelskiego skutkowało ograniczonymi możliwościami różnicowania obywateli pod względem obowiązków i praw i skutecznie łamano uprawnienia narodu – suwerena państwa. W państwie o charakterze narodowym możliwy byłby do zastosowania taki podział, w którym członkowie narodu mieli jedynie korzystać z określonych uprawnień. Konserwatyści podkreślali szczególnie to, by państwo poprzez odpowiednio zaprojektowane instytucje przyczyniało się do likwidacji patologii polegających na upośledzeniu narodu polskiego we własnym państwie¹⁴.

3 Słabość władzy

W odniesieniu do funkcjonowania aparatu państwowego wskazywano, iż bardzo ważne znaczenie miała profesjonalizacja aparatu państwowego. Za zjawisko szczególnie niepożądane, prowadzące do obniżenia jakości władzy, uznawano przydzielanie stanowisk z pominięciem oficjalnej procedury, czy też nie przyznawanie ich zgodnie z posiadanymi uprawnieniami.

W okresie transformacji ustrojowej występował problem pluralizmu politycznego, a zwłaszcza kształtu w nowych warunkach politycznych. Ugrupowania narodowo-konserwatywne opowiadały się za pluralizmem politycznym, jednakże po spełnieniu określonych warunków. Po pierwsze przedstawiciele tych środowisk podnosili, że powinno się ograniczyć dostęp do władzy partii, które miały antynarodowy program. Drugim czynnikiem przemawiającym za ograniczeniem legalności funkcjonowania partii politycznych miało być niepolskie źródło finansowania. Takie postulaty wyraźnie wpisywały się

¹³ Ibidem, s. 128.

¹⁴ Narodowy Komitet Wykonawczy, *Wybierz tylko Polaków. Głosuj na Stronictwo Narodowe, TNO*, nr 4 z dnia 31 marca 1991, s. 15.

w walkę z wrogiem narodu polskiego, której konieczność prowadzenia wielokrotnie wskazywano w oficjalnych komunikatach. W czasie przemian ustrojowych na łamach „Słowa Narodowego” pisano, iż zasadą ND okazuje się być niezależność. Miała się ona przejawiać w ograniczonej możliwości korzystania z pieniędzy innych niż własne polskie. Ponadto podkreślano, iż muszą to być środki zdobywane w sposób etyczny¹⁵.

Kolejnym elementem, który wyróżniał program ugrupowań narodowo-konserwatywnych było to, że podczas dyskusji poświęconych systemowi partyjnemu przedstawiciele tych środowisk opowiadali się za limitowaniem ilościowym i jakościowym partii politycznych. Uważano, że budowie silnej władzy miało sprzyjać zmierzanie w stronę monopartyjności. Przedstawiciele skrajnej prawicy opowiadali się z a tym, by w programie partii znalazł się zapis o dbaniu o interes narodowy¹⁶. W ten sposób przedstawiciele środowisk skrajnie konserwatywnych postulowali wzmocnienie władzy ustawodawczej.

W tym miejscu zaprezentowane zostaną poglądy na temat słabości władzy państwowej prezentowane przez konserwatystów, którzy związani są z Ośrodkiem Myśli Politycznej. A. Wołek twierdzi, że słabość polskiego państwa to głównie następstwo słabości instytucji państwowych, które nie są zdolne do tego, by sformułować oraz konsekwentnie realizować założenia polityczne. Problemem okazuje się być także to, że nie zostały wypracowane procedury w zakresie podejmowania decyzji o charakterze zbiorowym, co negatywnie wpływa na działania powiązane z przetwarzaniem i analizą informacji oraz planowaniem oraz oceną polityki. Wspomniany autor jako słabość postrzegał to, że w Polsce po 1989 r. nie doszło do wykreowania efektywnej służby cywilnej, która mogłaby w sposób racjonalny zarządzać środkami publicznymi. Te kwestie sprawiły, że problemem okazywały się być także działania powiązane z zarządzaniem zasobami ludzkimi. W tworzeniu silnego państwa nie pomagało również to,

¹⁵ M. Giertych, *Co nas wyróżnia*, „Słowo Narodowe” 1989, nr 1, s. 8.

¹⁶ E. Maj, *Myśl narodowa...*, s. 130.

że brakowało konsensusu społecznego i metod rozwiązywania problemów społecznych¹⁷.

R. Matyja pisząc na temat słabości państwa zwraca uwagę przede wszystkim na słabość przywództwa państwowego. Jest on bardzo krytyczny wobec zmian, jakie dokonały się po 1989 r. w kwestii związanej ze sprawowaniem władzy. W jego opinii RP nie miała po 1989 r. przywództwa, które czyniłoby państwo silnym. Najważniejsze decyzje zarówno w dekadzie lat dziewięćdziesiątych XX w., jak i na początku XXI w. stanowiły efekt rywalizacji pomiędzy siłami politycznymi oraz zbiegów okoliczności. Następstwem tego był brak długofalowego myślenia o państwie, koncentrowano się na celach doraźnych, służących w większym stopniu partyjnym interesom niż państwu. W jego ocenie państwo demokratyczne funkcjonuje dobrze, gdy różnego typu tendencje odśrodkowe obserwowane w państwie (wzajemnie sprzeczne postulaty grup społecznych, konflikty między partiami) są balansowane przez istnienie silnej władzy wykonawczej¹⁸.

Matyja wskazuje, że w świetle Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. główną rolę pod względem sprawowania władzy pełni premier. Jednakże wskazuje się w tym przypadku wyłącznie na przywództwo formalne, które jest pozbawione stabilizacji ze strony innych elementów składających się na system rządów. Jako przykład państw, w których taki problem nie występuje Matyja przywołuje USA, Francję, czy Niemcy. W systemach tych obowiązujące regulacje gwarantują egzekutywie monopol na decyzję w określonym zakresie spraw państwowych. W przywołanych systemach obowiązują również efektywne mechanizmy selekcji osób, które ubiegają się o najważniejsze stanowiska w krajach. Działania władzy wykonawczej wzmacniają również instytucje, które stanowią wsparcie dla prezydenta lub premiera. W przypadku sposobu zorganizowania władzy wykonawczej w Polsce symptomatyczne, zdaniem Matyi, okazuje się być to, że premier nie posiada instytucjonalnego i kadrowego zaplecza, które pozwalałoby mu zachować przewagę nad innymi ośrodkami władzy¹⁹.

¹⁷ A. Wołek, *Słabe państwo*, Kraków–Warszawa 2012, s. 47.

¹⁸ R. Matyja, *Państwo czyli kłopot*, Kraków 2009, s. 72.

¹⁹ *Ibidem*, s. 74.

Wobec powyższego wspomniany autor opowiada się za zmianami w zakresie kompetencji centrum władzy państwowej. Jego zdaniem działania te powinny polegać na wzmocnieniu skuteczności oraz spójności funkcjonowania Rady Ministrów. W jego opinii w następstwie wprowadzonych zmian ministrowie mieli realizować wolę polityczną rządu, a nie być wyłącznie reprezentantami resortów i powiązanych z nimi grup interesu. Ważne, w ramach podejmowanych działań naprawczych, okazywało się być wyeliminowanie wszelkich przejawów partykularyzmów i działań, które osłabiały kierownictwo państwowe. Zmiany miały się przede wszystkim wiązać z pozycją Prezesa Rady Ministrów. W ich następstwie oczekiwano wzmocnienia jego pozycji w odniesieniu do podległych mu instytucji władzy wykonawczej. Premier, by odpowiednio wypełniać swoje zadania, powinien zyskać możliwość wybrania kluczowych dla utrzymania kierownictwa politycznego decyzji, które powinny być dobrze przygotowane oraz zastrzeżone dla nie samego²⁰.

O tym, czy państwa, a zwłaszcza władza wykonawcza, jest w stanie efektywnie funkcjonować, decyduje możliwość osiągnięcia założonych celów oraz wywiązywanie się z zadań, które należą do władzy. O tym, że dana władza wykonawcza ma kontrolę nad sytuacją w państwie zaświadczać może kilka zmiennych. Podstawowe znaczenie ma to, czy władza posiada odpowiednie informacje odnośnie do najważniejszych problemów w kraju. Wobec powyższego ważną rolę przypisuje się strukturom, które odpowiadają za gromadzenie danych oraz przekazywanie ich na wyższy poziom. Takie organy powinny wykazywać się także umiejętnością wyszukiwania rozwiązań i tworzenia symulacji ukazujących ewentualne skutki wdrożenia takich planów. O tym, że rząd działa prawidłowo zaświadczać mają także sytuacje, w których przedstawiciele władzy wykonawczej potrafią przygotować odpowiednio dostosowane do sytuacji kryzysowej rozwiązania. Ostatnim kryterium, które stanowi podstawę oceny władzy jest skuteczność działań. Przyjmuje się, że niekiedy problemem okazuje się być to, iż rząd okazuje się słabszy niż suma interesów, które swym

²⁰ Ibidem, s. 84-86.

działaniem zamierza naruszyć. Na niską skuteczność może wpływać również brak jedności w obozie władzy. Egzemplifikacją takiej sytuacji są przypadki, w których jeden z członków rządu uspokaja obywateli, przekonując ich do określonych rozwiązań, a drugi, swoimi uwagami wzbudza w społeczeństwie obawy i niechęć do działań władzy²¹.

Czynnikiem, który negatywnie wpływa na efektywność działań władzy wykonawczej, zdaniem R. Matyi, okazuje się być drożność mechanizmów podejmowania decyzji. W tym przypadku zwraca się uwagę na potrzebę podejmowania decyzji na odpowiednim poziomie, czy też inicjowanie współpracy pomiędzy poszczególnymi urzędnikami. W ocenie przywołanego autora, w III RP obserwuje się problem z wypracowaniem odpowiednich mechanizmów przekazywania informacji i ustalania wspólnego stanowiska, co znacznie osłabia władzę wykonawczą. Matyja opowiada się za tym, by zminimalizować wpływ ciał konsultacyjnych odpowiedzialnych za podejmowanie wstępnych decyzji przez rząd. Problemem, obniżającym jakość działań władzy wykonawczych, jest wpływ na rząd i próby ograniczenia jego suwerenności w podejmowaniu decyzji. W tym przypadku ma się na uwadze przede wszystkim to, że w obrębie administracji państwowej zbyt dużo jest rzeczników poszczególnych firm bądź małych grup interesu, które są w większym stopniu zainteresowane gromadzeniem funduszy i blokowaniem działań mogących zaszkodzić interesom ich zleceniodawców²².

A. Wołek pisząc na temat słabości polskiej władzy wykonawczej wskazywał, że w III RP obserwuje się silną tendencję do rozpraszania władzy. Te działania należy interpretować w negatywny sposób i ma się na uwadze sytuacje, w których poszczególne człony egzekutywy blokują się wzajemnie i tym samym nie pozwalają na podejmowanie suwerennych decyzji. Można dostrzec dużą niechęć do tego, by utworzyć silne centrum decyzyjne, zawiadujące sprawami publicznymi. Powiązany z nim jest również brak integracji oraz koordynacji działań różnych organów państwowych. Wołek zauważa, iż

²¹ Ibidem, s. 88-92.

²² Ibidem, s. 93.

brak ścisłej współpracy nie dotyczy wyłącznie prezydenta i premiera. Problem ten obserwuje się także na poziomie instytucji odpowiedzialnych za realizację polityki państwa w poszczególnych dziedzinach²³.

Przywołany autor pisząc na temat słabości egzekutywy zwraca również uwagę na to, że w Polsce dość znacząco wyróżnia się duża nieufność społeczna do władzy. Polacy są negatywnie nastawieni zarówno do polityków, jak i osób, które bezpośrednio z nimi współpracują. Ten wysoki poziom sceptycyzmu nie sprzyja budowie silnego poparcia społecznego dla działań organów wykonawczych, co skutecznie je osłabia. Społeczeństwo swoją nieufność i niechęć do poszczególnych polityków rozszerza na działania, które są sygnowane przez przedstawicieli władzy, co z kolei zaburza realizację celów stawianych przez władzę wykonawczą.

Wołek pisze również o tym, że problemem władzy wykonawczej w Polsce okazuje się być silne zakorzenienie w społeczeństwie nieformalnych zasad funkcjonowania państwa. Jako przykład wspomniany autor podaje zaangażowanie członka rządu w sprawy, które nie należą do jego kompetencji. Polityk taki wykorzystując swoją pozycję stara się wywierać nieformalne naciski na organy niższego rządu, by ten podjął określoną decyzję. Takie sytuacje nie sprzyjają budowie silnej władzy wykonawczej²⁴.

4 Rola Partii Konserwatywnej

Potrzebę rekonstrukcji władzy wykonawczej podkreślała na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. również Partia Konserwatywna. W tym wypadku wskazywano, iż zasadnicze znaczenie miało mieć dążenie do odbudowania przywództwa politycznego. Podkreślano przede wszystkim to, że rząd niedostatecznie wywiązuje się ze swej roli i nie stanowi przykładu organu, który faktycznie „rządzi”. Konserwatystom zależało na tym, by ustanowić silny aparat władzy

²³ A. Wołek, *Słabe państwo...*, s. 340.

²⁴ *Ibidem*, s. 352-353.

wykonawczej, w którym „centrum rządowe” – otoczenie premiera miało poparcie koalicji parlamentarnej²⁵. R. Matyja pisał w latach 90. XX w., że koncepcja stworzenia silnego rządu powinna być rozumiana jako działanie sprowadzające się do odtworzenia instrumentów rządzenia krajem, które parlament i prezydent składają przede wszystkim na ręce premiera. W jego ocenie sytuacja, w której Rada Ministrów stanowi federację resortów, nie pozwala efektywnie wypełniać swojego zadania. Nie jest możliwe również prowadzenie jednolitej polityki. Problemem okazywał się być także koalicyjny i polityczny (partyjny) charakter rządów, w ramach którego ważne okazuje się być uwzględnianie partykularnych interesów partyjnych, reprezentowanych przez ministrów, które są równoważone siłą i pozycją premiera. Matyja zwracał także uwagę na to, że do wzmocnienia pozycji premiera mogłoby dojść w następstwie powierzenia mu politycznej kontroli nad opracowywaniem budżetu i powołaniem w jego Kancelarii biura budżetowego. Kancelaria ta miała zostać wyposażona w instrumenty polityki kadrowej (przede wszystkim informację o dostępnych kadrach) i informacyjnej (skoncentrowanie na zdobywaniu wiedzy o państwie, gospodarce, społeczeństwie)²⁶.

W okresie projektowania Konstytucji RP, Partia Konserwatywna (PK), przedstawiała swe pomysły na kształt ustroju państwa. W tych dyskusjach podkreślano potrzebę stworzenia „silnej władzy” jednocześnie starano się dbać o to, by projektowany ustrój gwarantował podstawowe wolności jednostkom. Dążono do tego aby projektowany ustrój państwowy służył zarówno celom państwowym, jak i celom indywidualnym obywateli. W Tezach Konstytucyjnych, które zostały opracowane przez Zespół Konstytucyjno-Samorządowy PK wskazano, iż „słabe państwo nie jest w stanie ochronić ani praw

²⁵ T. Sikorski, *Państwo w przebudowie. Naprawa ustroju politycznego... państwa w programie polskiego „neokonserwatyzmu” w pierwszych latach transformacji ustrojowej. Casus Partii Konserwatywnej (1992–1997)*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2016, nr XVI, s. 53.

²⁶ R. Matyja, *Przywództwo państwowe czy administrowanie*, [w:] *Dobry i sprawny rząd*, Warszawa 1993, s. 43.

jednostki, ani interesów narodu. Z wyżej wymienionej zasady wynika przekonanie o konieczności wzmocnienia władzy wykonawczej²⁷. Ostatecznie PK nie przedstawiła szczegółowych rozwiązań w odniesieniu do przyszłego ustroju politycznego państwa. Pojawił się tylko ogólny zarys proponowanych działań, które miały na celu przede wszystkim uczynić demokrację bardziej racjonalną. W tym wymiarze działaniem służącym osiągnięciu takiego celu było wzmocnianie pozycji ustrojowej rządu i przyjęcie nowej ordynacji wyborczej, która miała na celu zapobieżenie nadmiernemu rozbiću politycznemu w parlamencie²⁸.

Na podstawie analizy dokumentów programowych, a także wypowiedzi przedstawicieli PK można stwierdzić, że „demokonserwatyści” uważali, że tworzeniu „słabej władzy” będzie przeciwdziałać ustanowienie modelu ustrojowego podobnego do tego, który został wprowadzony we Francji. Opowiadano się za zmodyfikowaną wersją modelu republiki prezydencko-parlamentarnej. W takim ustroju prezydent miał być wybierany w wyborach powszechnych (z zachowaniem praw reelekcji). Organ ten miał posiadać prawo rządu (utrzymana byłaby zasada dualizmu egzekutywy) i możliwość określenia osobnym aktem bezpośredniego stosunku prezydenta do ministrów m.in. spraw zagranicznych, czy obrony. Prezydentowi w tym układzie miało przysługiwać również prawo weta ustawodawczego, rozwiązywania izb przed upływem kadencji oraz rozszerzone uprawnienia w dziedzinie polityki zagranicznej i obronnej. Głowa państwa za swe czynności urzędowe nie ponosiłaby odpowiedzialności politycznej, a jedynie karną i konstytucyjną.²⁹

W treści projektu przyszłej konstytucji PK zawarła również rozwiązania związane z funkcjonowaniem rządu, które miały przyczynić się do przeciwdziałania zjawisku „słabej władzy”. W tym wypadku

²⁷ *Tezy Konstytucyjne Partii Konserwatywnej*, Pracownia Dokumentacji i Badań Życia Politycznego. Instytut Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego. sygn. 12196/93/1285.

²⁸ T. Sikorski, *Państwo...*, s. 55.

²⁹ *Ibidem*, s. 56.

bardzo ważne okazywało się być dążenie do odbudowania przywództwa politycznego. Zadaniem rządu miało nie być wyłącznie administrowanie krajem, ale faktycznie sprawowanie władzy i rządzenie. Siły konserwatywne wykazywały dużą determinację w działaniach, które miały służyć budowaniu silnego aparatu władzy wykonawczej, w którym „centrum rządowe” – otoczenie premiera miało mieć poparcie koalicji parlamentarnej. W tym koncepcie takie organy, jak parlament i prezydent mieli złożyć na ręce premiera instrumenty pozwalające prowadzić efektywną politykę. Uważano, że funkcjonowanie rządu w formie federacji, znacznie osłabia władzę wykonawczą. Szczególnie negatywnie na funkcjonowanie całej władzy wykonawczej wpływała potrzeba funkcjonowania w formie rządu koalicyjnego. W przypadku takiego sposobu zorganizowania władz wykonawczych problemem okazywało się uwzględnianie w bieżącej polityce interesów partykularnych. Wzmacnianiu pozycji premiera w strukturze organów państwowych sprzyjało powierzenie mu politycznej kontroli nad przygotowaniem budżetu i stworzenie w jego Kancelarii biura budżetowego³⁰.

Za przejaw słabej władzy przedstawiciele środowisk konserwatywnych uznają problemy z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości. Wspomina o tym m.in. Z. Krasnodębski, który stwierdza, iż II RP jest państwem słabym jeśli ma się na uwadze ściganie poważnych przestępstw. Kolejnym problemem zdaniem Krasnodębskiego okazuje się być to, że sytuacja społeczno-polityczna w kraju skutkuje jeszcze większymi nierównościami społecznymi i podziałem na biednych i bogatych. Dlatego też tak istotne, w ocenie Krasnodębskiego, okazuje się być to by państwo posiadało umiejętność stymulowania rozwoju przedsiębiorczości z równoczesnym dbaniem o bezpieczeństwo obywateli. Środkami służącymi do osiągnięcia tak założonych celów są m.in. regulacje przeciwdziałające powstawaniu monopolii, walka z korupcją oraz ochrona praw konsumentów³¹.

³⁰ Ibidem, s. 56..

³¹ Z. Krasnodębski, *Już nie przeszkadza. Szkice polityczne III*, Kraków 2010, s. 37-40.

Krasnodębski uważa, iż problemem RP jest to, że nie potrafiła ona po 1989 r. uporać się z dziedzictwem systemu komunistycznego. W tym wymiarze wskazano przede wszystkim na potrzebę dekomunizacji oraz lustracji. Takie działania nie zostały jednak podjęte i do tej pory na losy społeczeństwa mają wpływ osoby, które wywodzą się z okresu komunizmu. Zwraca on także uwagę na to, że w czasie trwania III RP, bez względu na to, kto zwyciężał w wyborach, w polskiej polityce przeważały wpływy kręgu tych samych osób, co niewątpliwie nie sprzyjało budowie silnego państwa³².

Konserwatyści zwracają uwagę, że w III RP panuje zbyt duże przywiązanie do stanowiska, zgodnie z którym zdarzenia w państwie to następstwo realizacji prawnych ustaleń. Skutkiem tego jest fetyszyzacja konstytucji, a w szczególności zasad, które zostały w niej ustanowione. M. Kuniński wypowiadając się na temat wymiaru sprawiedliwości stwierdza, iż zasada państwa prawnego, choćby miała zasadnicze znaczenie dla orzecznictwa konstytucyjnego, stanowi wyłącznie przykład deklaracji. W jego ocenie w III RP nie udało się stworzyć podstaw państwa prawnego. Faktyczna równowaga wobec prawa obywateli i agend rządowych stanowi jedynie cel, do którego zmagają poszczególne władze³³.

Podsumowanie

Komentatorzy wywodzący się z środowisk konserwatywnych krytycznie wypowiadali się na temat poszczególnych ekip, które w czasie III RP sprawowały władzę w Polsce. W ramach przykładu można wskazać, że rządy Prawa i Sprawiedliwości (lata 2008-2010) określano mianem „instytucjonalnej prowizorki”. Krytykowano Marcinkiewicza i Kaczyńskiego za ich pasywność i niechęć do głębokich przemian systemowych, które miałyby służyć wzmocnieniu autorytetu władzy³⁴.

³² M. Pabich, *Państwo w pismach wybranych przedstawicieli polskiej myśli konserwatywnej*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2018, nr 4, s. 159.

³³ M. Kuniński, *O cnotach, demokracji i liberalizmie rozumnym. Zebrane eseje i szkice*, Kraków 2006, s. 365.

³⁴ R. Matyja, *Konserwatyzm po komunizmie....*, s. 336.

Pojawiały się również stwierdzenia, m.in. u R. Krasowskiego, że doszło do zepsucia mechanizmu władzy. Skutkiem tego okazywała się być niezdolność do sprawnego rządzenia państwem. Uważał on, że od początku III RP ma się do czynienia z sytuacją, w której politycy wcale nie rządzą, a za wszelkie działania w państwie odpowiada nieformalny układ, czyli „grupa trzymająca władzę”³⁵. Przyczyną formułowania takich spiskowych teorii okazuje się być obserwacja wydarzeń w kraju i kolejnych zmian ekip rządzących. Ich słabość, niemożność sprawowania efektywnej władzy sprawiała, że pojawiały się próby racjonalnego i mniej racjonalnego opisywania zastanej rzeczywistości politycznej. Kontynuując swe rozważania na temat „słabości władzy” Krasowski pisał: „władza – ta silniejsza niż padający co chwila premierzy – nie istnieje, nie schowała się w jakimś ukryciu, ale po prostu zanikła [...]. Nawet pojęcie „państwa skorumpowanego” nie jest zbyt trafne, bo wyolbrzymia lobbystów. A to nie oni są silni, tylko państwo słabe”³⁶.

Zaprezentowane w niniejszym artykule rozważania pokazują, iż konserwatyści negatywnie oceniają zmiany, które dokonały się w RP po 1989 r. Ich krytyczne stanowisko odnosi się do spraw związanych z funkcjonowaniem najważniejszych organów w państwie, a zwłaszcza egzekutywy. Ich zdaniem problemem współczesnej Polski jest to, że organy władzy wykonawczej nie mają dostatecznych narzędzi do sprawowania efektywnej władzy, co negatywnie oddziałuje na siłę państwa. Potrzeba wyłaniania władz w drodze rozmów koalicyjnych sprawia, że Prezes Rady Ministrów ma ograniczoną możliwość realizowania przyjętej wizji polityki. Zazwyczaj wiążą go ustalenia umowy koalicyjnej i wpływy wywierane przez różne grupy interesu. W ocenie konserwatystów konieczne okazuje się być przeprowadzenie głębokich reform, które pozwoliłyby odbudować autorytet władzy i sprawiłyby, że możliwe byłoby bardziej efektywne działanie.

Bibliografia:

Giertych M., *Co nas wyróżnia*, w: *Słowo Narodowe*, nr 1/1989

³⁵ R. Krasowski, *Gdzie jest władza*, „Europa” 2004, nr 4, s. 28.

³⁶ Ibidem, s. 28.

Jasiński K., *Główne idee konserwatyzmu*, „Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych” 2015, nr XXVII

Konstytucyjne Partii Konserwatywnej, Pracownia Dokumentacji i Badań Życia Politycznego. Instytut Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego. sygn. 12196/93/1285

Krasnodębski Z., *Już nie przeszkadza. Szkice polityczne III*, Kraków 2010

Krasowski R., *Gdzie jest władza*, „Europa” 2004, nr 4

Kuniński M., *O cnotach, demokracji i liberalizmie rozumnym. Zebrane eseje i szkice*, Kraków 2006

Matyja R., *Konserwatyzm po komunizmie*, Warszawa 2009

Matyja R., *Państwo czyli kłopot*, Kraków 2009

Matyja R., *Przywództwo państwowe czy administrowanie* [w:] *Dobry i sprawny rząd*, Warszawa 1993

Myśl polityczna w Polsce po 1989 roku: wybrane nurty ideowe, E. Maj, A. Wójcik (red.), Lublin 2008

Narodowy Komitet Wykonawczy, *Wybierz tylko Polaków. Głosuj na Stronnictwo Narodowe, TNO*, nr 4 z dnia 31 marca 1991.

Nelicki A. (red.), *O naprawę III Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998

Pabich M., *Państwo w pismach wybranych przedstawicieli polskiej myśli konserwatywnej*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2018, nr 4

Sikorski T., *Państwo w przebudowie. Naprawa ustroju politycznego... państwa w programie polskiego „neokonserwatyzmu” w pierwszych latach transformacji ustrojowej. Casus Partii Konserwatywnej (1992–1997)*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2016, nr XVI

Szlachta A., *Konserwatyzm: z dziejów tradycji myślenia o polityce*, Kraków-Warszawa 1998

Tokarczyk R., *Współczesne doktryny polityczne*, Warszawa 2010

Ujazdowski K.M., *Sprawny rząd*, „Kwartalnik Konserwatywny” 1997, nr 1

Ujazdowski K.M., *Żywotność konserwatyzmu Idee polityczne Adolfa Bocheńskiego*, Warszawa 2005

Wielomski A., *Konserwatyzm. Główne idee, nurty i postacie*, Warszawa 2007

Wołek A., *Słabe państwo*, Kraków–Warszawa 2012

Sprawozdania

Paweł Mazurek¹

Paweł Rymarowicz²

Sprawozdanie ze spotkań eksperckich Koła Naukowego Stosunków Międzynarodowych KUL organizowanych w ramach „Cyklu Azjatyckiego KNSM”

Z uwagi na wzrastające znaczenie kontynentu azjatyckiego dla kształtowania się sytuacji międzynarodowej, Koło Naukowe Stosunków Międzynarodowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II zorganizowało cykl spotkań z ekspertami w celu pogłębienia analizy tego zjawiska. W ramach cyklu odbyło się 5 spotkań z ekspertami zajmujących się badaniem oraz analizowaniem sytuacji w różnych regionach Azji.

Pierwszym wydarzeniem było spotkanie z dnia 13 marca 2021 r. zatytułowane „Jak Chiny dążą do bycia globalnym hegemonem?”. Gościem spotkania był Pan Marcin Przychodniak, doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, analityk Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (PISM) do spraw Chin w programie Azja i Pacyfik. Spotkanie odbyło się w formie zdalnej na platformie MS Teams. W trakcie spotkania członkowie Koła Naukowego Stosunków Międzynarodowych oraz zaproszeni goście mogli dowiedzieć się w jaki sposób Chiny dążą do zdobycia pozycji globalnego hegemonu i czy działania te odnoszą rzeczywisty skutek. W trakcie spotkania padły liczne pytania o rolę Chin zarówno w regionie Azji i Pacyfiku, jak również obecność Chin w regionie Bliskiego Wschodu, Afryki czy Europy.

Drugie spotkanie w ramach cyklu pt. „Indie – nowe supermocarstwo czy państwo rozwijające się?” odbyło się 26 marca

¹ Student studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, e-mail: pawelmazurek@student.kul.lublin.pl.

² Student studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, e-mail: pawelrym31@student.kul.lublin.pl.

2021 r. Gościem był Pan Patryk Kugiel, analityk PISM w programie Azja i Pacyfik, absolwent Uniwersytetu Jawharlala Nehru w New Delhi. W trakcie spotkania zaproszony ekspert odpowiadał na pytania uczestników dotyczące ostatniego szczytu państw Quad i roli Indii w tym układzie. W dalszej części padły pytania o demografię Indii, rozwój hinduskich firm informatycznych, czy przyszłość demokracji w tym państwie.

Trzecim wydarzeniem w ramach cyklu o Azji było spotkanie z dnia 23 kwietnia 2021 r. pod tytułem „Bliski Wschód – kluczowy region czy tło działań wielkich mocarstw?”. Gościem wydarzenia była Pani doktor Magdalena El Ghamari, ekspertka ds. terroryzmu, bezpieczeństwa kulturowego, islamu, prowadzenia operacji militarnych w odmiennym środowisku kulturowym – High Risk Area, pracowniczka naukowo-dydaktyczna w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Collegium Civitas (INPiSM) oraz Kierowniczka Pracowni Bezpieczeństwa Kulturowego Collegium Civitas w Warszawie. Spotkanie odbyło się w formie zdalnej na platformie MS Teams i miało charakter krótkiego wykładu, w trakcie którego omówiona została sytuacja społeczno-kulturowa i religijna w regionie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Poruszone zostały również tematy związane z wpływami obcych mocarstw na sytuację polityczną regionu. Spotkanie umożliwiło poszerzenie wiedzy członków Koła Naukowego Stosunków Międzynarodowych na temat skomplikowanych relacji pomiędzy państwami regionu oraz zdobycie wiedzy na mniej popularne tematy, takie jak aktualna sytuacja społeczno-kulturowa wybranych państw regionu.

Kolejnym regionem omawianym w ramach cyklu była Azja Południowo-Wschodnia. Tym razem gościem był Pan Damian Wnukowski, analityk PISM w programie Azja Pacyfik. Spotkanie pt. „Państwa ASEAN w zmieniającej się rzeczywistości międzynarodowej” odbyło się 13 maja 2021 r. na platformie Teams. Jako wstęp do dyskusji gość przedstawił główne zagadnienia dotyczące specyfiki regionu. Pytania uczestników dotyczyły polityki państw ASEAN, głównie w kontekście walki z pandemią i wywołanym nią kryzysem gospodarczym. Nie zabrakło również kwestii związanych

z występującymi w regionie sporami dotyczącymi przede wszystkim Morza Południowochińskiego. Temat ten został w dalszej dyskusji rozwinięty o podejście mocarstw do państw ASEAN. W związku z tym padły pytania o przyczyny wzrostu znaczenia tych państw na arenie międzynarodowej, jak również o to, czy integracja w ramach ASEAN przyniosła państwom członkowskim wymierne efekty.

Ostatnie wydarzenie „Cyklu Azjatyckiego KNSM” w roku akademickim 2020/2021 odbyło się 21 maja 2021 r. na platformie Teams i było zatytułowane „Azja Centralna – długi marsz ku integracji regionalnej”. Gościem spotkania był Pan dr Aleksander Olędzki, analityk Instytutu Boyma ds. Azji Centralnej. Wśród pytań uczestników były te dotyczące polityki Rosji i Chin wobec regionu, specyfiki kirgiskiej demokracji czy transformacji polityczno-gospodarczej państw Azji Centralnej.

W obecnym roku akademickim „Cykl Azjatycki KNSM” będzie kontynuowany, a zaproszenia do podzielenia się swoją wiedzą i doświadczeniem trafiły już do kolejnych znamienitych ekspertów.

Agata Łukaszuk¹
Piotr Sebzda²

Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. „Zadania podejmowane przez służby mundurowe w związku z pandemią COVID-19”

W dniach 7-8 czerwca 2021 roku Koło Naukowe Bezpieczeństwa Narodowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (KNBN KUL) na czele z prezesem organizacji Panem Mateuszem Szczepaniakiem i Panią Kurator dr hab. Agnieszką Łukasik-Turecką zorganizowało konferencję naukową pt. „Zadania podejmowane przez służby mundurowe związku z pandemią COVID-19”. Dwudniowa konferencja została podzielona na część ekspercką (7 czerwca) i studencką (8 czerwca), zatytułowaną „Wyzwania dla bezpieczeństwa na kolejną dekadę XXI wieku”.

Konferencję otworzył Pan dr hab. Krzysztof Narecki – Prorektor ds. studentów i doktorantów KUL, dr hab. Arkadiusz Jabłoński – Dziekan Wydziału Nauk Społecznych KUL i dr hab. Agnieszka Łukasik-Turecka – Dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji KUL oraz Prezes KNBN KUL – Mateusz Szczepaniak.

Część ekspercka konferencji była podzielona na 2 panele. Prowadzącym pierwszą część był Pan Piotr Sebzda. W ramach I panelu wystąpili: Pan por. Przemysław Mikusek z 19 Brygady Zmechanizowanej. Następnie głos zabrał Pan kmdr ppor. Marcin Błachewicz reprezentujący Wojska Obrony Terytorialnej. Kolejnym prelegentem był płk Dariusz Glinka z Narodowego Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni. Jako czwarta przemawiała Pani kom.

¹ Studentka 1 roku studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, e-mail: agata_lukaszuk166@wp.pl.

² Student 1 roku studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, e-mail: piotrek.sebzda@op.pl.

Dorota Gil oraz Pan kom. Michał Kot z Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie.

Po krótkiej przerwie rozpoczęła się druga część, którą poprowadziła Pani Ewa Stępień. Jako pierwszy głos zabrał Pan mł. bryg. Wojciech Miciuła z Państwowej Straży Pożarnej. Drugi przemawiał mjr dr Wińczystaw Jastrzębski z Żandarmerii Wojskowej. Kolejnym prelegentem był Pan ppłk dr inż. Andrzej Truskowski, który reprezentował Lotniczą Akademię Wojskową. Jako przedostatni przemawiał Pan Andrzej Odynec, Dyrektor ds. Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego. Cały panel ekspercki, a zarazem dzień pierwszy konferencji zakończyło wystąpienie Pana Grzegorza Wińskiego, Kierownika Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego przy Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim.

Wszyscy prelegenci omówili procedury, działania i zmiany w funkcjonowaniu służb i instytucji podczas poszczególnych etapów pandemii COVID-19. Te informacje pokazały słuchaczom pandemię z innej, nieznannej dla nich strony.

Do każdego z przemawiających uczestnicy spotkania mieli wiele pytań, na które prelegenci nie zawsze mogli odpowiedzieć z racji obowiązującej ich tajemnicy zawodowej.

W drugim dniu konferencji, 8 czerwca 2021 roku, udział wzięli studenci z polskich uczelni wyższych. Wszystkich prelegentów przywitał prowadzący dyskusję Pan Mateusz Szczepaniak oraz Pani dr hab. Agnieszka Łukasik-Turecka.

Pierwszą prelegentką była Pani Agata Łukaszuk, która reprezentowała Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Następnie przemawiała Pani Katarzyna Mróz z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jako trzeci wystąpił Pan Jakub Garncarz z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Pan Jakub Jerzyna z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, oraz reprezentujący Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II Damian Łagowski. Następnymi prelegentami byli: Pani Aleksandra Knap z Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, Pani Agnieszka Kosiorowska z Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza, Pan Jan Bąk reprezentant

Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie oraz Pani Katarzyna Wiśniowska z Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Przedostatnią prelegentką była Pani Paulina Marciak, a wystąpienia zakończył Pan Mateusz Szczepaniak, oboje reprezentujący Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.

Wystąpienia były bardzo ciekawe i poruszały bardzo istotne i różnorodne kwestie dotyczące zagrożeń na kolejną dekadę XXI wieku. Każda z głoszących referat osób otrzymała wiele pytań i niejednokrotnie wywiązywała się dyskusja między słuchaczami, a prelegentami. Na koniec panelu studenckiego Pani dr hab. Agnieszka Łukasik-Turecka podsumowała dyskusję i podziękowała wszystkim uczestnikom za udział w konferencji.